

**Αρρενωπότητες «συμβολικές», αρρενωπότητες
«πραγματικές». Διεμφυλικές προσλήψεις της ανατομίας και
έμφυλες ταυτότητες στην σύγχρονη Αθήνα.**

Σιμάτη Ανδριανή
α.μ. 154/0813

**Μεταπτυχιακό πρόγραμμα
Πανεπιστημίου Αιγαίου:
Γυναίκες και Φύλα.
Ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις.
2009-2010**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

Μέρος 1ο.....

Περί φύλου, σεξουαλικότητας και σώματος.

1.1. Ανθρωπολογική έρευνα, φεμινιστικές κριτικές και αποδόμηση.

1.2. Μεθοδολογία.

Μέρος 2ο.....

Αρρενωπότητες στα όρια. Διασχίζοντας και επανεγγράφοντας σύνορα.

2.1. Τηλεοπτικές έμφυλες επιτελέσεις ή τι χρειάζεται για να είναι κανείς άντρας στη σύγχρονη ελληνική, τηλεοπτική, πραγματικότητα.

2.1.α. Άκουσε με, 2002. Η ετερόφυλη επιθυμία, ο έμφυλος πυρήνας και ο εθνικός κίνδυνος

2.1.β. Πρωταγωνιστές: Η αμηχανία του «ενδιάμεσου χώρου» και η ένταξη στο ανθρώπινο.

2.1.γ. Παροπλίζοντας τη δυναμική της αμφισημίας.

2.2. Τρανς άντρες εντός των τειχών. Ανδρισμός, ανατομία και το (απροσπέλαστο) όριο του φυσιολογικού.

2.3. Λεσβιακές αρρενωπότητες, μια άλλη ανάγνωση της *δυσφορίας φύλου*. Η αρρενωπότητα ως επικοινωνιακός κώδικας και τα όρια των ταυτοτήτων.

2.4. Ανορθόγραφες βιολογίες και άλλες χρήσεις της έμφυλης γραμματικής.

Μέρος 3ο.....

Μια προσπάθεια να κλείσει μια ιστορία χωρίς τέλος

3.1. Επίλογος.

Παράρτημα

Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Μένει ένα μεγάλο ερωτηματικό αν πραγματικά ήθελε να γίνει άντρας ή αν αυτό ήταν κάτι που εκείνη τη στιγμή του ήρθε να το κάνει και το έκανε. Γιατί η αλλαγή φύλου πάει να πει ότι χάνεις όλα τα στοιχεία του φύλου στο οποίο υπήρχες και θέλεις να αποκτήσεις ένα καινούριο το οποίο να είναι τελείως, αποκλειστικά δικό σου και να μην έχει καμία σχέση με το παρελθόν.

Δ. Σούρας, υπεύθυνος τομέα ψυχικής υγείας στο Υπ. Υγείας, σε εκπομπή ιδιωτικού καναλιού, για τον Τόμας Μπίτι, τρανς άντρα που έμεινε έγκυος.

Το φύλο είναι αυτό που φοράμε, μονίμως, εξαναγκαστικά, καθημερινά και αδιάκοπα, με άγχος και με ευχαρίστηση.

Judith Butler, (2006), Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του φύλου. Δοκίμιο πάνω στη φαινομενολογία και τη φεμινιστική θεωρία, σ.404.

Κάποια στιγμή στη Θεσσαλονίκη, σε μια συζήτηση κοινωνικού-πολιτικού περιεχομένου ένας ομιλητής χαρακτήρισε την τάδε πολιτική κατάσταση, «κατάσταση τραβεστί.» Η λέξη «τραβεστί» αναφέρθηκε ως επιθετικός προσδιορισμός και χρησιμοποιήθηκε μεταφορικά για να δηλώσει το «ψεύτικο», το μη πραγματικό, το παραπλανητικό. Η μεταφορά αντλεί από τις αντιλήψεις που συνδέουν το φύλο με τη βιολογία και αυτή με την «πραγματικότητα» και την «αλήθεια». Το «τραβεστί» δεν είναι ούτε «πραγματικός» άντρας ούτε «πραγματική» γυναίκα, λόγω έμφυλου σώματος και έμφυλης παρουσίας. Η λέξη «τραβεστί», εδώ χρησιμοποιούμενη ως προσδιορισμός μιας πολιτικής κατάστασης προσδίδει στο φύλο μεταφορικές ιδιότητες. Ιδιότητες που απομακρύνονται από ένα προσωποποιημένο υποκείμενο, την

ίδια στιγμή που νοηματοδοτούν την ύπαρξή του. Το σεξ, άλλωστε, σύμφωνα με τον Φουκώ, βρίσκεται στο σημείο όπου τέμνονται η ικανότητα διαχείρισης των πληθυσμών και των ατομικών σωμάτων.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκκινεί από τους λόγους που αναπτύσσονται από και για τους διαφυλικούς (τρανς) άντρες στη σύγχρονη ελληνική ή ίσως μόνο αθηναϊκή, κοινωνία. Και λέω «εκκινεί» καθώς κεντρικό προβληματισμό, που διατρέχει την έρευνα, αποτελεί ο τρόπος με τους οποίους δομούνται οι έμφυλες ταυτότητες. Πως η «πραγματικότητα» ή «φυσικότητα» με την οποία αυτές είναι επιφορτισμένες αξιολογεί, ιεραρχεί, εννοιολογεί ως δυνατές και ανθρώπινες άτομα και τρόπους ύπαρξης ή πως η φυσικοποίηση μετατρέπεται σε προνόμιο. Παραφράζοντας τη Halberstman η διεμφυλικότητα, ως νοητική πρακτική και τόπος συνάντησης πολλαπλών διερωτήσεων σχετικά με τα όρια και τις φυσικότητες των έμφυλων ταυτοτήτων και συνακόλουθα τη λεγόμενης ετεροφυλοφιλίας και ομοφυλοφιλίας, αποτελεί μια ευκαιρία για την αναδιαμόρφωση των όρων που συγκροτούν ιδεατές θηλυκότητες και αρρενωπότητες¹. Αντιλαμβανόμενη τον κίνδυνο της διολίσθησης σε ένα *καταναγκασμό της ρευστότητας*², όσον αφορά την έννοια της ταυτότητας του υποκειμένου, προχώρησα στο πεδίο της έρευνας

Αντλώντας από τις θεωρίες του υλιστικού φεμινισμού, του σωματικού (corporeal) φεμινισμού και την θεωρία της αποδόμησης, το σώμα, οι βιολογικές λειτουργίες, η ορατή ή αόρατη ανατομία δεν μπορούν να ειπωθούν ως ένας τόπος στατικός, ιστορικά και πολιτισμικά ανεπηρέαστος. Μέσα στο πλαίσιο ενός, προσεκτικά διαρθρωμένου ως, ετεροφυλοφιλικού και αναπαραγωγικού συστήματος, το σώμα, οι επιθυμίες, οι κοινωνικές συμπεριφορές και ρόλοι διαμορφώνονται από το διχοτομικό πρίσμα, άντρας γυναίκα, αρσενικό θηλυκό, με αλληλοαποκλειώμενα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η φεμινιστική πολιτική κριτική θεωρία και τα κινήματα των γκέι, λεσβιών και διεμφυλικών, των τελευταίων δεκαετιών, συνομιλώντας αναπόφευκτα με την διαμόρφωση και παραγωγή ακαδημαϊκής γνώσης, αμφισβητούν τόσο την ιεραρχική κατηγοριοποίηση των υποκειμένων, που εγκαθιδρύει η διχοτόμηση αυτή, όσο και την ίδια τη φυσικότητα της έλξης των «αντίθετων» φύλων.

1 «I see postmodernism as simultaneously a crisis and an opportunity- a crisis in the stability of form and meaning, and an opportunity to rethink the practice of cultural production, its hierarchies and power dynamics, its tendency to resist or capitulate». (Halberstam, 2005:6)

2 «Because bodily flexibility has become both a commodity (in the case of cosmetics surgeries for example) and a form of commodification, it is not enough in this “age of flexibility» to celebrate gender flexibility as simply another sign of progress and liberation» ο.π. p. 18.

Αυτά τα πλέγματα και τους τρόπους συγκρότησής τους επιχειρώ να προσεγγίσω στην παρούσα έρευνα.

Αρχίζοντας να προσεγγίζω το πεδίο της έρευνας, βρέθηκα αρχικά μπροστά σε πλήθος ιατρικών θέσεων, παρακολουθήσεων και γνωματεύσεων για τη διαφυλικότητα, ή καλύτερα για τη διαδικασία με την οποία ένα άτομο «αλλάζει φύλο». Στον ελληνικό χώρο οι νομικές διαδικασίες προβλέπουν την αλλαγή ονόματος, αν και εφόσον το άτομο έχει προχωρήσει σε χειρουργικές διαδικασίες «επανακαθορισμού» του φύλου του. Στην περίπτωση των τρανς αντρών οι διαδικασίες περιλαμβάνουν, τις «αφαιρέσεις», σύμφωνα με έναν εκ των πληροφορητών, δηλαδή μαστεκτομή, υστερεκτομή και λήψη ορμονών, τεστοστερόνης. Η διαδικασία της «μετάβασης», συνδιαλέγεται με την ψυχιατρική, την πλαστική χειρουργική και την γενετική. Η ψυχιατρική, μέσω του εγχειριδίου DSMIV (Διαγνωστικό και στατιστικό εγχειρίδιο για ψυχικές διαταραχές)³, κατατάσσει και ορίζει τη διαφυλικότητα, τον τρανσεξουαλισμό, στις ψυχικές διαταραχές, ορισμένη ως «διαταραχή της ταυτότητας του φύλου» Αν και αναγνωρίζει τις «πολιτισμικές διαφορές στην ποικιλομορφία της έκφρασης του φύλου ανά την υφήλιο» προκρίνει μια θεραπευτική αγωγή, την πλήρη τριαδική θεραπεία⁴. Σύμφωνα και με την Anne Bolin “είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η διαφυλικότητα ως ιστορικό φαινόμενο καθορίστηκε από την ανάπτυξη δυο σημαντικών ιατρικών τεχνολογιών που επέτρεψαν πρωτοφανής αλλαγές στο αντρικό (και γυναικείο σώμα): πρόκειται για τις ορμονικές θεραπείες επανακαθορισμού του βιολογικού φύλου και την αντίστοιχη χειρουργική επέμβαση. Τούτες οι θεραπευτικές αγωγές οριοθετούν τη δημιουργία της διαφυλικότητας από την ιατρική. Το νέο, αναπτυσσόμενο πεδίο της ενδοκρινολογίας στη δεκαετία του 1920 διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ιατροκοποίηση της διαφυλικότητας» (2006: 269).

Τόσο σε ευρωπαϊκές όσο και σε πολιτείες της βόρειας αμερικής δημιουργούνται εστίες αμφισβήτησης, τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο της άμεσης σύνδεσης της έμφυλης ταυτότητας με τη μορφή των γεννητικών οργάνων όσο και με τη ψυχιατροποίηση της. Για αυτό και ο όρος *transsexual* αντικαθίσταται από τον όρο

³ Ήδη είναι υπό διαμόρφωση το DSMV, το οποίο περιλαμβάνει μια κάπως διαφορετική προσέγγιση της διεμφυλικότητας.

⁴ Πλήρης Τριαδική Θεραπεία: 1) αρχική περίοδος κατά την οποία το άτομο ζει στο επιθυμητό φύλο (real life experience), 2) περίοδος χορήγησης ορμονών του επιθυμητού φύλου και 3) χειρουργική παρέμβαση για να αλλάξουν τα γεννητικά όργανα και άλλα χαρακτηριστικά του φύλου.

transgender, ο οποίος δεν εμπεριέχει την ανατομία ως συστατικό του αλλά τη δυνατότητα έμφυλων ταυτίσεων πέραν του βιολογικός γυναικείου και βιολογικός αντρικού. « Ο όρος «διεμφυλικός» χρησιμοποιείται από την κοινότητα για να δηλωθεί η συγγένεια ανάμεσα στα άτομα με ποικίλες έμφυλες ταυτότητες» (Bolin 2006:277). Διεμφυλικοί άντρες, trans, ή/και transgender από το εξωτερικό κάνουν την εμφάνιση τους σε ελληνικά συμφραζόμενα τα τελευταία χρόνια. Πέραν μιας τηλεοπτικής εκπομπής που ασχολήθηκε με τον Thomas Beatie, η διοργάνωση του porn film festival για δυο χρονιές είχε καλεσμένους performers διαφυλικούς άντρες. Εικόνες λίγο εξωτικοποιημένες, λίγο «φερμένες απ' έξω», λίγο έχουν καταφέρει να εντάξουν στα πλαίσια ενός καθημερινού λόγου την ύπαρξη διεμφυλικών προσώπων άλλων από αυτών των διεμφυλικών γυναικών. Και μάλιστα μιας συγκεκριμένης εικόνας διεμφυλικών (ή καλύτερα διαφυλικών) γυναικών. Ομάδες οι οποίες πολιτικοποιούν ζητήματα που αφορούν τα φύλα και τις σεξουαλικότητες κινούνται από την πλευρά της διεκδίκησης δικαιωμάτων, όπως η ΟΛΚΕ⁵, με τελευταία δράση την διοργάνωση κινητοποίησης για την ημέρα Μνήμης για τα Τρανς Άτομα ή από την πλευρά της προσέγγισης των ίδιων των στοιχείων που καθιστούν τις ταυτότητες πολιτικές και σημαντικές, όπως το QV και η ομάδα Στην Πρίζα⁶.

Σε μια προσπάθεια συντονισμού, γνωριμίας και αλληλοποστήριξης δημιουργήθηκε λίγους μήνες πριν το διαδικτυακό φόρουμ QueerTrans με στόχο να «μιλάμε ανοιχτά για τα φύλα, τα σώματα και τις επιθυμίες μας». Στην πρώτη σελίδα υπάρχουν αναρτημένα τα προς διεκδίκηση δικαιώματα των τρανς ατόμων (κείμενο 3.). Διευρύνοντας την κατηγορία τρανς, απομακρύνεται από το ΣΑΤΤΕ⁷ (κείμενο 4.), σωματείο διαφυλικών γυναικών, και χρησιμοποιώντας τους όρους queer και trans στοχεύει προς μια ανατροπή, ίσως των υπαρχουσών στενών ταυτοτικών όρων και ορισμών. Ακόμα πιο πρόσφατα δημιουργήθηκε το Σωματείο Υποστήριξης Διαφυλικών (κείμενο 5.). Και οι δυο προσπάθειες είναι στα πρώτα τους βήματα οπότε αναμένονται τα χαρακτηριστικά που θα διαμορφώσουν, οι λόγοι και οι πρακτικές. Δεν είναι βέβαια η πρώτη φορά που διεμφυλικά άτομα εμφανίζονται στο δημόσιο χώρο διεκδικώντας τρόπους ύπαρξης που δεν εντάσσονται απαραίτητα στο σχήμα άντρας- γυναίκα. Ήδη από την αρχή της δεκαετίας του '80 η Πάολα εκδίδει το περιοδικό Κράξιμο, «Περιοδικό επαναστατικής ομοφυλοφιλικής έκφρασης», ενώ η

5 ΟΛΚΕ: Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδος.

6 Για κείμενα των ομάδων βλέπε παράρτημα.

7 Σωματείο Αλληλεγγύης Τραβεστί- Τρανσέξουαλ Ελλάδος

ίδια υπογράφει ως το *εκδιδόμενο τραβεστί Πάολα*, προτάσσοντας δυο ταυτότητες, αυτές του τραβεστί και της εκδιδόμενης που απομακρύνονται από μια συνηθισμένη και καθωσπρέπει πολιτειακότητα.

Κατηγοριοποίησα τα άτομα με τα οποία συνομιλήσαμε, τους πληροφορητές και τις πληροφορήτριες, καταχρηστικά, σε τρεις ομάδες. Στους διαφυλικούς ετερόφυλους άντρες οι οποίοι εννοιολογούν την εμπειρία τους σύμφωνα με ετεροκανονικά (βιολογικά και αυστηρά διχοτομημένα) πρότυπα δόμησης της έμφυλης ταυτότητας. Στις αρρενωπές λεσβίες, butch, οι οποίες επιτελούν μορφές αρρενωπότητας που αν και απομακρύνονται από μια αυταπόδεικτη σύνδεση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου, διατηρούν την πρωτοκαθεδρία της βιολογίας, όσον αφορά στη διαμόρφωση της ταυτότητας τους (αυτή της γυναίκας), και, τέλος, στα διεμφυλικά, transgender, άτομα, που αναδιαμορφώνουν τους τρόπους εννοιολόγησης του βιολογικού- ανατομικού φύλου.

Όσον αφορά στο εθνογραφικό υλικό, πέραν των συνεντεύξεων, το κεφάλαιο 2.1 περιλαμβάνει μερικές από τις (λίγες) τηλεοπτικές εκπομπές που έχουν ασχοληθεί με διεμφυλικούς άντρες. Αυτό το έκανα καθώς η τηλεόραση, σε έναν μεγάλο βαθμό, απευθύνεται στην «κοινή γνώμη». Μια κοινή γνώμη που διαμορφώνεται και παρουσιάζεται και διαμέσου αυτού του μέσου. Παρά τις διαφορές επικρατούν κάποια κύρια κοινά μοτίβα. Αυτά είναι αρχικά η ρητορική του «λάθος σώματος» και της αβίωτης ζωής πριν τις «εγχειρήσεις». Στη συνέχεια ο ανδρισμός των υποκειμένων «πραγματοποιείται» μέσα από μια σειρά αντιθέσεων και αντιπαραθέσεων, οι οποίες αιτιολογούνται ή/και εγκαθιδρύονται μέσω της παρουσίας ενός «έμφυλου πυρήνα» που καθοδηγεί το μυαλό και τις ορμόνες. Η πρώτη αντιπαραθεση είναι αυτή που διαδραματίζεται μεταξύ του αρσενικού και του θηλυκού. Ποιες ιδιότητες καθιστούν κάποιον άνδρα και κάποια γυναίκα. Τα μακριά μαλλιά, τα φουστάνια, τα κοριτσίστικα παιχνίδια, όλα αποτελούν ιδιότητες που αν δεν υπάρχουν τότε η ταυτότητα της γυναίκας τίθεται σε αμφισβήτηση. Βασικό συστατικό της ανδρικής ταυτότητας αποτελεί και η ετεροφυλοφιλία. Στις τηλεοπτικές αυτές εκπομπές, θεωρώ πως παρουσιάζεται, πέρα από τις βιωμένες εμπειρίες κάποιων διαφυλικών αντρών, ο ιδεατός τρόπος να είναι κανείς άντρας (και μέσα από την αντίθεση σε αυτόν, ο ιδεατός τρόπος να είναι κάποια γυναίκα) στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι απόψεις των αντρών που καταγράφονται στο κεφάλαιο 2.2. Αυτό που παρατηρείται πολύ έντονα, από τις αφηγήσεις αυτής της ομάδας αντρών, είναι η ανάγκη εύρεσης μιας βιολογικής ή/ και

ψυχολογικής αιτίας της έμφυλης ταυτότητας την οποία διεκδικούν. Οι ορμόνες, η τριχοφυΐα, η δύναμη, η ερωτική επιθυμία θεωρείται πως συγκροτούν μια αντρική ταυτότητα, με όρους ιεραρχικούς, τόσο προς την θηλυκότητα εν γένει όσο και προς την γυναικεία ομοφυλοφιλία. Χρησιμοποιούν με αυτό τον τρόπο ένα ουσιοκρατικό λεξιλόγιο, (επανα)ορίζοντας τα σύνορα μεταξύ αντρών και γυναικών, ετεροφυλοφιλίας και ομοφυλοφιλίας ως φυσικά και αμετάκλητα.

Στη συνέχεια, κεφάλαιο 2.3., ο λόγος δίνεται στις αρρενωπές γυναίκες, αρρενωπές λεσβίες ή butch. Ο όρος butch είναι πιο γνωστός από τις λεσβιακές κοινότητες της βορείου αμερικής και έχει δεχτεί αρκετή κριτική από μια φεμινιστική προσέγγιση, που βλέπει την αρρενωπότητα, ως έκφραση καθεαυτή, αποτέλεσμα της πατριαρχίας και αδυναμία των γυναικών να αποτιναχτούν από τα δεσμά της, το ζευγάρι butch- fem είναι αυτό που δέχτηκε κυρίως αυτή την κριτική. Σύμφωνα με τις Kennedy και Davis, στην ιστορικο- εθνογραφική μελέτη τους για μια λεσβιακή κοινότητα της Νέας Υόρκης τις δεκαετίες πριν το '70, « Από τα πρώτα του βήματα στις αρχές του '70, ο λεσβιακός φεμινισμός όριζε αυτές τις butch- fem κοινότητες ως ένα ανάθεμα προς τον φεμινισμό... Από τη δική τους προοπτική, οι butch- fem ρόλοι αναπαρήγαγαν την πατριαρχία και τη θεσμοποιημένη ιεραρχία στις σχέσεις των γυναικών» (Kennedy, Davis 1993: 11). Από την άλλη η butch ταυτότητα μπορεί να ειπωθεί ως ο τόπος όπου η αρρενωπότητα ξεφεύγει των περιορισμών της πρόσδεσής της σε σώματα αυστηρώς προσδιορισμένα ως «αντρικά» ή αρσενικά. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι butch κατοικούν τον χώρο που αφήνουν εκτός λόγου οι τρανς άντρες του κεφαλαίου 2.2.. Μέσα από τις αφηγήσεις των πληροφορητριών, η «δυσφορία φύλου» δεν αποτελεί ιατρικό προστάδιο μιας «αλλαγής φύλου». Αποτελεί το βιωμένο αποτέλεσμα μιας κοινωνικής συνθήκης. *ένιωθα τη δυσφορία του να μην είμαι άνθρωπος κανονικός με το φύλο του.* Οι περισσότερες δηλώνουν λεσβίες φεμινίστριες, υπερασπιζόμενες έναν φεμινισμό ο οποίος, διαφοροποιούμενος από αυτόν προηγούμενων δεκαετιών, διευρύνει τα όρια της «γυναίκας» και η θηλυκή αρρενωπότητα μπορεί να ενταχθεί στις γραμμές του.

Η αρρενωπότητα, στις παρούσες αφηγήσεις, περιγράφεται ως τρόπος επικοινωνίας, ερωτικού καλέσματος ή απαγόρευσης αυτού του καλέσματος. Τρόπος αποφυγής της *αντικειμενοποίησης του αντρικού βλέμματος*⁸ και τρόπος προσέγγισης

8 «In a world ordered by sexual imbalance, pleasure in looking has been split between active/male and passive/female. The determining male gaze projects its phantasy on to the female form which is styled accordingly. In their traditional exhibitionist role women are simultaneously looked at and displayed,

μιας πιθανής ερωτικής συντρόφου. Αποτελεί μέρος σεξουαλικών πρακτικών αλλά μπορεί και όχι. Η «γυναικεία» ταυτότητα, εδώ διευρυμένη, παραμένει μια ταυτότητα με σωματικά όρια, όρια τα οποία όταν ξεπεραστούν το υποκείμενο γίνεται άντρας. Ο ανδρισμός με αυτό τον τρόπο, μέσω λήψης ορμονών ή/και εγχειρητικών αλλαγών, από «συμβολικός» θεωρείται ότι μετατρέπεται σε «πραγματικός».

Στο τελευταίο κεφάλαιο αυτής της ενότητας, το κεφάλαιο 2.4., οι συνομιλητές/τριες πραγματεύονται με άλλους τρόπους τα έμφυλα όρια. Διεκδικούν ή όχι σωματικές αλλαγές, χωρίς αυτό να σημαίνει πως συγκεκριμένες μορφολογίες ορίζουν απαραίτητα το φύλο τους. Κάποιες αφηγήσεις απομακρύνονται προσεκτικά από ένα λόγο που ψάχνει τις κρυμμένες αιτίες σε μια ουσία, θέτοντας τα ζητήματα σε μια κοινωνικά ορισμένη βάση. Το σώμα, με αυτό τον τρόπο γίνεται αντιληπτό ως μια διαδικασία, μια ανοιχτή δυνατότητα, πέραν του δίπολου παθολογικό-υγιές.

Στον επίλογο δίνω έμφαση στους τρόπους με τους οποίους δομούνται οι ταυτότητες που προσδοκούν στην αναγνώριση τους, στην διεκδίκηση δικαιωμάτων και στη δημιουργία κοινοτήτων. Πως αυτές οι ταυτότητες στην προσπάθεια τους να σταθεροποιηθούν και να υλοποιηθούν (ανα)δημιουργούν αποκλεισμούς, αλληλοαποκλεισμούς και αναπαράγουν ή ανατρέπουν προνόμια που προσφέρονται από μια κυρίαρχη και νομιμοποιημένη, ηθικά και νομικά κανονικότητα.

Το παράρτημα που παρατίθεται στο τέλος του κειμένου αποτελείται από κείμενα ομάδων και συλλογικοτήτων που δραστηριοποιούνται στον αθηναϊκό (κυρίως) χώρο, προσπαθώντας, με διαφορετικές πολιτικές πρακτικές και τοποθετήσεις να ανοίξουν χώρο σε ζητήματα που αφορούν έμφυλες ταυτότητες και σεξουαλικές πρακτικές. Κατά τη διάρκεια της συγγραφής του κειμένου της διπλωματικής εργασίας νέες ομαδοποιήσεις δημιουργούνται και παίρνονται πρωτοβουλίες για δράσεις. Έχοντας ως δεδομένη μια διαρκή κινητικότητα σε αυτόν τον χώρο αλλά και την ίδια τη μερικότητα των συνεντεύξεων όπως και το μικρό ποσοστό των πληροφορητών, το κείμενο αυτό είναι αναπόφευκτα ελλιπές και ανοιχτό σε περαιτέρω έρευνα.

with their appearance coded for strong visual and erotic impact so that they can be said to connote to-be-looked-at-ness. Woman displayed as sexual object is the leit-motif of erotic spectacle: from pin-ups to striptease, from Ziegfeld to Busby Berkeley, she holds the look, plays to and signifies male desire». (Malvey, 1975: 6-18)

1ο μέρος

Περί φύλου, σεξουαλικότητας και σώματος.

1.1. Ανθρωπολογική έρευνα, φεμινιστικές κριτικές και αποδόμηση.

Το φύλο, η σεξουαλικότητα, το σώμα και η ουσιοκρατική αλληλεξάρτηση τους, μέσα στο πλαίσιο της πρωτοκαθεδρίας της ετερόφυλης αναπαραγωγικής διαδικασίας, αποτελούν τόπους συνάντησης επιστημών όπως η ιατρική, η σεξολογία, η γενετική αλλά και κοινωνικών επιστημών όπως η ιστορία και η ανθρωπολογία. Η εμπλοκή του φεμινιστικού κινήματος και του γκέι και λεσβιακού κινήματος, με την κριτική που άσκησαν στο παραδεδεγμένο της τριπλής αλυσίδας *φύλο βιολογικό- φύλο κοινωνικό- σεξουαλικές πρακτικές* έδωσαν τα εργαλεία για περαιτέρω ανάλυση και προσεγγίσεις που αποκωδικοποιούν έμφυλες πρακτικές, συμπεριφορές και επιθυμίες.

Οι ανθρωπολογικές μελέτες των τελευταίων ετών για τη σεξουαλικότητα αναγνωρίζουν ότι σε κάθε κοινωνία το φύλο και η σεξουαλικότητα δεν ανάγονται και δεν περιορίζονται μόνο σε κανονιστικά σχήματα και κατηγορίες, αλλά, χαρακτηρίζονται από ασάφεια, πολλαπλότητα, άρνηση και αντίσταση και στρέφονται στην παρατήρηση και καταγραφή των σχέσεων, των αντιφάσεων και των διαφωνιών ανάμεσα σε πολλαπλούς τρόπους έκφρασης (Καντσά 2009). Ωστόσο είναι η δεκαετία του '70 κατά τη διάρκεια της οποίας, η σεξουαλικότητα και το φύλο, ως σχέσεις αρχίζουν να απασχολούν μεγάλο αριθμό μελετών.

Οι μελέτες που αφορούσαν τη σεξουαλικότητα σε ένα πρώτο στάδιο είχαν να κάνουν με πληθυσμούς εκτός του δυτικού κόσμου. Οι «εξωτικές» μακρινές κοινωνίες, αντιληπτές ως εξωτερικές και διαφορετικές της Δύσης, ενίσχυαν την ένταξη της σεξουαλικότητας στο χώρο της ετερότητας. Ωστόσο στα τέλη της δεκαετίας του '80 μια νεότερη γενιά ερευνητών δίνει έμφαση στον χαρακτήρα της σεξουαλικής ταυτότητας⁹ ως οργάνου κανονιστικών κατεστημένων, μέρους των κανονιστικών

9 Την ίδια στιγμή η έννοια της ταυτότητας προσλαμβάνεται ως εργαλείο απαραίτητο για την πολιτική δράση. «Ωστόσο, στο πλαίσιο ενός πολιτισμού που εξακολουθεί να καταδικάζει και να απορρίπτει τις ομοφυλοφιλικές επιθυμίες, είτε αντρικές είτε γυναικείες, η υιοθέτηση της λεσβιακής ή της γκέι ταυτότητας συνιστά επίσης πολιτική επιλογή... Η ταυτότητα μπορεί κάλλιστα να είναι ιστορικό κατασκεύασμα, πειθαρχικός μύθος, περιοριστικό φορτίο. Συγχρόνως όμως συνιστά αναγκαίο μέσο για

διευθετήσεων της σεξουαλικότητας (Γιαννακόπουλος 2006:29). Οι κατηγοριοποιήσεις των σεξουαλικών ταυτοτήτων γίνονται αντιληπτές ως μέρος των στρατηγικών άσκησης της νεωτερικής πειθαρχικής βιοεξουσίας. Η εξουσία αυτή παραγωγική και διαμορφωτική των υποκειμένων της δεν εξυπηρετεί τους στόχους της με την απαγόρευση αλλά «με την παραγωγή Λόγων για το σώμα, με την παραγωγή των ίδιων των σωμάτων, με την εμφύτευση «διαστροφών»». (Γιαννακόπουλος 2006: 30). Τα ανθρωπολογικά ταξίδια εκτός των βορειοαμερικάνικων και ευρωπαϊκών συνόρων, στις «εξωτικές» χώρες, θεωρούσαν δεδομένη την αρτιότητα του λεγόμενου «δυτικού πολιτισμού», αναδημιουργώντας τον ξανά και ξανά φυσικοποιώντας τις δομές λειτουργίας του.

Από τη δεκαετία του '70, στο πλαίσιο του λεγόμενου δεύτερου κύματος του γυναικείου κινήματος στις ΗΠΑ, ο όρος «φεμινισμός», σηματοδοτεί τη συνάρθρωση πολιτικής σκέψης και πολιτικής πράξης η οποία στοχεύει στην κριτική εξέταση των σχέσεων εξουσίας που διέπουν την έμφυλη υποκειμενικότητα και στην υπέρβαση των κοινωνικοπολιτικών συνθηκών, των ιδεολογιών και των επιστημολογιών που εγκαθιδρύουν και νομιμοποιούν τους κοινωνικούς περιορισμούς και αποκλεισμούς της γυναικείας υποκειμενικότητας (Αθανασίου 2006: 14). Στα πλαίσια του «δεύτερου κύματος» οι γυναίκες αποτελούν το συλλογικό υποκείμενο τόσο αναφοράς όσο και δράσης, ο πολιτικός στόχος είναι η αποτίναξη της καταπίεσης τους και η κατάλυση των πατριαρχικών κοινωνικών δομών. Τις δεκαετίες του '60 και του '70 η πολιτική στόχευση της αποτίναξης της πατριαρχικής καταπίεσης εστιάζει στην ανάδειξη της γυναικείας εμπειρίας και στην ανάγκη προσέγγισης της γυναικείας δράσης πέρα των ετεροπροσδιορισμών των κοινωνικών δομών που νομιμοποιούν την γυναικεία καταπίεση. Η Σιμόν Ντε Μποβουάρ με το Δεύτερο Φύλο δίνει τα φιλοσοφικά και πολιτικά εργαλεία για την αμφισβήτηση της φυσικότητας της θέσης των γυναικών και αναλύει την κατασκευή της ως τον Άλλο του ετερόφυλου αρσενικού που δομείται ως το μέτρο ορισμού του ανθρώπινου. Ωστόσο, η θεωρούμενη ως κοινή, εμπειρία της καταπίεσης συγκροτεί την κατηγορία «γυναίκες» ως το πολιτικό υποκείμενο της φεμινιστικής δράσης και θεωρίας.

Η στροφή προς την ανάδειξη όψεων της ζωής που θεωρούνταν ιδιωτικές, εκτός της δημόσιας και άρα κοινωνικής και πολιτικής σφαίρας, η επικέντρωση στην αυτοδιάθεση του σώματος και της σεξουαλικότητας, συμπυκνωμένη στο σύνθημα «το

να χαράζουμε το δρόμο μας σε έναν κόσμο σπαρμένο με κινδύνους και σε ένα σύνθετο πλέγμα κοινωνικών σχέσεων». (Weeks, 2006:162-165).

προσωπικό είναι πολιτικό» διεκδίκησε μια αλλαγή στους όρους με τους οποίους συγκροτείται η έννοια του πολιτικού «σε επαναορισμό των συνόρων της ίδιας της πολιτικής» (Αθανασίου 2006: 21). Ο τρόπος αντίληψης του εαυτού και οι δυνατότητες ύπαρξης τοποθετούνται στα πολιτισμικά και κοινωνικά τους συμφραζόμενα και ασκείται κριτική στα ουσιολογικά και βιολογικοκεντρικά μοντέλα ορισμού της υποκειμενικής ύπαρξης. Η τοποθέτηση της Μποβουάρ «δεν γεννιέσαι γυναίκα αλλά γίνεσαι» άνοιξε το δρόμο για την θεωρία της κοινωνικής κατασκευής του φύλου και το διαχωρισμό μεταξύ κοινωνικού και βιολογικού φύλου. Αυτός ο διαχωρισμός άσκησε κριτική στις αντιλήψεις περί φυσικών ρόλων αντρών και γυναικών και άρχισε να κυριαρχεί στις συζητήσεις για την συγκρότηση της έμφυλης ταυτότητας στο χώρο των κοινωνικών επιστημών η θέση πως η έμφυλη ταυτότητα αποτελεί προϊόν διαδικασιών κοινωνικής κατασκευής, οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με τα πολιτισμικά συγκείμενα (ο.π. σ. 24). Στον χώρο των κοινωνικών επιστημών και ειδικότερα στον χώρο της κοινωνικής ανθρωπολογίας το φύλο αρχίζει να χρησιμοποιείται ως αναλυτικό εργαλείο χρήσιμο για την προσέγγιση της κοινωνικής δράσης και ως οπτική γωνία για την ανάλυση του πολιτισμού. Αρχικά η «γυναικεία» οπτική χρησιμοποιείται για την ανάδειξη και κριτική της ανδροκεντρικής και εθνοκεντρικής σύστασης της ίδιας της επιστήμης και στη συνέχεια η προσέγγιση των φύλων ως σχέσεων εξουσίας που συναρθρώνονται με τις κατηγορίες της τάξης, της φυλής κάνουν ορατές τις συνθήκες στις οποίες έχει βασιστεί η ανθρωπολογική έρευνα.

Η διάκριση μεταξύ κοινωνικού και βιολογικού φύλου αποτέλεσε ένα εργαλείο που αποσταθεροποίησε και αμφισβήτησε το αυταπόδεικτο της φυσικότητας των έμφυλων ταυτοτήτων και ρόλων μαζί και την «φυσική» αναγκαιότητα της ετεροφυλοφιλίας και το άκριτα διπολικό έμφυλο σύστημα. « Τη διάκριση αυτή είχε εισαγάγει η επινόηση του όρου gender από Αγγλοσαξόνισσες φεμινίστριες επιστήμονες, κατά τη δεκαετία του '70» (Γιαννακόπουλος 2003: 15). Στη Γαλλία το φεμινιστικό θεωρητικό ρεύμα του υλιστικού φεμινισμού δεν υιοθέτησε τον όρο gender καθώς «για τις φεμινίστριες αυτές το κοινωνικό φύλο δεν αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή η οποία στηρίζεται στα «δεδομένα» του βιολογικού φύλου, αλλά το κοινωνικό κατασκευάζει το βιολογικό» (Γιαννακόπουλος 2003:17). Η Nicole- Claude Mathieu επεξεργάστηκε ένα σχήμα τριών τύπων εννοιολόγησης του φύλου, με τον κάθε ένα να εξαρτάται από τους τρόπους με τους οποίους κοινωνικά

και πολιτισμικά προσλαμβάνεται η σχέση μεταξύ χαρακτηριστικών που θεωρούνται βιολογικά και χαρακτηριστικών κοινωνικά ορισμένων. «Το ενδιαφέρον είναι ότι σε ορισμένο αριθμό κοινωνιών πέρα των δυτικών (και σε περιθωριακά φαινόμενα των δικών μας κοινωνιών) οι ορισμοί του φύλου και τα όρια ανάμεσα στα βιολογικά και τα κοινωνικά φύλα δεν είναι τόσο ευδιάκριτα.» (Mathieu 2006:318). Διέκρινε με αυτό τον τρόπο τρεις τρόπους εννοιολόγησης. Την ταυτότητα του «φυσικού φύλου», όπου υπάρχει μια σχέση ομολογίας μεταξύ του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου και το κοινωνικό θεωρείται η μετάφραση του βιολογικού. Η «έμφυλη» ταυτότητα, η οποία βασίζεται σε μια συνείδηση ομάδας, ενώ ο πρώτος τύπος θεωρείται απόρροια ατομικής συνείδησης. Εδώ υπάρχει μια αναλογία μεταξύ κοινωνικού και βιολογικού φύλου, όπου το ένα αποτελεί συμβολισμό του άλλου. Και τέλος η ταυτότητα της «τάξης του φύλου» στην οποία το κοινωνικό φύλο θεωρείται ότι κατασκευάζει το βιολογικό. (Mathieu 2006:320). Λαμβάνοντας υπόψη τις διαπολιτισμικές μελέτες, που αφορούν τόσο τους σύγχρονους διαφυλικούς /ές όσο και τους hijras της Ινδίας, τους Εσκιμώους Inuit, τους ινδιάνους berdache, εξεγέρσεις γυναικών στην Αφρική και φεμινιστικά πολιτισμικά ρεύματα, κάνει ορατές τις αντιφάσεις που διέπουν κάθε φορά τα συστήματα εννοιολόγησης των έμφυλων συμπεριφορών, τους κανόνες και τα όρια τους. Όπως επίσης ασκεί κριτική στο ιδεολόγημα του ενός, διαπολιτισμικού και στατικού στον χρόνο τρόπου πρόσληψης έμφυλων ταυτοτήτων, που συνδέει άρρηκτα την ανατομία με πολιτισμικά γνωρίσματα και πριμοδοτεί τον χώρο της πρώτης ως το κατεξοχήν πεδίο έμφυλης διαμόρφωσης.

Μέσα στο ίδιο θεωρητικό πλαίσιο του υλιστικού φεμινισμού, η Monique Wittig τοποθετεί τη λεσβία εκτός του γυναικείου χώρου, κάνοντας με αυτό το διανοητικό εγχείρημα κριτική στον «μύθο της γυναίκας» και στο ουσιοκρατικό του υπόβαθρο. Η φύση είναι προϊόν της κοινωνίας καθώς στην «κοινωνία δεν υπάρχει φύση» (Wittig 2006:413). Η ίδια η έννοια τη γυναικείας φύσης είναι αποτέλεσμα της αντρικής καταπίεσης, μιας πατριαρχικής συνείδησης, που προσδένει τις γυναίκες στην αναπαραγωγική διαδικασία, στα «θηλυκά» τους χαρακτηριστικά και στην οικονομική εξάρτησή τους από τους άντρες μέσα σε έναν ετεροφυλοφιλικά ενδεδειγμένο τρόπο ύπαρξης. Αντλώντας από τη Σιμόν ντε Μμποβουάρ, η οποία προέταξε τη σκέψη πως «δεν γεννιέται κάποια γυναίκα αλλά γίνεται» μέσα από κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά διαμεσολαβημένες διαδικασίες και την ανάλυση της Collete Guillaumin¹⁰ για τον ρατσισμό και τη δημιουργία της «φύσης της μαύρης

10 «The processes through which these categories are constructed and through which social agents are

φυλής» μόνο μετά από τη σύνδεσή της με τη δουλειά, προτάσσει τη λεσβιακότητα ως μια ριζοσπαστική θέση και τον στόχο της κατάργησης και απομάκρυνσης από το δεδομένο των δυο φύλων, που αντιτάσσονται το ένα στο άλλο.

Αν και άμεσα συνδεδεμένη η σεξουαλική πρακτική και επιθυμία με τις έμφυλες νόρμες η Vance θεωρεί πως «η σεξουαλικότητα και το κοινωνικό φύλο είναι χωριστά συστήματα τα οποία συνυφαίνονται σε πολλά σημεία» (Vance, 2006: 109). Στις δυτικές κοινωνίες, σύμφωνα με τη Rubin, προγενέστερα της Carole Vance, το σεξ θεωρείται μια επικίνδυνη, καταστροφική και αρνητική δύναμη. Το σεξ δεν θεωρείται αμαρτωλό παρά μόνο όταν επιτελείται στο πλαίσιο του γάμου και για αναπαραγωγικούς σκοπούς. Αυτές είναι οι διδασκαλίες της χριστιανικής θρησκείας που έχουν εμποτίσει τις αντιλήψεις των δυτικών κοινωνιών. Όλη η ερωτική συμπεριφορά περιβάλλεται από καχυποψία και δικαιολογείται μόνο από το γάμο, την αναπαραγωγή και την αγάπη. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένα ιεραρχικό σύστημα σεξουαλικών αξιών. Στην κορυφή αυτού βρίσκονται οι εντός γάμου αναπαραγωγικοί ετεροφυλόφιλοι. Στη συνέχεια έρχονται οι ανύπαντροι μονογαμικοί ετεροφυλόφιλοι σε σχέση ζευγαριού. Μετά σταθερές και μακροχρόνιες λεσβιακές και γκέι σχέσεις πλησιάζουν την αξιοπρέπεια όχι όμως και μη μονογαμικές λεσβίες και γκέι άντρες με έντονη σεξουαλική ζωή. Στο κατώτερο σημείο της ιεραρχίας βρίσκονται σήμερα οι διαφυλικές/ οί, τρανσέξουαλ, τραβεστί, σαδομαζοχιστές, εργαζόμενες /οι στο τομέα παροχής σεξουαλικών υπηρεσιών και ακόμα χαμηλότερα όσοι ο ερωτισμός τους παραβιάζει όρια γενεών. Το στίγμα που ακολουθεί άτομα που βρίσκονται στο κατώτερο σημείο της σεξουαλικής ιεραρχίας σήμερα νομιμοποιείται από την ιατρική και την ψυχιατρική. Μπορεί η ομοφυλοφιλία να μη θεωρείται πια ψυχικό νόσημα αλλά συνεχίζουν να εντάσσονται σε αυτά ο φετιχισμός, ο σαδισμός, ο μαζοχισμός, η διαφυλικότητα, η επιδειξιμανία και η παιδεραστία. Η Rubin υποστηρίζει πως όλες αυτές οι ιεραρχήσεις λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο όπως τα ιδεολογικά συστήματα του ρατσισμού, του εθνοκεντρισμού και του θρησκευτικού σωβινισμού. Για την ίδια «η σεξουαλικότητα είναι ανθρώπινο προϊόν όπως είναι οι δίαιτες, οι μέθοδοι μετακίνησης, τα συστήματα ετικέτας (systems of etiquette), οι μορφές εργασίας, οι τρόποι της διασκέδασης, οι διαδικασίες παραγωγής και τα είδη

allocated to certain positions are rendered invisible... Naturalism thus makes history invisible and hides the fact that the association between the social category and the signifier is born in the context of specific social relations. As such it replaces materialism by substantialism and postulates that the properties of objects emerge spontaneously from matter.» Από την εισαγωγή στο (Guillaumin, 1995:7)

καταπίεσης» (Rubin 2006: 417)

Η δυνατότητα διαφορετικών προσλήψεων των «βιολογικών» φύλων ανοίγει το δρόμο για θεωρητικές επεξεργασίες που εμπεριέχουν προβληματισμούς σχετικά με άλλες μορφές έμφυλης υποκειμενοποίησης. Με βάση την ιστορική και διαπολιτισμική μελέτη που επιμελήθηκε ο Herdt, οι σύγχρονες αντιλήψεις περί φύλου συσχετίζονται με το αυτονόητο δεδομένο που έχει κυριαρχήσει στο δυτικό πολιτισμό, του σεξουαλικού (έμφυλου) διμορφισμού, ενώ «συγκεκριμένα άτομα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και τόπους υπερβαίνουν της κατηγορίες του αρσενικού και θηλυκού, της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας όπως αυτές γίνονται αντιληπτές στον δυτικό πολιτισμό τουλάχιστον από τα τέλη του 19ου αιώνα.» (1993: 21). Η επιρροή του Δαρβίνου και της θεωρίας της εξέλιξης του ανθρώπινου είδους η οποία στηρίζεται στην διαδικασία της αναπαραγωγής έχει παίξει βασικό ρόλο στην εγκαθίδρυση, ως αυτονόητα φυσικού, του διαχωρισμού των ανθρώπων σε αρσενικούς και θηλυκούς. Με τον όρο σεξουαλικό διμορφισμό εννοείται η φυλογενετική κληρονομημένη δομή των δυο τύπων της ανθρώπινης και σεξουαλικής φύσης, αρσενικό θηλυκό, ως παρούσα σε όλες τις ανθρώπινες ομάδες (Herdt 1993:25). Αυτή η πίστη στην αρχή του σεξουαλικού διμορφισμού, σύμφωνα με τον ίδιο, δεν είναι παρά μια εφεύρεση του μοντερνισμού. Η σεξολογία, με την άνοδό της ως επιστήμης, επαναδιατύπωσε την αρχή αυτή, βασισμένη πάντα στο αυτονόητο της προτεραιότητας της αναπαραγωγής του είδους. Βασικές τις προτάσεις ήταν η θέση πως η θηλυκότητα και η αρσενικότητα είναι εσωτερικές δομές σε όλες τις μορφές της ζωής και η ετεροφυλοφιλία αποτελεί μια αναγκαιότητα και τον υψηλότερο τύπο στην κλίμακα της «σεξουαλικής εξέλιξης». Η ανατομία λοιπόν αποτελεί πεπρωμένο και όχι μόνο δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση αλλά οποιαδήποτε μορφή που παρεκκλίνει από το δυσπρόστατο αυτό πεπρωμένο ορίζεται ως «εκτροπή», «ανωμαλία», «απόκλιση» από αυτό που νοείται ως «φυσικό».

Η έννοια του τι θεωρείται φυσικό και τι όχι και πως συσχετίζεται η «ομαλότητα/ υγεία της σεξουαλικής ζωής» με την κοινωνική ευρυθμία με κάνει να σκέφτομαι τους τρόπους με τους οποίους το πολιτισμικά υγιές έχει ταυτιστεί (βρίσκεται σε μια διαρκή διαδικασία ταυτοποίησης) με το φυσικά υγιές. Οι αντιλήψεις που άρχισαν να σταθεροποιούνται ως κανόνες από το 19ο αιώνα συνεχίζουν να υφίστανται και να επανακαθορίζεται η φυσικότητά τους μέσα στον χρόνο. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, με την ίδρυση σεξολογικών κλινικών

καθιερώθηκε η καταγραφή του φύλου του βρέφους στη γέννα (birth certificate) και η θεωρία που αφορά την αναγκαιότητα της έμφυλης ταυτότητας (gender identity). O Herdt διερωτάται πόσα φύλα, βιολογικά και κοινωνικά υπάρχουν (1993:50). Το ερώτημα που θα έθετα εγώ (ή και όχι μόνο αλλά και η Mathieu, όπως και άλλες θεωρητικές επιστήμονες) είναι ποια η χρησιμότητα των «έμφυλων εκτροπών» και πως αυτές επαναορίζουν τον έμφυλο διμορφισμό ως τον μόνο πιθανό τρόπο ύπαρξης; Οπότε το αίτημα της επανα-κατηγοριοποίησης, έστω και διευρυμένης, των έμφυλων πρακτικών, απλά αναπαράγει διαδικασίες κατάταξης και φυσικοποίησης που στηρίζουν τα συστήματα αλήθειας που προσπαθεί να αντιπαλέψει.

Η Halberstam στην εισαγωγή του *Female Masculinity* διαπραγματεύεται τις έμφυλες θέσεις και πρακτικές θέτοντας ερωτήματα. «Αν τρεις δεκαετίες φεμινιστικής θεωρίας σχετικά με το φύλο έχουν εκτενώς εκτοπίσει την αντίληψη πως η ανατομία είναι πεπρωμένο, ότι το φύλο είναι φυσικό, και ότι το αρσενικό και το θηλυκό είναι οι μόνες προοπτικές γιατί ακόμα λειτουργούμε σε έναν κόσμο που προϋποθέτει πως οι άνθρωποι που δεν είναι αρσενικοί είναι θηλυκοί και οι άνθρωποι που δεν είναι θηλυκοί είναι αρσενικοί (και ακόμη οι άνθρωποι που δεν είναι αρσενικοί δεν είναι καν άνθρωποι!) (...) Επειδή λίγοι άνθρωποι ταιριάζουν ακριβώς στα δεδομένα των κοινοτήτων για το αρσενικό και το θηλυκό, με άλλα λόγια, το φύλο μπορεί να είναι ανακριβές και για αυτό πολύπλοκα τοποθετημένο μέσα σε ένα σταθερά διχοτομικό σύστημα. Την ίδια στιγμή, επειδή τα ορισμένα όρια μεταξύ αρσενικού και θηλυκού είναι τόσο ελαστικά, υπάρχουν αρκετοί άνθρωποι σε κάθε δημόσιο χώρο που δεν είναι δυνατόν να διαβαστούν με έμφυλους όρους» (1998: 20).

Η κριτική στον ίδιο το διαχωρισμό μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου, διαχωρισμός που επικράτησε στις αγγλοσαξονικές χώρες, αναδύεται τις δεκαετίες του '80 και του '90. Η αντίληψη μιας σταθερής, ουδέτερης, βιολογικής βάσης πάνω στην οποία εγγράφονται τα πολιτισμικά νοήματα και περιέχει την υπόσχεση μιας προλογικής και ελεύθερης από τους καταναγκασμούς του δυτικού πολιτισμού σεξουαλικότητας και έμφυλης έκφρασης γίνεται αντιληπτή ως μια πλάνη, η οποία μάλιστα είναι η ίδια απόρροια αυτού του νόμου.

Η Moira Gatens, σε κείμενο της του 1983, ασκεί κριτική στην α-ιστορική πρόσληψη του σώματος ως μια παθητική επιφάνεια, έναν *tabula rasa*, πάνω στην οποία εγγράφονται τα κοινωνικά νοήματα του φύλου. Περαιτέρω η διάκριση αυτή τείνει να ταυτιστεί με τη διάκριση σώμα-συνείδηση. «Για να διασαφηνίσω το πρόβλημα με άλλα λόγια, η θεωρία της κοινωνικοποίησης, η οποία προκρίνει την

κοινωνική πρόσκτηση ενός συγκεκριμένου κοινωνικού φύλου από ένα συγκεκριμένο βιολογικό είναι εν δυνάμει μια ορθολογιστική εξήγηση, μια ανιστορική εξήγηση και μια εξήγηση η οποία προκρίνει μια ψευδή ουδετερότητα τόσο του σώματος όσο και της συνείδησης» (Gatens 1996 (1983):7). Η συνείδηση και οι τρόποι με τους οποίους η βιολογία και η ανατομία, για τις φεμινίστριες του σωματικού φεμινισμού (corporeal feminism), προσλαμβάνονται και βιώνονται αποτελούν ενεργές διαδικασίες και όχι στατικές επιφάνειες πάνω στις οποίες εγγράφονται κοινωνικά νοήματα. «Το γεγονός ότι το αρσενικό σώμα και το θηλυκό σώμα έχουν αρκετά διαφορετική κοινωνική αξία και σημασιολόγηση, δεν μπορεί να μην επιφέρει το σημάδι του στην αρσενική και θηλυκή συνείδηση» (Gatens 1996:9).

Μέσα σε ένα περιβάλλον απο-ουσιοποιητικής ανασηματοδότησης των ταυτοτήτων και των πολιτικών που τις καθιστούν σημαντικές, η Judith Butler, όπως οι Γαλλίδες υλίστριες φεμινίστριες, αλλά από διαφορετική θεωρητική σκοπιά και με διαφορετικές πολιτικές προεκτάσεις, προβληματικοποιεί τους τρόπους με τους οποίους η έννοια φύλο γίνεται αντιληπτή. Το σώμα, η βιολογία, αμφισβητείται ως το σταθερό υλικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο εγγράφονται τα πολιτισμικά νοήματα και οι εξουσίες και επανανοηματοδοτείται ως προϊόν και αποτέλεσμα των εξουσιών αυτών. Ο καρτεσιανός διαχωρισμός σε σώμα και πνεύμα συνδιαλέγεται με το δίπολο φύση-πολιτισμός. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο πολιτισμικών νοηματοδοτήσεων τα σώματα διαφέρουν ανάλογα με το φορτίο νοημάτων τους ενώ σύμφωνα με την Αθανασίου «ο διαφωτισμένος ανδρικός νους, εξουσιοδοτημένος να ταξινομεί, να ιεραρχεί αξιολογικά και να παθολογικοποιεί κατηγορίες ανθρώπων (γυναίκες, μαύρους, Εβραίους, ιθαγενείς, κτλ) με βάση σωματικές διαφορές που ανάγονται σε ύψιστης αξιοπιστίας οικουμενικά «αυτονόητα», παραμένει αμόλυντος από τη χυδαία υλικότητα του σώματος. Η «διαφορά» αυτή δεν είναι όμως αξιολογικά ουδέτερη, (...) Όσες-οι λόγω φύλου, φυλής, κοινωνικής τάξης, αρτιμέλειας και σεξουαλικότητας δεν εμπίπτουν σ' αυτό το υπόδειγμα, παραμένουν Άλλοι, αποκλεισμένοι από την «ανθρωπότητα» και τις αναγνωρίσιμες ιδιότητές της» (Αθανασίου 2004: 3). Η θεωρία της επιτελεστικής υλοποίησης έρχεται να αμφισβητήσει δημιουργικά το διαχωρισμό του φύλου σε κοινωνικό και βιολογικό, προβληματικοποιώντας την πρόσληψη της έννοιας της φύσης ως μια ανιστορική και παθητική επιφάνεια πάνω στην οποία εγγράφονται τα πολιτισμικά ή/και κοινωνικά νοήματα. Η θεωρία της κοινωνικής κατασκευής, αφήνοντας εκτός ανάλυσης μια βιολογική βάση του φύλου, ή σημεία του τα οποία μένουν εκτός κατασκευής, υπονοεί μια εξουσία εξωτερική που

επικάθεται σε ήδη υπαρκτά και δομημένα υποκείμενα. Σύμφωνα με τη Butler είναι οι διαδικασίες εμφυλοποίησης, «η δραστηριότητα της έμφυλης συγκρότησης» (1993: 50) που αποτελούν τη μήτρα δια της οποίας καθίσταται εφικτή η ίδια η είσοδος στο «ανθρώπινο». Οπότε ένα υποκείμενο δεν προϋπάρχει αυτής, δημιουργείται ως τέτοιο μέσω της διαρκούς επαναληπτικής παράθεσης των κανονικοτήτων της και οι έμφυλες νόρμες επανανομιμοποιούνται μέσω αυτής της επανάληψης. Και η νόρμα, οι διαδικασίες κατασκευής του ανθρώπινου, παράγουν την ίδια στιγμή το λιγότερο ανθρώπινο, το μη ανθρώπινο, το αδιανόητο ως απαραίτητες τοποθεσίες «εκτός» που συγκρατούν και συγκροτούν τα όρια και τα σύνορα της. Αντλώντας από την φουκωική σκέψη για τον χαρακτήρα της εξουσίας, η ύλη κατανοείται ως υλοποίηση και τα υποκείμενα ως αποτελέσματα αυτής της εξουσίας. Το ερώτημα που τίθεται λοιπόν είναι «διαμέσου ποιων ρυθμιστικών κανόνων υλοποιείται το ίδιο το φύλο;» (Butler 1993:55).

Σύμφωνα με τον Φουκώ, της Ιστορίας της σεξουαλικότητας, στο νεωτερικό πλαίσιο, «οι επιστήμες του σώματος και οι ρυθμίσεις του πληθυσμού συνιστούν τους δυο πόλους γύρω από τους οποίους αναπτύχθηκε η οργάνωση της εξουσίας πάνω στη ζωή(...) Ανοίγει έτσι η εποχή μιας βιοεξουσίας.» (1978:171). Η εξουσία δεν δρα μονομερώς καταστέλλοντας και καταπιέζοντας τα υποκείμενα, τα αρραγή και σαφώς οριοθετημένα άτομα του διαφωτισμού, αλλά τα παράγει και τα συγκροτεί. Με τρόπους τέτοιους ώστε η ένταξη στα κανονιστικά πρότυπα να αποτελεί μια αναγκαιότητα χωρίς την οποία δεν μπορούμε να σκεφτούμε την ίδια τη ζωή. Σύμφωνα με την Αθανασίου, απηχώντας τον Φουκώ, «Στο πλαίσιο των μικροφυσικών τεχνολογιών κοινωνικής πειθάρχησης, πρώτη ύλη είναι το ανθρώπινο σώμα: πρωταρχικό διακύβευμα, δηλαδή, είναι η (αυτο-) καθυπόταξη του σώματος, η ορθολογική προσαρμογή του στους βιορυθμούς της παραγωγικής διαδικασίας, η αναμόρφωση και αγωγή του προς εργασία. Η πειθάρχηση, εξάλλου, δεν αναφέρεται απλά και μόνο σε μια σχέση ανοιχτής επιβολής και καταστολής, αλλά σε διαχεόμενες στον κοινωνικό ιστό σχέσεις ενστάλαξης έξεων, εμπέδωσης αξιών και παραγωγής υποκειμένων: πρόκειται, δηλαδή, για ένα συνολικό δίκτυο ελέγχων που διαπερνά τις πιο λεπτές και αδιόρατες λεπτομέρειες της καθημερινότητας, των κοινωνικών συμπεριφορών και της ανθρώπινης δράσης, παίζοντας, έτσι, καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ατόμου ως υποκειμένου και της κοινωνίας ως αντικειμένου.» (2004: 12).

Τα υποκείμενα, οι εμπειρίες των οποίων και οι αφηγήσεις τους

συνδιαμορφώνουν το κείμενο της έρευνας, ζουν και ορίζονται μέσα σε αυτο το καθεστώς έμφυλου διμορφισμού και καταναγκαστικής ετεροφυλοφιλίας. Σχηματίζουν τα έμφυλα σώματά τους μέσω της βιωμένης αναγκαιότητας των αποτελεσμάτων του νόμου καθώς και της βιωμένης αμφισβήτησης αυτής της αναγκαιότητας. Οι ιατρικές, νομικές και πολιτισμικές τεχνολογίες που διαπερνούν τις έμφυλες υποκειμενικότητες, τις αναδιοργανώνουν και τις νομιμοποιούν, επιβάλλουν συγκεκριμένους τρόπους εννοιολόγησης της εμπειρίας. Σύμφωνα με τον Φουκώ η σημερινή εξουσία δεν είναι μια, συμπαγής και εξωτερική των υποκειμένων. Μπορούμε καλύτερα να μιλάμε για σχέσεις εξουσίας, ο οποίες έχουν να κάνουν με τον έλεγχο της ποιότητας της ζωής. Με την προστασία της ζωής και τη διαίωσιση της. Βασικό ερώτημα που διατρέχει τη σκέψη μου και διαμορφώνει το κείμενο ως αποτέλεσμα του, αποτελεί το ερώτημα, που θέτει η Butler, πως «η υλοποίηση μιας νόρμας, κατά το σχηματισμό του σώματος, παράγει μια επικράτεια αποκείμενων σωμάτων, ένα πεδίο παραμορφώσεων, το οποίο αποτυγχάνοντας να πιστοποιηθεί ως εντελώς ανθρώπινο ισχυροποιεί τις ρυθμιστικές νόρμες;» (1993:68) Και διευρύνοντας την έννοια της νόρμας και των κανόνων, πως υποκείμενα, που φέρουν το κοινωνικό βάρος της «απόκλισης», επαναδημιουργούν μορφές κανονικότητας, ορίζοντας εκ νέου περιοχές δυσπρόσιτες και οριακά βιώσιμες.

1.2. Μεθοδολογία

Το τελικό κείμενο της έρευνας συγκροτήθηκε ως αποτέλεσμα κυρίως συνεντεύξεων και διαπροσωπικής επικοινωνίας με τα «υπό μελέτη υποκείμενα». Η χρήση των εισαγωγικών δεν είναι τυχαία και θα εξηγήσω παρακάτω τι εννοώ. Συνάντησα τους πληροφορητές και πληροφορήτριες τόσο μέσω κοινών γνωστών όσο και μέσω του διαδικτύου, όσο και με τον συνδυασμό των παραπάνω. Κάποιες και κάποιοι από αυτούς ήταν ήδη γνωστοί μου και αυτό έκανε τη διαδικασία της συνέντευξης και πιο εύκολη και πιο δύσκολη ταυτόχρονα. Τους πληροφορητές, τους οποίους έχω εντάξει στην πρώτη κατηγορία, τους προσέγγισα μέσω ίντερνετ και μέσω τηλεόρασης ταυτόχρονα. Δηλαδή επικοινωνήσα με την τηλεοπτική εκπομπή στην οποία είχε εμφανιστεί ο πρώτος και από εκεί τον βρήκα μέσω του facebook, ευρύτατα διαδεδομένη ίντερνετική κοινότητα. Μέσω αυτού βρέθηκα και με τον δεύτερο πληροφορητή, τυχαία, καθώς ήρθε μαζί με τον Α.Σ στο ραντεβού που είχαμε

κλείσει. Γνωστοί μου ήταν τόσο η Λ.Κ, η Τ.Ν και ο Β.Μ. Με τον τελευταίο συναντηθήκαμε εξ' ολοκλήρου ιντερνετικά, η συνέντευξη έγινε μέσω skype, καθώς βρίσκεται εκτός Αθηνών για σπουδές.

Η πλειοψηφία των μπουτς λεσβίων, όχι όμως όλες, είναι μέλη της Λεσβιακής Ομάδας Αθήνας και από εκεί της βρήκα στέλλοντας ένα μείλ στην ιντερνετική λίστα της ομάδας. Το μείλ ήταν αυτό.

Καλησπέρα,

έχω ξεκινήσει τη διπλωματική μου ερευνά στο ΠΜΣ Γυναίκες και Φύλα του Πανεπιστήμιου Αιγαίου πάνω στο θέμα της διεμφυλικότητας ή αλλιώς τρανς πρακτικών. Αυτός είναι ο κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο κινούνται, σε συνομιλία μαζί του, διαφορετικές μορφές, πρακτικές και εκφράσεις θηλυκών αρρενωποτήτων.

Έτσι θεωρώ πως είναι απαραίτητο να συνομιλήσω τόσο με τρανς άντρες όσο και με γυναίκες, οι οποίες αυτοπροσδιορίζονται ως "μπουτς" ή "αρρενωπές". Σκοπός μου είναι η διερεύνηση από τη μια των σχέσεων και των ρηγμάτων μεταξύ των ταυτοτήτων αυτών. Από την άλλη, δεδομένης της απουσίας παρόμοιων ερευνών στον ελληνικό χώρο, αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης και καταγραφής εμπειριών, που θεωρούνται "έμφυλα αποκλίνουσες", μέσα σε ένα περιβάλλον όπου η ετεροφυλοφιλία και οι έμφυλοι ρόλοι θεωρούνται δεδομένοι και συγκεκριμένοι, όπως αυτο της ελληνικής κοινωνίας. Αν κάποια/ος ενδιαφέρεται να με βοηθήσει με τη συμμετοχή της στην ερευνά θα χαιρόμουν παρά πολύ.

Σκέφτηκα να στείλω αυτο το μέλι και όχι να έρθω εγώ σε μια συνάντηση για διαφόρους λόγους και οι δυο βασικότεροι, πέραν του ότι τα γραπτά μένουν, είναι ότι με αυτο τον τρόπο θα διαβαστεί από αρκετό κόσμο σε λίγο χρόνο και από την άλλη δεν θα ήθελα να μπω σε μια διαδικασία κατηγοριοποίησης (butch-femme) χωρίς να λάβω υπόψη μου τον αυτοπροσδιορισμό των ίδιων των ατόμων.

Αννη Σιμάτη

Άμεσα δεν απάντησε καμία και πέρασαν κάποιες βδομάδες μέχρι να έρθουν σε επαφή μαζί μου όσες τελικά ενδιαφέρθηκαν και δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα.

Τον Κ.Α τον ήξερα «από μακριά» και επίσης ήρθα σε επαφή μαζί του μέσω μιας κοινής γνωστής. Το πως συναντήθηκα με τον Γ.Η είναι μια ιστορία συμπτώσεων, κοινών γνωστών και ιντερνετικών συναντήσεων. Εντέλει γνωριστήκαμε στο διαδικτυακό φόρουμ του lesbian.gr.

Η διαδικασία των συνεντεύξεων ξεκίνησε τέλη Σεπτεμβρη για να ολοκληρωθεί τέλη Φλεβάρη. Τους πρώτους μήνες, κυρίως, είχα κυριευθεί από το άγχος της ανυπαρξίας, στο δικό μου οπτικό πεδίο, πληροφορητών. Τόσο ο Κ.Α όσο και ο Γ.Η, που ήταν τα πρώτα άτομα με τα οποία συνομιλήσαμε, δεν είχαν επαφές με άλλους τρανς άντρες. Και οι δυο συμμετείχαν, και συμμετέχουν σε ομάδες, είτε ακτιβιστικές είτε ψυχολογικής υποστήριξης, αλλά και στις δυο περιπτώσεις ήταν οι μόνοι τρανς άντρες στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Το άγχος άρχισε να αμβλύνεται μόνο αφότου βρήκα τον Α.Σ και μέσω αυτού και τον Θ.Σ. Το άγχος της έλλειψης στοιχείων αποσοβήθηκε πλήρως όταν άρχισαν να με προσεγγίζουν και να δηλώνουν την προθυμία τους οι γυναίκες με τις οποίες μίλησα.

Επέλεξα επίσης να αφιερώσω ένα κεφάλαιο στην τηλεοπτική εικόνα των τρανς αντρών, καθώς θεωρώ πως η τηλεόραση αποτελεί ζωτικό κομμάτι της διαμόρφωσης και προβολής σε ευρεία κλίμακα αντιλήψεων που διαπερνούν την σύγχρονη ελληνική κοινωνία και όσων αφορά τους έμφυλους ρόλους, χαρακτηριστικά και ταυτότητες. Θα μπορούσα να πω πως αποτελεί έναν «χώρο εξωτερίκευσης πολιτισμικών διαδικασιών, όπου η κοινωνία καθρεφτίζει τον εαυτό της και στη συνέχεια έχει την ευκαιρία, βλέποντας τον, να στοχαστεί γι 'αυτόν» (Μαδιανού 1998:32). Την πρώτη εκπομπή την βρήκα τυχαία, στο www.youtube.com, ψάχνοντας για παρεμφερή βίντεο, την δεύτερη μέσα από μια διαδικτυακή σελίδα/ κανάλι, το www.greek-movies.com. Παρακολούθησα άλλη μια η οποία είχε ως θέμα της τον Thomas Beatie και έμαθα για άλλη μια την οποία δεν είδα, δεν τη βρήκα και στη συνέχεια, επειδή έμαθα για αυτήν δεν είχα πια ενδιαφέρον να την ψάξω περαιτέρω.

Το πεδίο της έρευνας, σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί έναν ενιαίο εδαφικά και χρονικά τόπο, με συγκεκριμένα σύνορα και όρια. Δεν περιλαμβάνει καν όλους

τους πιθανούς λόγους σχετικά με το υπό μελέτη ζήτημα, η προσέγγιση, όπως κάθε προσέγγιση, είναι μερική και, επομένως, αναπόφευκτα μερική είναι και η γνώση που παράγεται. (Μαδιανού 1998:17). Αναπόφευκτα η θέση μου ως ερευνήτριας, η θέση αυτής που πατάει το ον και το οφ, που ρωτάει και καταγράφει απαντήσεις, είναι η θέση αυτής που θα αναλύσει τα δεδομένα χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα αναλυτικά εργαλεία και θα βγάλει συγκεκριμένα συμπεράσματα. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσα να διεκδικήσω μια θέση αντικειμενικής παρατήρησης, καθώς σε πολλά σημεία το πεδίο αποτελεί μέρος και της δικής μου πολιτικής δράσης και καθημερινότητας¹¹. Η θέση μου αρκετές φορές μπήκε υπό διαπραγμάτευση κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Η αρχική μου αμηχανία ερχόταν να επιτείνει την αμηχανία των συνομιλητών μου και στη συνέχεια οι ίδιοι έπαιρναν την θέση μου και μου έκαναν ερωτήσεις. Σχετικά με τις σεξουαλικές μου προτιμήσεις, την δικιά μου έμφυλη ταυτότητα, το παρελθόν μου, τις σχέσεις μου κλπ. Κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης αμφισβητήθηκε ακόμα και η ίδια η ύπαρξη της έρευνας, καθώς θεώρησαν ότι προφασίζομαι μια έρευνα για να μάθω έμμεσα για την «δικιά μου αλλαγή».

Σύμφωνα με τον Φουκώ η παρατήρηση, ταξινόμηση, κατηγοριοποίηση παράγει έλεγχο. Η διαπίστωση αυτή μπορεί μόνο να κάνει πιο ορατή και αναγνωρίσιμη την παραδοχή πως «τα κείμενα δεν μπορεί να υπάρξουν ανεξάρτητα από τα υποκείμενα τους και χωρίς τις ανθρωπολογικές πρακτικές που ενυπάρχουν σ' αυτά. Δηλαδή χωρίς ιστορία». (Μαδιανού 1998:35). Και στα υποκείμενα των κειμένων συγκαταλέγονται τόσο η ερευνήτρια/ερευνητής όσο και οι πληροφορήτριες/τές, τόσο οι άμεσοι όσο και άλλοι που υπήρξαν φίλοι, γνωστοί, εραστές και ερωμένες. Τα ιστορικά συμφραζόμενα και η κάθε φορά πολιτικές θέσεις και στάσεις ζωής.

¹¹ «Η αμφισβήτηση της διάκρισης ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό και πιο συγκεκριμένα μεταξύ «επιστημονικού» και «προσωπικού», συνδέεται άμεσα με τη χρήση της σεξουαλικότητας ως αναλυτικής κατηγορίας για τη διερεύνηση θεωρητικών, επιστημολογικών ζητημάτων, που απασχολούν τη σύγχρονη ανθρωπολογία. Ένα από αυτά είναι η αμφισβήτηση στις κοινωνικές - και όχι μόνο- επιστήμες του θετικιστικού παραδείγματος περί αντικειμενικής, «επιστημονικής» γνώσης που παράγεται από έναν υποτιθέμενο ουδέτερο, αποστασιοποιημένο ερευνητή. Η αμφισβήτηση αυτή που είναι πια γνωστή στην ανθρωπολογία αλλά και ευρύτερα στις κοινωνικές επιστήμες ως αναστοχασμός, έδειξε ότι το θετικιστικό παράδειγμα στηριζόταν στη διχοτομική διάκριση Υποκειμένου- αντικειμένου έρευνας, εαυτού- Άλλου, όπου ο ένας όρος της διχοτομίας, το Υποκείμενο, ο εαυτός παρέμενε ουδέτερος» (Γιαννακόπουλος 2006: 76-77).

2ο μέρος

Αρρενωπότητες στα όρια. Διασχίζοντας και επανεγγράφοντας σύνορα.

2.1. Τηλεοπτικές έμφυλες επιτελέσεις

ή τι χρειάζεται για να είναι κανείς άντρας στη σύγχρονη ελληνική, τηλεοπτική, πραγματικότητα

Αλλά μια εξουσία που είναι έργο της η μέριμνα για τη ζωή, χρειάζεται μηχανισμούς συνεχείς, ρυθμιστικούς και διορθωτικούς. Το θέμα δεν είναι πια να μοιράζεις τον θάνατο στο πεδίο της κυριαρχίας, αλλά να μοιράζεις σωστά τη ζωή μέσα σε έναν χώρο που επικρατούν η αξία και η χρησιμότητα.

Μισέλ Φουκώ, Η ιστορία της σεξουαλικότητας, τόμος I, σ.176.

Τα τελευταία χρόνια, ανά διαστήματα, εμφανίζονται εκπομπές σε ιδιωτικά κανάλια που αφορούν τη διεμφυλικότητα. Η πλειοψηφία τους ασχολείται με τρανς γυναίκες ενώ μόνο τέσσερις από το 2002 μέχρι σήμερα έχουν ως κεντρικό προσκαλεσμένο έναν τρανς άντρα. Παρά τις κάποιες διαφορές στην παρουσίαση του θέματος τα μοτίβα στα οποία στηρίζεται η εκπομπή είναι κοινά. Πέραν της/ του παρουσιαστή υπάρχει ο καλεσμένος, ένας τουλάχιστον ψυχίατρος και ένας πλαστικός χειρουργός, που μιλάνε από την θέση του επαγγελματία και κάτοχου της απαραίτητης γνώσης. Την ίδια στιγμή η τηλεόραση, οι τηλεοπτικές εκπομπές περιγράφουν και προτείνουν θεμιτούς τρόπους ύπαρξης αντανακλώντας και ανακατασκευάζοντας την βιωμένη από τα υποκείμενα πραγματικότητα. Θα εστιάσω σε δυο εκπομπές, η μια είναι φετινή (2009) και η δεύτερη του 2002. Και οι δυο έχουν ως θέμα τους τρανς

άντρες ή γυναίκες που γίνονται άντρες. Από το 2002 μέχρι σήμερα ο τρόπος παρουσίασης του θέματος έχει αλλάξει χωρίς να διαταράσσει τις βασικές συνιστώσες που συνιστούν τη νόρμα της έμφυλης διπολικότητας και της κανονιστικής ετεροφυλοφιλίας και θα εξηγήσω αμέσως τι εννοώ.

2.1.α. Άκουσε με, 2002.

Η ετερόφυλη επιθυμία, ο έμφυλος πυρήνας και ο εθνικός κίνδυνος

Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να είσαι άφυλος και άφιλος,

Θ. Π. κλινικός ψυχίατρος σε τηλεοπτική εκπομπή σχετικά με διεμφυλικούς άντρες, σε ιδιωτικό κανάλι.

Το 2002 η κα Τένια Μακρή παρουσιάζει την εκπομπή «Άκουσέ με». Σε μια από τις εκπομπές, με τίτλο «Δεν ήθελα να παραμείνω γυναίκα» το κεντρικό θέμα αποτελεί η ιστορία ενός διαφυλικού άντρα ο οποίος εμφανίζεται με αλλοιωμένη την φωνή και κρυμμένο πρόσωπο. Στο στούντιο φιλοξενούνται ένας πλαστικός χειρουργός και ένας ψυχίατρος, ως ειδικοί επί της έμφυλης ανατομίας και της έμφυλης ψυχοσύνθεσης. Η εκπομπή ξεκινάει με την κα Μακρή να ρωτάει το Γιάννη πότε συνειδητοποίησε ότι βρισκόταν σε «λάθος κορμί» και πότε το γνωστοποίησε στην οικογένεια του. Τα ερωτήματα αυτά θέτουν τις βάσεις μιας συζήτησης η οποία συνδέει το φύλο με την αίσθηση του εαυτού και τον εαυτό με την πυρηνική οικογένεια. Μέρος της συναισθηματικής ολοκλήρωσης του ανθρώπου, σύμφωνα με την εκπομπή, πέρα από τις οικογενειακές και φιλικές σχέσεις αποτελούν και οι ερωτικές. Εδώ αναδύεται το δεδομένο της (αναπαραγωγικής) ετεροφυλοφιλίας καθώς

Στην ηλικία των 15 με 16 ετών αρχίζει σιγά σιγά και η συνειδητοποίηση του ζευγαρώματος. Θέλουμε να είμαστε κοντά με το αντίθετο φύλο, γεννιέται ο πρώτος έρωτας, νιώθουμε πάρα πολύ ωραία όταν τραβάμε την προσοχή του άλλου φύλου..., Τ. Μακρή.

Ο Γιάννης από την μεριά του μιλάει για την ερωτική του επιθυμία η οποία

κατευθύνεται προς τις γυναίκες και αυτό αποτελεί απόδειξη της ανδρικής (εσώτερης) ετεροφυλοφιλίας του. Όταν τον ρωτάνε για την μορφή της σχέσης του με τις κοπέλες που ερωτευόταν ο ίδιος λέει πως δεν προχωρούσε ποτέ περιμένοντας να

...τελειοποιηθώ... μετά τον κύριο Βουκίδη¹² άρχισε η ζωή μου, μέχρι τότε ήταν.. απλά υπήρχα., Γιάννης

Από την εισαγωγή στο προς ανάλυση θέμα συναντάμε τη ρητορική του λάθος σώματος. Ένας άντρας βρίσκεται εγκλωβισμένος σε ένα γυναικείο σώμα και αυτό το σώμα χρειάζεται να αλλάξει, να μετασχηματιστεί ώστε να βρεθεί σε αρμονία με τον εσώτερο (έμφυλο) εαυτό. Αυτή η ιδέα του αρραγούς και σαφώς οριοθετημένου εαυτού ο οποίος εξαρτάται από το φύλο, την φυλή, την τάξη, την ηλικία αποτελεί ένα κατεξοχήν δυτικό αφήγημα. «Η ιδέα της εφαρμογής της αρσενικής/ θηλυκής дуάδας σε τομείς κοινωνικούς και πολιτισμικούς, συμπεριλαμβανομένης και της έμφυλης διαίρεσης της εργασίας, προωθήθηκε από κοινωνικούς θεωρητικούς της στροφής του αιώνα (19ος- 20ος) όπως ο γάλλος κοινωνιολόγος Emile Durkheim, οπότε και έγινε ένας θεωρούμενος ως δεδομένος πυρήνας της κοινωνικής θεωρίας» (Herdt 1993: 32). Όταν σύμφωνα με το Laquer, εγκαταλείφθηκε η ιδέα του ενιαίου γενετήσιου φύλου, το 18ο αιώνα, ότι δηλαδή τα γεννητικά όργανα των γυναικών είναι όμοια με αυτά των αντρών απλά ανεστραμμένα στο εσωτερικό του σώματος, « τα δυο ασύμμετρα γενετήσια φύλα δεν αρθρώθηκαν στα συμφραζόμενα κάποιας νέας γνωσιολογικής θεωρίας ούτε και των εξελίξεων στην επιστημονική γνώση. Αρθρώθηκαν σε πολιτικά συμφραζόμενα. Στην εξαιρετικά διευρυμένη δημόσια σφαίρα του δέκατου όγδοου και κυρίως του αντεπαναστατικού δέκατου ένατου αιώνα σημειώθηκαν ατέρμονες νέες διαμάχες για την εξουσία και την κοινωνική θέση (...) Όποιο και αν ήταν το επίδικο ζήτημα, το σώμα αναγορεύτηκε σε αποφασιστικό κριτήριο». (2003: 211-212).

Το άτομο για να εισέλθει στην σφαίρα του διανοητού, να γίνει υποκείμενο και ανθρώπινο ον, εμφυλοποιείται, γίνεται αγόρι ή γίνεται κορίτσι και αυτό αποτελεί μια απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη του στην σφαίρα του ανθρώπινου. Η ανάληψη του φύλου διενεργείται μέσω της ονοματοδοσίας σωματικών χαρακτηριστικών και της πρόσληψης τους ως βασικών, πρωταρχικών αιτιάσεων κοινωνικών στυλ και σεξουαλικών επιθυμιών. Δεδομένων των κυρίαρχων αντιλήψεων

¹² Ο κος Βουκίδης είναι πλαστικός χειρουργός ο οποίος εμφανίζεται και στις τρεις εκπομπές. Ο ίδιος μιλάει για τους διαφυλικούς άντρες και για τις (απαραίτητες) εγχειρήσεις της ανατομικής μετάβασης.

που αναγιγνώσκουν το σώμα ως ένα α-ιστορικό και οικουμενικό φυσικό δεδομένο και τα δυο φύλα ως τις μοναδικές διόδους έκφρασης το εκ-τροχιαστικό συμβάν της μη συμμόρφωσης στον παραπάνω κανόνα χρειάζεται επειγόντως επεξήγηση, ανάλυση και επαναοριοθέτηση. Με τα διανοητικά εργαλεία που προσφέρει το ιδανικό του σταθερού, ετερόφυλου, έμφυλου εαυτού ο όρος τρανσέξουαλ εμφανίζεται εδώ για να δώσει τη λύση που δεν αφήνει περιθώρια για μια δημιουργική επανεπεξεργασία της βιωμένης έμφυλης εμπειρίας. Transsexual σε αυτό το συμφραζόμενο σημαίνει

..είσαι μια γυναίκα που έχει ψυχολογία άντρα, T. Μακρή.

Με το «είσαι» να ορίζεται από και να ορίζει σωματικές επιφάνειες και την ψυχολογία να εμπεριέχει επιθυμίες και πρακτικές που δεν συνάδουν με τα κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα που συγκροτούν και νοηματοδοτούν τις επιφάνειες αυτές. Το «είναι» και η «ψυχολογία» του υποκειμένου εδώ ορίζονται ως διαμετρικά αντίθετα, διαπλεγμένα με τη διχοτομία αρσενικό- θηλυκό.

Πότε, Γιάννη, άρχισες να σκέφτεσαι ότι πρέπει να κάνεις κάτι με το κορμί σου ώστε να υπάρχει μια ταύτιση με την ψυχολογία σου; T. Μακρή

Το «κορμί», μέσα από το πρίσμα του καρτεσιανού δυισμού σώματος και πνεύματος είναι κυρίαρχο στους λόγους περί διαφυλικότητας. Η αναγκαία ταύτιση σώματος και ψυχολογίας, με την ψυχολογία να βρίσκεται στην θέση του «ανώτερου πνεύματος» που καθορίζει το σώμα και τις λειτουργίες του, επανέρχεται διαρκώς τόσο μέσα από τους τηλεοπτικούς λόγους όσο και μέσα από τις αφηγήσεις των πληροφορητών. Είναι η κύρια πηγή άγχους των υποκειμένων που αποζητούν μια αναγνώριση διαφορετική αυτής που ορίζεται από τις νόρμες. Το σώμα εμφανίζεται ως το αναγκαίο λάθος, ένα φυσικό σφάλμα που χρειάζεται διόρθωση (και είναι η επιστήμη της ιατρικής που αναλαμβάνει το ρόλο του διορθωτή, μοτίβο που επαναλαμβάνεται και στη συνέχεια) και συμμόρφωση ώστε η ζωή να ξεκινήσει, να πάρει το δρόμο της μέσω της επανατοποθέτησης στη σωστή σειρά των κρίκων της αλυσίδας βιολογικό φύλο, κοινωνικό φύλο και σεξουαλικές πρακτικές και επιθυμίες που αποσυναρμολογήθηκαν προσωρινά αλλά όχι αμετάκλητα.

Βασικό μέλημα αποτελεί η διευκρίνηση της ύπαρξης «πραγματικής»

επιθυμίας μετάβασης.

Το μεγάλο δίλλημα που αντιμετωπίζουμε οι πλαστικοί χειρουργοί είναι αυτό. Αν πρέπει να προβούμε σε μια τέτοια ριζική επέμβαση η οποία είναι δρόμος χωρίς επιστροφή ή θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι είναι ένα άτομο που για τον άλφα ή βήτα λόγο έχει μια απογοήτευση, μια προσωρινή επιθυμία να αλλάξει φύλο, γιατί το αντιμετωπίζουμε πολύ συχνά και αυτό το πράγμα, και δεν είναι γεννημένος για κάτι άλλο. Εκεί πέρα χρειαζόμαστε την σημαντική βοήθεια των ψυχιάτρων. Θ. Βουκίδης,

Η ανάγκη διερεύνησης του αν κάποιος είναι «γεννημένος για κάτι τέτοιο» είναι ένας από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους νομιμοποιείται κοινωνικά η ύπαρξη τρανς ατόμων. Η φύση, το απαραβίαστο της θέλησης της και η ικανότητα της δυτικής ιατρικής να ανιχνεύσει τις «φυσικές» αυτές τάσεις, είναι εδώ παρούσες.

Υπάρχει και ο πυρήνας αναγνώρισης του φύλου μας, δηλαδή εγώ, ο πυρήνας μου αναγνωρίζει ότι είμαι άντρας, ο δικός σας έχει αναγνωρίσει ότι είσαστε γυναίκα. Υπάρχει ένα ποσοστό ανθρώπων που ο πυρήνας αυτός δυσλειτουργεί και δεν αναγνωρίζει τον φαινότυπό του. Εκεί πέρα πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν έχουμε έναν άνθρωπο που έχει ψυχολογική ή ψυχική διαταραχή αλλά είναι ένα πρόβλημα της φύσης, ένα πρόβλημα στην εξέλιξη του ανθρώπου. Από κει και πέρα ξεκινάνε τα εύκολα. Για την πλαστική χειρουργική είναι εύκολες πλέον αυτές οι επεμβάσεις. Θ. Βουκίδης.

Το φύλο λοιπόν «ή ακριβέστερα η έμφυλη στερεοτυπική απεικόνιση» (Αθανασίου 2007:231) ανάγεται ξανά και ξανά σε φυσικά, αναλλοίωτα στον χρόνο και στο περιβάλλον δεδομένα, ανιχνεύεται και εγκλείεται σε έναν εσωτερικό και μεταφυσικά δοσμένο πυρήνα, γίνεται μια μεταφυσική ουσία που οργανώνει τις αισθήσεις, τις επιθυμίες και τις εμπειρίες με τέτοιο τρόπο ώστε η πρωτοκαθεδρία του να εμπλέκεται με μια διαρκή διαδικασία φυσικοποίησης του.

Από πολύ μικρή ηλικία έχουν την αίσθηση και την ατμόσφαιρα, δηλαδή το ψυχικό φύλο του αγοριού, ώστε πιο πολύ να κάνουνε παρέα, να είναι αγοροπαρέα και επίσης να έχουνε τις συνήθειες, αντί να παίζουνε δηλαδή με κούκλες που είναι το γυναικείο μεταβατικό αντικείμενο εν πάση περιπτώσει, να παίζουνε με όπλα με τα οποία παίζουν κατά κόρον τα αγόρια (...) αυτή είναι μια παρατήρηση η άλλη είναι, μη πέφτει τρόμος, οι στατιστικές δείχνουν το εξής, άλλο η επιθυμία desire που λένε στα dsmiii και iv και άλλο τι γίνεται στην πράξη. Επί παραδείγματι σε όλη την Ελλάδα τρανσέξουαλ γυναίκες μπορεί να βρείτε 500 με 700, δηλαδή είναι πέντε στο ένα εκατομμύριο περίπου. Νομίζω ότι στην περίπτωση του Γιάννη είναι ακόμα πιο μικρά τα ποσοστά, οπότε μιλάμε για, δεν κινδυνεύει το έθνος, να το πω έτσι λίγο δραματικά επιτέλους. Ν. Παπαζώτος, κλινικός ψυχίατρος.

Ο προσκεκλημένος κλινικός ψυχίατρος ορίζει ευκρινώς τις ιδανικές έμφυλες συμπεριφορές που εντάσσουν το άτομο «φυσιολογικά» σε μια έμφυλη κατηγορία. Μια διαδικασία που γίνεται πιο εμφανής στην επόμενη τηλεοπτική εκπομπή. Αποτέλεσμα της παραπάνω συζήτησης είναι ο καθησυχασμός πως «το έθνος δεν κινδυνεύει». Οι τρανσέξουαλ άνθρωποι αποτελούν ένα συγκεκριμένο αριθμητικά, ίσως και χωρικά, πληθυσμό, άμεσα ελεγχόμενο και πολλές φορές μη ορατό.

Ο επόμενος προβληματισμός, που ανακύπτει στη συζήτηση, είναι η ικανότητα αναπαραγωγής, τεκνοποίησης όπως αναφέρει η τηλεπαρουσιάστρια, ικανότητα στενά συνυφασμένη με την έννοια του έθνους και την ανάγκη αναπαραγωγής του. Αναδύεται σταδιακά ένα ιδανικό «εμείς» με εθνικές και κανονικοποιητικές συνδηλώσεις. Και είναι η επιθυμία (αν όχι η απαραίτητη προϋπόθεση επιβίωσης) για ένταξη σε αυτό το εθνικό ανήκειν, που δημιουργεί τις διαδικασίες απεμπόλησης της ξενότητας που χρεώνονται τα διαφυλικά υποκείμενα. Σύμφωνα με την Αθανασίου «το πρόβλημα της ξενότητας ανακινείται αδιάκοπα και εγγράφεται εκ νέου μέσα από μια ιστορία πράξεων καθιέρωσης, συνοχής και συνάφειας που επιχειρούν τη σφυρηλάτηση ενός ακαταμάχητου εμείς, αλλά και πράξεων αποποίησης, εκτοπισμού ή αφομοίωσης της διαφοράς που θυμίζουν όχι μόνο πόσο εύθραυστο και προσωρινό

είναι αυτό το εμείς αλλά και ότι καταστατική συνθήκη σφυρηλάτησης του είναι η κατάργηση του άλλου» (2007:260). Εδώ ο άλλος, η απόκλιση, το διαφορετικό γίνεται ένα υποκείμενο άξιο προς ζωή περνώντας μέσα από το φίλτρο της ετεροφυλοφιλίας, της εργατικότητας, της επιθυμίας για οικογένεια ενώ διαρκώς υπονοείται ή διατυπώνεται ρητά η υποτελής ή/και αποκλίνουσα θέση που του επιφυλάσσεται λόγω της μη προσαρμογής του σε μια εκ γενετής δοσμένη ανατομία και στα πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που την συναποτελούν. Μέσω της παρουσίασης του λοιπόν επικοινωνείται και το ιδανικό φυσιολογικό, τα ιδεατά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που απαρτίζουν τον σύγχρονο Έλληνα πολίτη.

2.1.β. Πρωταγωνιστές

Η αμηχανία του «ενδιάμεσου χώρου» και η ένταξη στο ανθρώπινο.

Στην εκπομπή του Σταύρου Θεοδωράκη, οι Πρωταγωνιστές, επτά χρόνια μετά την εκπομπή της Τένιας Μακρή, το υπό διερεύνηση θέμα προσεγγίζεται με εντελώς διαφορετικό τρόπο αν και τα βασικά κριτήρια και αναλυτικά εργαλεία παραμένουν κοινά. Ο Άγγελος, σε αντίθεση με το Γιάννη, δεν βρίσκεται στο σκοτάδι. Από το πρώτο κιάλας πλάνο εμφανίζεται, είτε σε παιδικές φωτογραφίες, είτε στο παρόν, την ώρα που ανεβαίνει σε μια μηχανή μεγάλου κυβισμού. Προφανώς η μηχανή παρουσιάζεται ως ένας από τους τρόπους επικύρωσης του ανδρισμού του.

Εδώ κεντρικό ρόλο παίζει η οικογένεια του Άγγελου και ο ίδιος, ως ένα ομιλούν υποκείμενο, ορατό και υπεύθυνο να αναλύσει ο ίδιος τις πράξεις και τις επιλογές του. Η «αλλαγή φύλου» παρουσιάζεται ως απόρροια ενός ερμαφροδιτισμού, που δεν έχει να κάνει με την ορατή ανατομία αλλά με τις εσώτερες, και σχεδόν μυστικιστικές, ορμόνες. Ο Άγγελος «ήταν τόσο γυναίκα όσο ήταν και άντρας» λόγω των τύπου χχχ χρωμοσωμάτων του. Η τηλεοπτική αφήγηση, ενώ κάνει συνεχώς αναφορά σε μια (ορμονική) βιολογία καταλήγει να συμπυκνώνει στις κοινωνικές συμπεριφορές του Άγγελου τις αιτίες που καθόρισαν το ανατομικό του, «εσωτερικό» και «πραγματικό», φύλο. Ο ίδιος ο δημοσιογράφος εισάγοντας το τηλεοπτικό κοινό στο θέμα θέτει τις βάσεις με τις οποίες θα μπορέσουμε να το προσεγγίσουμε..

Ο άνθρωπος αυτός έχει μια ζωή αγρίως απίθανη, που θα έγραφε και η Καραπάνου. Γεννήθηκε γυναίκα πριν από 30 χρόνια δεν ήθελε όμως τα φουστάνια ούτε τα μακριά μαλλιά.

Οι δικοί του, η μάνα του κυρίως, προσευχόταν να είναι μόνο νεανικές επιπολαιότητες. Λάθος της, αν είχε ρωτήσει ειδικούς θα της έλεγαν ότι το παιδί της έπασχε από διαταραχή αναγνώρισης του φύλου, βλάβη σε έναν από τους πυρήνες του εγκεφάλου. Άντρας φυλακισμένος σε σώμα γυναίκας... Σύντομα το παιδί το αποφόασισε... Θα έκανε τις χειρουργικές επεμβάσεις, θα διόρθωνε το ίδιο το λάθος της φύσης. Σ. Θεοδωράκης

Η ιστορία αυτή ίσως να μην είχε την σημασία που της δίνεται, να μην ήταν αγρίως απίθανη, να μην εμπειρείχε τόσα βάσανα και την ανάγκη απελευθέρωσης από αυτά, αν δεν συγκροτούταν και δεν επανα- συγκροτούσε τις έμφυλες κανονικότητες με τις οποίες συναρμολογείται. Η ιστορία του Άγγελου ιδωμένη ως μια εξαίρεση, ως μια απίθανη και μοναδική ιστορία γίνεται «μια ταξινομική κατηγορία του μη κατηγοριοποιήσιμου, νομιμοποίηση μιας μεμονωμένης αποδοχής που επιβεβαιώνει τον κανόνα του αποκλεισμού. Η εξαίρεση και οι κοινωνικές συνδηλώσεις της αποτελούν μια κατηγορία (με την διπλή έννοια του όρου) που έχει αποφασιστική επίπτωση στην διαμόρφωση της υποκειμενικότητας...» (Βαρίκα 2005:255).

Ο δημοσιογράφος μας εισάγει στο θέμα διατυπώνοντας την ίδια στιγμή και τις θεμιτές, νομιμοποιημένες μορφές έμφυλης αυτοπαρουσίασης. Τα φουστάνια, οι φούστες, τα μακριά μαλλιά, η ετερόφυλη επιθυμία, επανέρχονται διαρκώς κατά τη διάρκεια της εκπομπής ως ένδειξη και απόδειξη (ιδανικής) θηλυκότητας ή ανδρισμού. «Πρόκειται για μια προβληματική συμφωνίας των ψυχοκοινωνικών χαρακτηριστικών με τα βιολογικά χαρακτηριστικά» (Mathieu 2006:321). Το φύλο ως ανατομία και ως ψυχοκοινωνικό βίωμα, σύμφωνα με τη προσέγγιση της Mathieu, σε ένα σύστημα που θεωρεί το κοινωνικό φύλο ως μετάφραση του βιολογικού, προσδιορίζεται μέσα από την αντίθεση θηλυκού - αρσενικού και την αντιστοιχία του θηλυκού στο γυναικείο και του αρσενικού στο αντρικό. Από τη μια «το βιολογικό φύλο θεωρείται καθορισμένο ή προς καθορισμό» (Mathieu 2006:321) και «η βιολογική διαφορά γίνεται αντιληπτή ως το θεμέλιο της ταυτότητας του εαυτού, της κοινωνικής και συμβολικής τάξης» (Mathieu 2006:322). Εδώ ένα σώμα πολιτισμικά και κοινωνικά σημαδεμένο ως θηλυκό για να συγκροτηθεί ως υποκείμενο, αναπόφευκτα και «φυσικά» ως ένα γυναικείο υποκείμενο, οφείλει να επιθυμεί μια γυναικεία εμφάνιση. Η απόρριψη του φουστανιού και των μακριών μαλλιών γίνεται αντιληπτή όχι ως μια απόδειξη των ρωγμών της επιβεβλημένης νόρμας αλλά ως ακριβώς αυτή η

επαναεγκαθίδρυση της. Η εδραίωση της γίνεται μέσω της παθολογικοποίησης, με την εμφάνιση του προβλήματος, της εξαίρεσης, της αγρίως απίθανης ζωής, της διαταραχής, εντέλει, αναγνώρισης φύλου. Και είναι ξανά η ιατρική που έρχεται να «διορθώσει» το λάθος της φύσης, ονομάζοντας ταυτόχρονα τις ιδιότητες που συγκροτούν την «φύση».

Εφόσον ένα μη θηλυκό θηλυκό δεν μπορεί να είναι γυναίκα, σύμφωνα με την παρούσα τηλεοπτική αφήγηση, και δεν μπορεί να γίνει διανοητή κάποια άλλη μορφή έμφυλης τοποθέτησης, η μόνη επιλογή που προβάλλεται ως δυνατή -μέσω μιας διαδικασίας αυστηρής οριοθέτησης του τι θεωρείται «γυναικείο» και τι «αντρικό»- είναι η ανάληψη της αντρικής ταυτότητας. Σε κάθε άλλη περίπτωση αναδύεται το πρόβλημα της πολιτισμικής επιβίωσης. Το βάδισμα, η συμπεριφορά και ο χαρακτήρας του Άγγελου, έκαναν τον πατέρα του να αναρωτιέται «πως θα ζήσει;» Από μικρό παιδί του μιλούσαν στο αρσενικό, ήθελε να φοράει «αντρικά ρούχα, παντελόνια, αντρικές κολόνιες, να ασχολείται με αντρικά αθλήματα», σύμφωνα με τον αδελφό του, επιθυμίες και συμπεριφορές που επιβεβαιώνουν και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του, όσο και ο ίδιος ο Άγγελος. Και αυτή είναι η πιστοποίηση του ανδρισμού του. Το ερώτημα που δεν τίθεται ποτέ είναι ποιος εννοιολογεί συγκεκριμένες συμπεριφορές και επιθυμίες ως αντρικές; Πως συνδέονται οι σωματικές επιφάνειες με συγκεκριμένες συμπεριφορές και επιθυμίες και τι εξυπηρετεί η κατάταξη της μη παραδεδεγμένης σύνδεσης στην περιοχή της «βλάβης» και της «εγκεφαλικής δυσλειτουργίας»; Το ερώτημα «πως θα ζήσει;» συνδυασμένο με την ανάγκη «να νιώθει άνθρωπος ελεύθερος» αντανακλά την αγωνία που δημιουργεί η μη προσαρμογή στις ηγεμονικές κοινωνικές συνθήκες, όπου το «σωστό» φύλο συνδέεται με την ικανότητα για ζωή. Όταν «ο μόνος τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το σώμα είναι η έμφυλη εμφάνιση του» (Butler 2006:389) και ο όρος «έμφυλη» αντανακλά ορισμένες πολιτισμικές και ιστορικές δυνατότητες, η ζωή εκτός αυτών των ορίων μοιάζει αδιανόητη και αβίωτη.

Η (ετερόφυλη) ερωτική επιθυμία είναι και εδώ, όπως στην τηλεοπτική εκπομπή του 2002, ένας από τους τρόπους με τους οποίους εδραιώνεται η έμφυλη ταυτότητα.

Οι πρώτοι σου έρωτες;

Στην εφηβεία.

Κορίτσια;

Ναι ναι. Πάντα κορίτσια. Δεν είχα ποτέ..

Δεν έκανες ποτέ σχέση με αγόρι;

Ποτέ. Εντάξει πολλοί θα γελάσουν με αυτό αλλά ήταν κάτι εκτός φύσης μου. Ίσως γιατί είχα ερμαφροδιτισμό, ίσως γιατί το στιδήποτε, αλλά ήταν κάτι εκτός φύσης μου. Εγώ ένιωθα καθαρά άντρας. Από τη συνομιλία του Σ. Θοδωράκη με τον Άγγελο.

Λίγο αργότερα ο αδελφός του θα πει, αιτιολογώντας την αρρενωπότητα του, πως «μπορεί να είχε προτίμηση κάπου αλλού». Η ετεροφυλοφιλία συγκροτείται μέσω του αποκλεισμού της ομοφυλοφιλίας, ως μια συμπαγής και ορισμένη ταυτότητα. Με αυτό τον τρόπο, αποκλειόμενη και οριοθετημένη, η ομοφυλοφιλία, συγκροτεί, στον αντίποδά της, την ετερόφυλη αρσενική ταυτότητα. Την ίδια στιγμή επικυρώνεται η «φυσιολογικότητα» του συνεντευξιαζόμενου σε αντιπαράθεση με την «ανωμαλία» που υπονοείται στην ομοφυλοφιλία.

2.1.γ. Παροπλίζοντας τη δυναμική της αμφισημίας.

Οι ίδιες λογικές διαπερνούν και τις επόμενες εκπομπές που ασχολήθηκαν με το συγκεκριμένο ζήτημα, δυο εκπομπές που παρουσιάστηκαν στον ANTI το 2009 με παρουσιάστρια την Τατιάνα Στεφανίδου. Οι εκπομπές αυτές δεν παρουσιάζουν μόνο τρανς άντρες στο τηλεοπτικό κοινό. Παρουσιάζουν ιδεατούς τρόπους εμφυλοποίησης και ύπαρξης στην ελληνική κοινωνία. Την ίδια στιγμή που μιλάνε εκ μέρους μιας κοινής γνώμης την προσαρμόζουν και την επαναοριοθετούν. Επικοινωνούν, με αυτό τον τρόπο, την ιδανική ετεροφυλοφιλία και το ιδανικό της οικογενειακής ζωής.

Τα όρια της «ανεκτικότητας» γίνονται ορατά όταν εμφανίζονται τρανς άντρες που δεν καταφάσκουν στο ετερόφυλο ιδανικό που παρουσιάστηκε παραπάνω. Το παράδειγμα του Thomas Beatie, τρανς άντρα από τις ΗΠΑ, ο οποίος έμεινε έγκυος έχοντας διατηρήσει τα εσωτερικά γεννητικά του όργανα είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Καλεσμένος σε τηλεοπτική εκπομπή του ANTI βρέθηκε στο επίκεντρο ενός κυκεώνα ηθικών και ιατρικών κρίσεων. Τα γεννητικά όργανα χαρακτηρίστηκαν «γυναικεία ουσία» ο ίδιος χρήστηκε «ψυχολογικά ασταθής» και «διαταραγμένος». Παρόμοιας υφής και ένα πρόσφατο άρθρο στην εφημερίδα το Βήμα με θέμα δυο

παντρεμένους τρανς άντρες από τους οποίους ο ένας έμεινε έγκυος.

Βέβαια δεν πρόκειται ακριβώς για άνδρα, αφού ο 30χρονος Σκοτ Μουρ γεννήθηκε ως Τζέσικα, ενώ και ο προοριζόμενος για «χαζομπαμπάς» σύντροφός του Τόμας Μουρ στην πραγματικότητα γεννήθηκε ως Λόρα. Απλώς αμφότεροι υποβλήθηκαν μεγαλώνοντας σε σειρά χειρουργικών επεμβάσεων και ορμονοθεραπειών για να... ανδρωθούν· μια διαδικασία αλλαγής φύλου που στην περίπτωση του Τόμας ήταν πλήρης, με άλλα λόγια απέκτησε «ανδρικό» όργανο, ενώ στην περίπτωση του εγκυμονούντος Σκοτ έχει μείνει ημιτελής, αφού διατηρεί το θηλυκό του αναπαραγωγικό σύστημα. Όσο για το δύσκολο έργο της γονιμοποίησης (τεχνητής, εννοείται) του ωαρίου του Σκοτ, το ανέλαβε προσφέροντας το σπέρμα του ένας...γνήσιος αρσενικός, οικογενειακός φίλος του ζεύγους. Γιώργος Τσιάρας, «Ο μπαμπάς πρόκειται να γίνει... μητέρα»¹³

Επιστρέφοντας στις τηλεοπτικές εκπομπές, οι οποίες αναλύθηκαν παραπάνω, είναι φανερό πως αυτό που θεωρείται «απόκλιση» και «διαφορετικότητα», από την ιδανική κυρίαρχη έμφυλη σωματοποίηση- κοινωνικοποίηση, φιλτράρεται μέσα από το κόσκινο της κανονικότητας, με τις εκπομπές αυτές να λειτουργούν ως καθαρτήριες τελετές¹⁴, ως «ιεροτελεστία εξαγνισμού». Το μίasma, -εδώ η διαφυλικότητα, το διαφυλικό υποκείμενο, ο τρανσέξουαλ-, «είναι εκείνο που διαφεύγει από την κοινωνική ορθολογικότητα, από τη λογική τάξη στην οποία εδράζεται το κοινωνικό σύνολο, το οποίο ως εκ τούτου διαφοροποιείται από την οποιαδήποτε προσωρινή συσσωμάτωση ατόμων, ώστε τελικά να συστήσει ένα ταξινομητικό σύστημα ή μια δομή» (Kristeva 2006:366). Η επανένταξη της έμφυλα εκτροχιασμένης υποκειμενικότητας στα όρια του ανθρωπίνως διανοητού, στα όρια της κοινωνικής αποδοχής, γίνεται μέσω του ενστερνισμού των κανόνων που διέπουν αυτή την

13 Εφημερίδα το Βήμα, 02-02-10. Στο παρόν άρθρο απάντησε το σωματείο των τρανς γυναικών ΣΑΤΤΕ με επιστολή διαμαρτυρίας προς την εφημερίδα και τον γράφοντα. <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=2&artId=312303&dt=29/01/2010>

14 « Η καθαρτήρια τελετή λοιπόν μοιάζει με εκείνη την ουσιώδη καμπή η οποία αφαιρεί το ρυπαρό αντικείμενο από την τάξη του ανίερου αποπέμποντας το, και ευθύς αμέσως το επενδύει με τη διάσταση του ιερού», (Kristeva, 2006:366).

κοινωνικότητα. Το ετεροκανονικό λεξιλόγιο που προσφέρεται, ως το μόνο δυνατό λεξιλόγιο προς ομιλία, «η αποδοχή ότι πρέπει να διατηρήσουν ένα επάγγελμα, να ασχολούνται με τις συναισθηματικές ανάγκες τυχόν απογόνων, να τιμήσουν μια συζυγική σχέση ή να μη στεναχωρήσουν κάποιο μέλος της οικογένειας...» και η αναγκαιότητα «να συνηθίσει να αναγνωρίζει καθημερινά γύρω του/ της τις αντρικές και γυναικείες συμπεριφορές»¹⁵ λειτουργούν εδώ ως συμβολικές, καθαρτικές διαδικασίες που επανεντάσσουν το μίσμα στην κανονικότητα των δομών, παροπλισμένο πλέον από την οποιαδήποτε ανατρεπτική ιδιότητα του. Η διάγνωση «δυσφορία φύλου», η ανάγκη σύνταξης σωματικών και κοινωνικών έμφυλων χαρακτηριστικών, ο πλήρης διαχωρισμός αρσενικών και θηλυκών χαρακτηριστικών, συμπεριφορών και επιθυμιών και ο συνεχής επαναπροσδιορισμός των ορίων μεταξύ ομοφυλοφιλίας και ετεροφυλοφιλίας μοιάζουν να μην αφήνουν περιθώρια βιωσιμότητας σε υποκείμενα που αναγιγνώσκουν τους έμφυλους εαυτούς τους εκτός των νομιμοποιημένων επιτελέσεων. Εκτός των απαραίτητων για τη δυτική σκέψη δίπολων και αποκλεισμών. Από την άλλη, παραφράζοντας τη Βαρίκα, η νοσταλγία της «ομαλότητας» δεν είναι απλώς στρατηγική επιβίωσης για τον «άντρα- εξαίρεση». Από μια παράδοξη μεταστροφή, οι αβίωτες συνθήκες της θέσης του ως εξαίρεσης τον φέρνουν κοντά στο «συνηθισμένο άντρα». Η μοναξιά της εξαίρεσης, η αδυναμία πλήρους ένταξης σε μια κοινότητα, η δυσπιστία αντρών και γυναικών, ομοφυλόφιλων ή ετεροφυλόφιλων, στην οποία εκτίθεται, η απόσταση που τον χωρίζει από τους μεν και τους δε δεν είναι πάντα επιθυμητές προς διαχείριση καταστάσεις.¹⁶ Μέσω αυτών των διαδικασιών, το υποκείμενο εξαναγκάζεται στην αποδοχή της κυρίαρχης κανονικότητας αδυνατώντας να απαντήσει ικανοποιητικά στο ερώτημα «πως θα ζήσει;». Ποια είναι όμως η σχέση μεταξύ της βιωμένης «απόκλισης», από την τηλεοπτικά και κανονικοποιητικά δοσμένη εικόνα της;

2.2. Τρανς άντρες εντός των τειχών. Ανδρισμός, ανατομία και το

15 Κατευθυντήριες Οδηγίες Περίθαλψης για τη Διαταραχή Ταυτότητας Φύλου του Διεθνούς Οργανισμού Harry Benjamin για τη Δυσφορία Φύλου, Έκτη Έκδοση 2001, σ. 31-32

16 «Η νοσταλγία της «ομαλότητας» δεν είναι απλώς στρατηγική επιβίωσης για τη «γυναίκα-εξαίρεση». Από μια παράδοξη μεταστροφή, οι αβίωτες συνθήκες της θέσης της ως εξαίρεσης την φέρνουν κοντά στη «συνηθισμένη γυναίκα». Η μοναξιά της εξαίρεσης, η αδυναμία πλήρους ένταξης σε μια κοινότητα, η δυσπιστία ανδρών και γυναικών στην οποία εκτίθεται, απόσταση που την χωρίζει από τους μεν και τις δε...» (Βαρίκα, 2005:252)

(απροσπέλαστο) όριο του φυσιολογικού.

Η ιδέα του «φύλου» έδωσε τη δυνατότητα να συνδεθούν, σε μια τεχνητή ενότητα, στοιχεία ανατομίας, βιολογικές λειτουργίες, συμπεριφορές, αισθήσεις και απολαύσεις και μας επέτρεψε να χρησιμοποιήσουμε αυτή την τεχνητή ενότητα ως αιτιακή αρχή.

Μισέλ Φουκό, 1980, Ιστορία της Σεξουαλικότητας, σ.154,

Ένα μεσημέρι στο παλαιό Φάληρο, βρέθηκα για έναν καφέ με τον Α.Σ.. Μαζί του και ένας φίλος του, ο Θ. Σ., τρανς άντρας και ο ίδιος, όπως έμαθα αργότερα. Ξεκινώντας τη συζήτηση οι ερωτήσεις ήρθαν πρώτα από τους ίδιους. Ήθελαν να μάθουν για το σεξουαλικό προσανατολισμό μου, για τα κίνητρα της έρευνας. Κάνω πραγματικά αυτό το μεταπτυχιακό ή μήπως θέλω να μαζέψω, έμμεσα πληροφορίες για τη δικιά μου *αλλαγή*; Ύστερα από τις πρώτες αναγνωριστικές ερωτήσεις ξεκίνησαν και οι δυο να μου περιγράφουν τα βήματα που χρειάζονται για μια *κανονική αλλαγή φύλου, ολοκληρωμένη*, όπως αναφέρεται. Η επαφή με τον ψυχίατρο, τον πρώτο γιατρό ίσως που συναντάς περιγράφεται ως εργαλειακή, χρηστική, ή ένα πρώτο βήμα/στάδιο για την επίτευξη του τελικού σκοπού. Απαραίτητο στάδιο αυτής της διαδικασίας, αν μη τι άλλο, καθώς η διαφυλικότητα, ο τρανσεξουαλισμός εμπεριέχεται στις ψυχιατρικές διαταραχές (διαταραχές της ψυχής) που καταλογογραφούνται και αντιμετωπίζονται στο εγχειρίδιο DSM IV¹⁷.

Η σωστή διαδικασία, ο ψυχίατρος στέλνει με φαξ, (το απαραίτητο χαρτί), υπάρχει ένας φάκελος και ο ίδιος ο γιατρός όταν σου κάνει την φαλλοπλαστική δίνει το οκ για να αλλάξεις

17«**Ο Τρανσεξουαλισμός (transsexualism)** έχει τρία κριτήρια:

1. το άτομο να επιθυμεί να ζει και να είναι αποδεκτό ως μέλος του αντίθετου φύλου (opposite sex), και συνήθως να επιθυμεί επίσης να κάνει το σώμα του/της όσο το δυνατόν πιο σύμφωνο με το επιθυμητό φύλο, με τη βοήθεια χειρουργικής και ορμονικής θεραπείας.2. η τρανσεξουαλ ταυτότητα να υπάρχει από διετίας τουλάχιστον και να είναι εμμένουσα.3. η διαταραχή να μην είναι σύμπτωμα άλλης ψυχικής διαταραχής ή χρωμοσωμικής ανωμαλίας.» Στο Κατευθυντήριες Οδηγίες Περίθαλψης για τη Διαταραχή Ταυτότητας Φύλου, σ. 15, Αθήνα 2008. Η υπογράμμιση στο πρωτότυπο.

ταυτότητα. Με αυτό το φάκελο, με το χαρτί και του ψυχιάτρου και του γιατρού, πας σε ένα δικηγόρο. Κάνεις ένα δικαστήριο ότι έχεις κάνει αλλαγή φύλου δηλαδή, κανονικά. Προσβάλλεις τη ληξιαρχική πράξη στην ουσία, και η ληξιαρχική πράξη, επειδή το έκανα τώρα την προηγούμενη βδομάδα, σε είκοσι λεπτά σου γίνεται η αλλαγή. Α.Σ.

Ο ψυχίατρος διαγιγνώσκει τη δυσφορία φύλου, σύμφωνα με τα κριτήρια που καταγράφονται/ορίζονται στο τελευταίο DSMIV. Στη συνέχεια αρμόδιος είναι ο πλαστικός χειρουργός ο οποίος αναλαμβάνει τις επιθυμητές σωματικές μορφοποιήσεις και τέλος με νομικές διαδικασίες αλλάζουν τα χαρτιά προς το επιλεγμένο φύλο. Οι πρακτικές διαδικασίες αλλαγής φύλου παρουσιάζονται ως γρήγορα, συνοπτικά και αναγκαία βήματα προς μια εξ αρχής ορισμένη και επιθυμητή κατεύθυνση. Η επιθυμητή αυτή κατεύθυνση σε καμία περίπτωση δεν νοείται ως ελεύθερη επιλογή αλλά θεωρείται ότι απορρέει από μια εσώτερη ανάγκη, από τον *ερμαφροδιτισμό*, όπως αναφέρεται, ο οποίος μπορεί να παρουσιαστεί είτε στο σώμα είτε στο μυαλό.

Σε περίπτωση ερμαφροδιτισμού, υπάρχουν πολλά είδη ερμαφροδιτισμού. Υπάρχει το χχv που είχα εγώ. Υπάρχουν ορμόνες που έχουν τα περισσότερα παιδιά που θέλουν να κάνουν το χειρουργείο. Υπερτερούν οι ανδρικές ορμόνες από τις θηλυκές. Για αυτό τους βλέπεις είναι λίγο πιο επιθετικοί, λίγο πιο κάπως. Εγώ είχα ορμόνες αλλά δεν είχα τριχοφυΐα, δεν είχα τριχοφυΐα έντονη. Μόνο σε ένα συγκεκριμένο μέρος είχα, εδώ στη μέση. Μόνο εδώ είχα, πουθενά αλλού δεν είχα. Αλλά είχα πολύ δύναμη. Δηλαδή φαντάσου ότι ήμουν ίδιος. Μπορείς να το φανταστείς; Α.Σ.

Μπορεί να είναι και στο μυαλό. Γιατί όταν είσαι έμβρυο, σε κάποια φάση ρυθμίζεται το μυαλό και συντονίζεται με το κάτω. Όταν δεν συγχρονιστεί υπάρχει διαταραχή αναγνώρισης φύλου και το παιδί δεν μπορεί να αναγνωρίσει το φύλο του. Το πιο συνηθισμένο είναι αυτό. Τώρα να έχει και πέος και μουνί μαζί

είναι το πιο σπάνιο. Θ.Σ.

Οι *ορμόνες* και η απουσία συγχρονισμού του *μυαλού και του κάτω* αποτελούν τους δυο κύριους παράγοντες οι οποίοι θεωρούνται πως επηρεάζουν την έμφυλη συμπεριφορά και ορίζουν την επιθυμία σωματικών έμφυλων αλλαγών, απηχώντας τον καρτεσιανό δυισμό μεταξύ μυαλού και σώματος, όπου το μυαλό πριμοδοτείται ως προς το σώμα. Σύμφωνα με τη βιολόγο φεμινίστρια Anne Fausto Sterling είναι αμφισβητήσιμο το κατά πόσο είναι οι ορμόνες που επηρεάζουν τις κοινωνικές συμπεριφορές και όχι το αντίθετο, κατά πόσο οι (προσδοκώμενες) κοινωνικές συμπεριφορές ορίζονται και φυσικοποιούνται μέσω ενός λόγου περί ορμονών. Αντλώντας από το παράδειγμα του προεμνηριακού συνδρόμου (ΠΜΣ) ισχυρίζεται πως «Οι περισσότερες γυναίκες μεγαλώνουν με την προσδοκία του ότι θα νιώθουν άσχημα ακριβώς πριν την περίοδο τους και αυτή η πίστη τις προκαταβάλλει ώστε να θυμούνται επιλεκτικά ότι νιώθουν άσχημα ακριβώς αυτές και όχι άλλες μέρες του μήνα. Ακόμα και οι έρευνες που έχουν γίνει εστιάζουν σε, θεωρούμενους ως ιδανικούς, κύκλους 28 ημερών αφήνοντας απ' έξω πολλές άλλες γυναίκες. Επίσης οι μέρες και τα συμπτώματα που ορίζονται ως ΠΜΣ είναι πολύ ευρεία και τα αποτελέσματα των όποιων ερευνών είναι δύσκολο να συγκριθούν μεταξύ τους. Αυτό που θεωρείται δεδομένο κάθε φορά είναι η πίστη πως η βιολογία είναι πρωταρχική, ότι οι ορμονικές αλλαγές προκαλούν συμπεριφορικές αλλαγές και όχι το αντίθετο» (Fausto- Sterling 1985: 100). Οι θεωρούμενες ως «ορμονικές διαταραχές» αποτελούν αιτιολόγηση συμπεριφορών που δεν συνάδουν με τα πολιτισμικά νομιμοποιημένα έμφυλα πρότυπα. Ο θυμός και η επιθετικότητα, για παράδειγμα, μέσω του ΠΜΣ, δικαιολογείται για ένα θηλυκό υποκείμενο, ενώ για ένα αρσενικό υποκείμενο η επιθετικότητα θεωρείται «φυσικό» χαρακτηριστικό. Αυτή την αντίληψη αναπαράγει εδώ και ο Α.Σ προσδένοντας την επιθετικότητα και τη δύναμη στις *ανδρικές ορμόνες*. Μοιάζει η έννοια του φύλου να χρειάζεται διαρκώς την επικύρωση μιας «υλικότητας» που να αποδεικνύει την πραγματικότητα του μέσα από τα σημάδια που αφήνει στο σώμα. Το ίδιο το σώμα όμως είναι αυτό που υλοποιείται μέσω της διαρκούς επανάληψης αυτών των σημαδιών, αποκρύπτοντας τις ιστορικές και πολιτισμικές αναγκαιότητες που τα εγκαθιδρύουν.

Η αμφισβητούμενη υλικότητα του «βιολογικού φύλου» επανεγγράφεται στα σώματα, είτε στο εσωτερικό τους, ως μια μεταφυσική, ορμονική ουσία, που προσδίδει *δύναμη* και *επιθετικότητα*, είτε στις αδιόρατες λεπτομέρειες που συγκροτούν την

επιφάνεια του, αυτές που διαβάζονται ως ερμαφροδιτισμός. Οι κοινωνικές επιταγές της εμφυλοποίησης, της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας, μέσω αυτών των αφηγήσεων ξαναβρίσκουν για άλλη μια φορά τη θέση τους και νοούνται ως απόρροια μιας βιολογίας, μιας σωματικής ή εγκεφαλικής υλικότητας, που θεωρείται ότι κυβερνά την επιθυμία και την ανάγνωση και παρουσίαση του εαυτού. Η αναζήτηση και επανεγγραφή της έμφυλης πραγματικότητας στο σώμα ή σε σωματικά σημεία στατικά και αναλλοίωτα στον χρόνο, αποκρύβει πως το φύλο είναι ένα ιστορικό γεγονός, όχι μια φυσική κατάσταση αλλά ως μια «υλικότητα που οργανώνεται εμπρόθετα, το σώμα είναι πάντα μια σωματοποίηση δυνατοτήτων οι οποίες προσδιορίζονται και περιορίζονται από ιστορικές συμβάσεις» (Butler 2006:385).

Σε ορισμένες αφηγήσεις η ανάγκη αλλαγής και διόρθωσης ενός σώματος που ορίζεται ως μισητό, *μισούμε το σώμα μας*, αποτελεί μια αναγκαιότητα ζωής και θανάτου,

Κοίτα να δεις, εγώ άμα είχα τα λεφτά, θα το είχα κάνει το χειρουργείο, θα το είχα κάνει από πολύ νωρίς. Δηλαδή, πως να στο πω, και μικρό που ήμουνα άμα μου το είχαν κάνει το χειρουργείο δεν θα είχα πρόβλημα. Αλλά δεν υπήρχαν τα λεφτά. Εντωμεταξύ, πρέπει επιτέλους το κράτος, γιατί και εμείς φορολογούμενοι έλληνες είμαστε, τα ασφαλιστικά ταμεία, να δικαιολογούν αυτές τις επεμβάσεις και να μην χρειάζεται μια περιουσία για να γίνει. Δηλαδή πολλά παιδιά, από τα 40 τα 3 είναι αυτά που έχουν λεφτά για την επέμβαση, δεν έχουν τα άλλα παιδιά λεφτά. Σε αυτή την φάση κάνεις κινήσεις απελπισμένες. Δηλαδή εγώ δεν ήθελα να σπουδάσω, δεν ήθελα να κάνω τίποτα. Είχα το μυαλό μου κολλημένο πότε θα κάνω το χειρουργείο. Κάποια στιγμή είχα πει σε μια φίλη μου, ότι εγώ αν δεν βγάλω το δάνειο και τώρα θα αυτοκτονήσω. Το χα πει ότι εγώ δεν θέλω να συνεχίσω τη ζωή μου έτσι. Τρελαίνεσαι, δηλαδή είναι δυνατόν να γεράσεις σε ξένο σώμα; Δεν γίνεται. Α. Σ..

Για τρία χρόνια το μόνο που έλεγα ήταν, θέλω να πεθάνω,

θέλω να πεθάνω. Ε, γιατί δεν ήξερα τη διαδικασία. Οπότε ήθελα να σταματήσει όλο αυτό. Θυμάμαι να παρακαλάω τον εαυτό μου, ήθελα ή να 'μαι κοριτσάκι και να σκέφτομαι έτσι, να νιώθω κοριτσάκι, ή θα 'θελα.. δεν αντέχω αυτό το άλλο νιώθω, άλλο είμαι, άλλο είναι το βιολογικό μου σώμα. Γ. Η.

Εσύ το βρίσκεις φυσιολογικό; Άλλο αν του αρέσει ή όχι; Μα τι νόημα έχει να θέλεις να αλλάξεις χαρτιά και να έχεις βυζιά; Να έχει ταυτότητα ανδρική και να έχει βυζιά και μουνί; Εσύ θα το έβρισκες φυσιολογικό για το παιδί σου; Θ.Σ.

Η «διαταραχή ταυτότητας φύλου» ενώ αποτελεί μια ψυχιατρική διάγνωση και όλη η διαδικασία «αλλαγής φύλου» είναι πλήρως ιατροκοιμημένη, η «θεραπεία» της, οι εγχειρήσεις δηλαδή, δεν εντάσσονται στα έξοδα που καλύπτει ένα ασφαλιστικό ταμείο. Αυτό σημαίνει κάποιες χιλιάδες ευρώ, έξοδο που λίγα άτομα μπορούν να καλύψουν, χωρίς να χρειαστεί να πάρουν κάποιο δάνειο, όπως ο Α.Σ. Από την άλλη, η ίδια η νομική διαδικασία *αλλαγής φύλου*, υποχρεώνει τις μεν διεμφυλικές γυναίκες σε αιδιοπλαστική τους δε διεμφυλικούς άντρες σε μαστεκτομή και αφαίρεση εσωτερικών γεννητικών οργάνων. Η φαλλοπλαστική δεν είναι αναγκαία για την αλλαγή χαρτιών.¹⁸ Έτσι «υπάρχουν ορισμένα κοινωνικά πλαίσια και ορισμένες συμβάσεις μέσα στις οποίες συγκεκριμένες πράξεις, όχι μόνο καθίστανται δυνατές αλλά και επίσης εννοήσιμες ως πράξεις» (Butler 2006:393). Οι νομικές διαδικασίες ορίζουν κάποια από αυτά τα πλαίσια, οι πολιτισμικοί κώδικες περί της σωστής «έμφυλης υπόστασης», οι κανόνες που θέτουν, ή καταφάσκουν σε αυτούς, οι ίδιοι οι διαφυλικοί άντρες, ορίζουν τα υπόλοιπα.

Η κρατική διευθέτηση των διαφυλικών προσώπων επιβάλλει σαφώς την

¹⁸ Σύμφωνα με την ανάλυση της Mathieu αυτό είναι απόρροια της αδυναμίας να θεωρηθεί ένας διαφυλικός άντρας άντρας λόγω της αρχικής έλλειψης πέους ή της θεωρούμενης δυσκολίας να δημιουργηθεί ένα πέος. «Στο πλαίσιο της φυσιολογίζουσας οπτικής των δυτικών κοινωνιών το βιολογικό φύλο της γυναίκας γίνεται αντιληπτό ως έλλειψη ανδρικού βιολογικού φύλου. Έτσι η γυναίκα μην έχοντας δικό της φύλο, είναι ένα μη αρσενικό. Άρα ένας άνδρας χωρίς πέος είναι αναγκαστικά γυναίκα *παρ' όλο που* το τεχνητό όργανο που του κατασκευάζουν δεν έχει καμία σχέση με το γυναικείο. Μια γυναίκα χωρίς αιδόιο και κόλπο δεν μπορεί να είναι ένας άνδρας *διότι* το τεχνητό πέος δεν έχει καμία σχέση με το βιολογικό ενός άνδρα» (2006: 326)

διατήρηση του μοντέλου των δυο φύλων, αμοιβαία αποκλειόμενων. Για τις νομικές διαδικασίες θεωρείται αυτονόητη η ακολουθία *ανατομικών* και *κοινωνικών* χαρακτηριστικών. Το «προβληματικά» εμφυλοποιημένο σώμα χρεώνεται μια πολιτισμική α-δυνατότητα ύπαρξης. Βασανίζεται, εκ-τοπίζεται το υποκείμενο από τον χώρο του διανοησίμου, τοποθετείται σε ζώνες μη κατοικήσιμες «τις οποίες ένα υποκείμενο φαντασιώνεται ως απειλητικές για την ακεραιότητα του αναγνωρίζοντας σε αυτές την προοπτική μιας ψυχωσικής διάλυσης» (Butler 1993:44). Οι μη κατοικήσιμες ζώνες οριοθετούνται τόσο από τις κυρίαρχες νόρμες όσο και από τα ίδια τα υποκείμενα μέσω της επαναληπτικής επιτέλεσης των κανόνων. Όταν ο Θ.Σ. αρνείται τη δυνατότητα ύπαρξης ενός άντρα *με βυζιά και μουνί* επανανομιμοποιεί τον κανόνα που τοποθετεί και τον ίδιο στα όρια της βιώσιμης πραγματικότητας. Αναγνωρίζει μεν πως οι *εγχειρήσεις* είναι καταναγκαστικές, όχι ζήτημα επιλογής, αυτός ο καταναγκασμός όμως είναι θεμιτός για αυτόν, καθώς δεν δύναται άλλος τρόπος να «είναι» κανείς άντρας εκτός και αν το σώμα του αναγνωρίζεται/ διαβάζεται μέσω των κυρίαρχων γραμματικών κανόνων που ορίζουν ένα σώμα ως αντρικό. Με άλλα λόγια το αν κάποιος δύναται ή όχι να «είναι» άντρας *με βυζιά και μουνί*, δεν εξαρτάται από την «φύση» των σωματικών αυτών τοπογραφιών αλλά από την έμφυλη ορατότητα η οποία τα περικλείει και τα σχηματοποιεί ονομάζοντάς τα.

Μα είναι μια φάση που λίγο πολύ την περνάνε όλοι. Όλοι δοκιμάζουνε. Σχεδόν όλοι. Ειδικά οι γυναίκες. Επειδή πλέον είναι της μόδας να πηγαίνουν με τις φίλες τους. Και να σου πω είναι και αυτά τα εμο που το είχανε σαν νοοτροπία την ομοφυλοφιλία. Το ξέρεις, ε; Δηλαδή πόσα παιδάκια τους είδανε και θέλουν να γίνουν εμο το πρώτο πράγμα που κάνανε ήταν αυτό. Να πάνε με την κολλητή τους. Α.Σ.

Η γυναικεία ομοφυλοφιλία δεν εμφανίζεται πουθενά στο λόγο. Είναι *μια φάση που την περνάνε όλοι*, μια *νοοτροπία των εμο*. Η θέση που εκφράζεται εδώ απηχεί κυρίαρχες αντιλήψεις περί της γυναικείας σεξουαλικότητας, η οποία δεν μπορεί να ειδωθεί εκτός του ετεροφυλόφιλου πλαισίου και ετεροφυλόφιλων σεξουαλικών πρακτικών. Πιστεύω ότι η αντίληψη αυτή εξαρτάται από την πρωτοκαθεδρία του πέους ως σεξουαλικού οργάνου. Ένα όργανο του οποίου η παρουσία θεωρείται πως «πραγματοποιεί» την σεξουαλική πράξη και τη σεξουαλική ύπαρξη.

Θα σου πω κάτι. Εγώ δεν χρησιμοποίησα ποτέ δονητές και τέτοια. Δεν έκανα γυμνός ποτέ έρωτα. Το μόνο που ήθελα ήταν να κάνω το χειρουργείο να έχω και πέος. Υπάρχουν κάποιοι όμως που ίσως καλύπτονται με ένα δονητή. Βάζουν αυτή τη ζώνη, που δεν ξέρω πως λέγεται, και καλύπτονται με αυτά. Και δεν θέλουν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία της εγχειρήσεως γιατί ίσως μπορεί να φοβούνται, ίσως χίλια δυο. Εγώ δηλαδή δεν είδα την άλλη πλευρά αλλά δεν ήθελα να τη δω. Πίστευα ότι είναι κάτι ξένο και δεν το θέλω. Ήθελα να έχω το σώμα μου, να είναι δικό μου. Είναι στον άνθρωπο, είναι στο μυαλό του καθένα πως το βλέπει. Εγώ ήθελα να έχω δικό μου «πράγμα». Α.Σ.

Παρόλο που είναι στον άνθρωπο εκφράζεται η πεποίθηση πως όποιος δεν κάνει το χειρουργείο το φοβάται. Η «σωστή» ανατομία οφείλει να συνάδει με την εσωτερική έμφυλη πραγματικότητα και το «πραγματικό φύλο» συνδέεται με την ύπαρξη του πραγματικού εαυτού. Ο συγκροτημένος «εαυτός» που πράττει και είναι στον κόσμο συγκροτείται μέσω των πράξεων του. Η ίδια η αναγκαιότητα ύπαρξης, ανεύρεσης και συγκρότησης μιας αρραγούς έμφυλης ταυτότητας, που θα εναρμονίζει το μυαλό με το κάτω, αποτελεί ένα ρυθμιστικό ιδεώδες. «Με τον ισχυρισμό ότι ανακαλύπτεται τι πραγματικά είμαστε ή τι θα έπρεπε να είμαστε, η ταυτότητα μετατρέπεται σε πειθαναγκασμό» (Weeks 2006:148). Έναν κανονιστικό καταναγκασμό απαραίτητο για την ένταξη στο ανθρώπινο και την πολιτισμική επιβίωση και αναπόφευκτα συσχετικό καθώς οι ίδιες οι ταυτότητες είναι συσχετικές και για την εγκαθίδρυση τους επιτελούν διαρκώς τον αποκλεισμό αυτού που εκλαμβάνεται ως διαφορετικό ή/και αντιθετικό.

«Η διάκριση των φύλων είναι αυτό που καθιστά τα άτομα ανθρώπους μέσα στον σύγχρονο πολιτισμό. Πράγματι όσοι αποτυγχάνουν να πραγματώσουν σωστά το φύλο τους κατά κανόνα τιμωρούνται.» (Butler 2006:387). Μια αποσυναρμολόγηση του «σωστά» οριοθετημένου έμφυλου σώματος υποβάλλεται σε κυρώσεις που αφορούν την νομική του υπόσταση και ύπαρξη¹⁹. Το ετεροφυλοφιλικό δίπολο των

¹⁹ Η νομική υπόσταση είναι άμεσα συνυφασμένη με την ιδιότητα του πολίτη, την θέση ενός ατόμου μέσα στο πλαίσιο της πολιτειακής νομιμότητας. Όσο το υποκείμενο δεν «κατέχει» τα απαραίτητα

αμοιβαία αποκλειόμενων φύλων το οποίο αποτελεί ένα γενικό κανόνα, στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, ως ιδανικό μοντέλο βιωμένης υποκειμενικότητας, στις διαρκείς προσπάθειες επαναπροσδιορισμού της φυσικότητας του, αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα για την «φύση» των γυναικών και των αντρών, για την πρωτοκαθεδρία μιας ετερόφυλης σεξουαλικότητας. Στις τηλεοπτικές αφηγήσεις, οι ιδέες της οικογένειας, της αναπαραγωγής και του έθνους συνδιαλέγονται με την ετεροφυλόφιλη επιθυμία. Μοιάζει με αυτόν τον τρόπο η ετεροφυλοφιλία και η ανάληψη ενός ευδιάκριτου κοινωνικά φύλου να αποτελούν τις μόνες δυνατές επιλογές ύπαρξης. Η αγωνία που απορρέει από την εγκαθίδρυση αυτής της αδυνατότητας, τόσο όσον αφορά ανατομικές διευθετήσεις όσο και ερωτικές επιθυμίες, προσδένει τα υποκείμενα με την τήρηση των απαραίτητων για την πολιτισμική επιβίωσή τους κανόνων, πράξη που αποκλείει εκ νέου υποκειμενικές κατηγορίες. Η διαδικασία αυτή εκφράζεται τόσο μέσω της μη συμπερίληψης στο λόγο της λεσβιακής επιθυμίας όσο και των ιεραρχικών συνδηλώσεων μεταξύ αρσενικού και θηλυκού που αναδύονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Εντωμεταξύ συνήθως οι γυναίκες που γίνονται άντρες δεν φαίνονται. Δεν προδίδονται ούτε από την ομιλία, ούτε από την φωνή, ούτε από πουθενά. Συνήθως δεν προδίδονται. Δηλαδή αν ερχόμουν εγώ τώρα και σου μίλαγα θα το καταλάβαινες; Ενώ αν ερχόταν κάποιος άνδρας εγχειρισμένος παίζει και να τον καταλάβαινες. Υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες. Υπάρχουν και άλλοι που δεν φαίνονται. Γιατί η τεστοστερόνη ως ορμόνη είναι πιο δυνατή. Α.Σ.

Δυο βασικές αντιλήψεις για το φύλο και τον εαυτό αναδιαμορφώνονται εδώ. Ο έμφυλος διμορφισμός «σύμφωνα με τις απόψεις του Δαρβίνου και πολλών ύστερων βικτωριανών κοινωνικών θεωρητικών, συμπεριλαμβανομένου και του Φρόιντ (τουλάχιστον τον πρόωρο Φρόιντ), υπήρχαν μόνο δυο κατηγορίες «κανονικής» φύσης, αρσενικό και θηλυκό, των οποίων οι ουσίες και ανατομίες τις τοποθετούσαν σε αντίθετες θέσεις, ακόμα και στο επίπεδο του μυαλού.» (Herdt 1996:15). Δυο

ανατομικά χαρακτηριστικά δεν κατέχει και τα απαραίτητα κρατικά έγγραφα που νομιμοποιούν την ύπαρξη του. «Οι τρανς άνθρωποι είναι σαν τους παράνομους μετανάστες» όπως είχε πει κάποτε ένας φίλος.

κατηγορίες αλληλοαποκλειόμενες και αντιθετικές μεταξύ τους. Το «φυσικό» αυτό δεδομένο διαφοροποιείται από «φυσικά» δεδομένα σε μελέτες προηγούμενων κοινωνικών και ιστορικών συναρμολογήσεων «...θα ήθελα εδώ να υποστηρίξω ότι σε αυτά τα κείμενα, της προγενέστερης από το Διαφωτισμό εποχής, αλλά ακόμη και σε ορισμένα μεταγενέστερα, το *γενετήσιο φύλο*, ή το σώμα, πρέπει να κατανοηθούν ως επιφανόμενα, ενώ ταυτόχρονα το *κοινωνικά προσδιορισμένο φύλο*, που εμείς θα θεωρούσαμε πολιτισμική κατηγορία, εκλαμβάνονταν ως πρωταρχικό ή «πραγματικό.»» (Laquer 2003:41). Ο Laquer εδώ, με άλλα λόγια, υποστηρίζει πως η έμφυλη διαφορά εκφραζόταν με (σημερινούς) όρους κοινωνικού φύλου (gender) και όχι με όρους σωματικής διαφοράς (sex). Διαπολιτισμικές μελέτες επίσης, αφήνουν έκθετη τη «φυσικότητα» μιας προσδεμένης στο σώμα έμφυλης ουσίας, όπως μελέτες που αφορούν «γυναίκες που γίνονται άντρες στα Βαλκάνια» και ινδιάνους berdache, (βλ. Herdt 1996). Στην ίδια την σύγχρονη αθηναϊκή κοινωνία οι τρόποι με τους οποίους οι φερόμενοι ως «άντρες» και «γυναίκες» βιώνουν τους έμφυλους εαυτούς τους ποικίλουν, όπως φαίνεται και στα επόμενα κεφάλαια.

2.3. Λεσβιακές αρρενωπότητες, μια άλλη ανάγνωση της δυσφορίας φύλου. Η αρρενωπότητα ως επικοινωνιακός κώδικας και τα όρια των ταυτοτήτων.

*-Ποια είναι πολύ γυναίκα;
Μόνο οι τραβεστί.*

M.K.

Η τηλεοπτική εικόνα των τρανς αντρών περιορίζεται σε ετερόφυλους άντρες, οι οποίοι επιλέγουν τις σωματικές αλλαγές («εγχειρήσεις»). Με αυτόν τον τρόπο η αρρενωπότητα παρουσιάζεται ως μια συμπαγής και ενιαία κατηγορία συμπεριφορών, επιθυμιών, ταυτίσεων, τρόπων αυτοαντίληψης και αυτοπαρουσίασης, την ίδια στιγμή που συνδέεται άρρηκτα με ένα συγκεκριμένο σωματικό τύπο. Σε πολλές αφηγήσεις το σώμα συνεχίζει να βρίσκεται στο επίκεντρο όταν η συζήτηση φτάνει σε αυτό που ονομάζεται «αλλαγή φύλου». Η έννοια του «σώματος» πολλές φορές μοιάζει να

περιορίζεται στο κομμάτι των γεννητικών οργάνων. Η «αλλαγή φύλου» σχεδόν ταυτίζεται με την αλλαγή («συμβολική ή «πραγματική») γεννητικών οργάνων. Από την άλλη η «δυσφορία φύλου» δεν βιώνεται πάντα ως ο τόπος της έμφυλης διόρθωσης και της επανεγκαθίδρυσης μιας ιδανικής αλληλουχίας σωματικών και κοινωνικών έμφυλων χαρακτηριστικών. Μπορεί να οδηγήσει στην απομάκρυνση από το δίπολο άντρας- γυναίκα και να οριοθετήσει μια περιοχή πέραν αυτού, στοχεύοντας στη σύσταση μιας άλλης έμφυλης ταυτότητας. Εδώ, παρά τις αρχικές μου αμφιθυμίες για την ένταξη των λεσβιών γυναικών στην έρευνα, μέσα από τις δικές τους αφηγήσεις, αναφαίνεται μια άλλη ανάγνωση της έννοιας *δυσφορία φύλου*, με διάφορες μορφές συγκλίσεων και αποκλίσεων από τις αφηγήσεις τις προηγούμενης ενότητας.

Αλλά από παιδί ένιωσα αυτή τη διαφορετικότητα, τόσο νωρίς που δεν θυμάμαι πότε έγινε, με αυτή την έννοια στο λέω. Δηλαδή δεν μ' άρεσαν τα κοριτσίστικα παιχνίδια και είχα και συνείδηση αυτού του πράγματος. Συνείδηση με την έννοια ότι μεγαλώνοντας ένιωσα τον κοινωνικό φόβο επειδή πολλοί μου λέγανε αγόρι είσαι ή κορίτσι; Και υπήρχε σε αυτό μια απορριπτικότητα. Προσπάθησα κάπως να καμουφλάρομαι αλλά δεν ένιωσα ποτέ διαφορετικά. Δηλαδή αυτή την αίσθηση την ένιωσα από παιδί, ότι εγώ δεν ταυτίζομαι με τα κοριτσάκια που βλέπω γύρω μου. Πιθανώς αν ζούσα τη ζωή μου τώρα να ήμουνα και τρανς. Το λέω αυτό γιατί ήταν έντονο συναίσθημα αυτό της δυσφορίας του φύλου που λένε. Σ.Μ.

Στο σχολείο εξαίρεση. Να παίζω ζύλο, να υπερασπίζομαι τα κοριτσάκια, όλοι μου οι φίλοι να είναι αγοράκια. Το τι μπάλα, το τι ζύλο. Βασικά εκεί έμαθα να παίζω ζύλο. Κάθε βδομάδα οι γονείς μου στο σχολείο. Τι έκανε πάλι αυτό; Άνοιξε κεφάλια; Άνοιξε καμιά μύτη; Τότε ήμασταν και ισοδύναμα και κοριτσάκια και αγοράκια ακόμα, δημοτικό. Εγώ τουλάχιστον, τα άλλα κοριτσάκια όχι. T.N.

Οι κοινές εμπειρίες όσον αφορά την αυτοαναγνώριση κατά την παιδική και εφηβική ηλικία μεταξύ διαφυλικών αντρών και αρρενωπών γυναικών αφήνουν δίχως μια σταθερή βάση την εγκεφαλική ή ορμονική διαφοροποίηση μεταξύ «αντρών» και «γυναικών» και περισσότερο αφήνουν να διαφανεί ένα συνεχές μεταξύ των έμφυλων ταυτοτήτων παρά μια σειρά από ρήξεις και ενδογενείς αντιθέσεις. Σύμφωνα με τη Halberstam η θηλυκή αρρενωπότητα αποτελεί ένα ξεχωριστό φύλο («gender») με τα δικά του χαρακτηριστικά και ιστορία. Η έμφυλη αυτή κατηγορία, σύμφωνα με την ίδια, συγκροτείται διαμέσου ενός ευρέος φάσματος ταυτοτήτων, όπως αθλητικές γυναίκες, butch, διεμφυλικούς ανθρώπους και ούτω καθ' εξής. Η ταυτότητα αυτών των υποκειμένων, «θα μπορούσε καλύτερα να περιγραφεί ως μια διαδικασία με πολλαπλές τοποθεσίες του γίνεσθαι και είναι» (Halberstam 1998:21). Η ίδια η ταυτότητα της butch, πολλές φορές, παρουσιάζεται ως μια σύμπτυξη έμφυλων χαρακτηριστικών, μια συνδιαμόρφωση που οδηγεί πέραν μιας αυστηρά διχοτομημένης εμφυλοποίησης.

Και η παρέα μου, με πειράζανε, δεν με κρίνανε. Αλλά, ε, λέγανε άντρακλας και τέτοια. Και εντάζει δεν με εκφράζανε, καμία σχέση με αρσενικό, ούτε ο εγκέφαλος και τέτοια. Μπορεί να μην καταλαβαίνω τις γυναίκες καθόλου και να καταλαβαίνω τους άντρες έτσι αλλά εγώ η ίδια δεν νιώθω έτσι. Είμαι η T, ούτε το ένα ούτε το άλλο, αυτούσιο. Έχω τα καλύτερα και από τις δυο κατηγορίες ας πούμε, δεν έχω παράπονο. Έχω αυτά τα καλά που αποδίδονται στους άνδρες έχω και τα καλά που αποδίδονται στις γυναίκες, τα έχω όλα. T.N.

Η αντίληψη που επικρατεί είναι ο διαχωρισμός του φύλου σε βιολογικό και κοινωνικό, μη την ασυμφωνία των δυο να οδηγεί στη *δυσφορία*.

Ας πούμε η έννοια γυναίκα και άντρας πως το εννοούμε; Βιολογικά; Σαν όρος περιέχει πάρα πολλά πράγματα που εγώ δεν ταυτίζομαι με όλα, αυτό προσπαθώ να σου πω τόση ώρα. Σαν κοινωνικός όρος, έτσι; Τώρα βιολογικά ναι. Και εμένα μου δημιουργεί και μια δυσφορία γιατί έχω αντιμετωπίσει και αυτό, γυναίκα είσαι, βαλε μια φούστα. Εγώ δεν ένιωθα έτσι. Με

αυτή την έννοια δεν ήμουνα γυναίκα δηλαδή, κατάλαβες; Από την άλλη ούτε άντρας. Σ.Μ.

Η αρρενωπότητα της butch συγκροτείται μέσω σεξουαλικών πρακτικών, ρουχισμού, συμπεριφορών.

Μπουτς είναι αυτές που θέλουν να κατακτούν. Φαμ είναι αυτές που θέλουν να κατακτιούνται. Μ.Κ.

Σε μια σχέση, έτσι κι αλλιώς, στο ερωτικό πεδίο η αλήθεια είναι ότι για μένα, ναι, υπάρχει διαχωρισμός, δηλαδή υπάρχει και με την έννοια της ερωτικής πρακτικής, της κολπικής ή μη ευχαρίστησης ας πούμε. Εγώ δεν έχω κολπική ευχαρίστηση ας πούμε, στο μυαλό μου δεν ταυτίζομαι με αυτό. Σ.Μ.

Όχι δεν είναι εμφανισιακό. Το μόνο που δεν είναι είναι εμφανισιακό. Το εμφανισιακό είναι απόρροια. Εμένα μου βγαίνει ενστικτωδώς. Απλώς δεν μπορώ να κάνω αλλιώς. Δεν μπορώ να περπατάω αλλιώς. Το προσπάθησα, το προσπάθησα μεγάλη ήττα. Τ. Ν.

Η έμφυλη παρουσίαση μπορεί να παρουσιαστεί ως ένστικτο, επαναφυσικοποιημένη, μπορεί να ειπωθεί ως ένας τρόπος ερωτικής επικοινωνίας, μέσα σε ένα πλαίσιο όπου η θηλυκότητα έλκεται από την αρρενωπότητα και το αντίθετο. Εκτός από τρόπος επικοινωνίας, η αρρενωπότητα, λειτουργεί και ως τρόπος απόθησης μη επιθυμητών ερωτικών καλεσμάτων.

Αλλά σίγουρα όλα γίνονται, ακόμα και τα ρούχα που φοράς, αυτό σε κάνει να κερδίζεις χρόνο. Σε ποιους ανθρώπους απευθύνεσαι και ποιοι άνθρωποι θα σου απευθυνθούν. Ότι κι αν φοράς, αν είσαι σαν μικροαστή, αν είσαι σαν μεγαλοαστή, άλλοι άνθρωποι θα σου απευθυνθούν και σε άλλους ανθρώπους απευθύνεσαι. Νομίζω ότι όλα αυτά γίνονται για να κερδίζουμε χρόνο ουσιαστικά. Άρα αν εσύ είσαι ντυμένη σαν

μπουτς ή άμα είσαι ντυμένη σαν φαμ κάποιο μήνυμα θες να περάσεις, συνειδητά ή ασυνείδητα. Μ.Κ.

Ίσως για αυτό να γίνονται όλα. Δηλαδή είναι πάρα πού και μου ήταν πάρα πολύ ενοχλητικό το να είμαι σεξουαλικό αντικείμενο για τους άνδρες και να δέχομαι σχόλια και τέτοια. Αυτό καταλαβαίνοντας μετά από ένα διάστημα, με τον τρόπο που ντύνεσαι αμέσως αμέσως και αυτό τελικά είναι βολικό, μπορεί να γίνεται και για αυτό το λόγο. Για να γίνεται και να ελκύεις και αυτές που θες και αυτούς που δεν θες. Μ.Κ.

Πιστεύω ότι ως λεσβία έχω απαλλαγεί σε μεγάλο βαθμό και ως αρρενωπή λεσβία έχω απαλλαγεί από ένα μεγάλο κομμάτι δύσκολο της ταυτότητας της γυναίκας. Σ.Μ.

Η αρρενωπότητα προφυλάσσει με έναν τρόπο από σεξιστικές απευθύνσεις και από λάθος ερωτικά καλέσματα. Οι butches με έναν τρόπο «φοράνε τη σεξουαλικότητα τους», σύμφωνα με τη Halberstam, και «η κατασκευή του φύλου, της σεξουαλικότητας και του εαυτού συμβαίνει μέσω του ρουχισμού, που δεν είναι ακριβώς παρενδυσία και τοποθετεί τον εαυτό του ενάντια σε μια αισθητική της γυμνότητας» (1998:99). Έτσι τα ρούχα παίζουν εδώ ένα σημαντικό ρόλο στη σύνθεση της έμφυλης ταυτότητας ενός κώδικα ερωτικής και όχι μόνο επικοινωνίας.

Όσο αφορά τις θηλυκότητες και τις αρρενωπότητες και τη μεταξύ τους ερωτική επικοινωνία πολλές φορές θεωρείται δεδομένο και από τις ίδιες πως το ερωτικό παιχνίδι σχηματοποιείται από μια αυταπόδεικτη έλξη μεταξύ μπουτς και φαμ, δηλαδή αρρενωπών και θηλυπρεπών γυναικών. Επίσης η αρρενωπότητα τείνει να συνδυάζεται με την ενεργητικότητα, τόσο στον τομέα της ερωτικής προσέγγισης όσο και στις ερωτικές πρακτικές. Οι Kennedy και Davis (1993), κάνουν εκτεταμένη αναφορά στον έμφυλο (gendered) τρόπο με τον οποίο οι butch και οι fem της μελέτης τους επικοινωνούν ερωτικά. «Δημιούργησαν ένα ερωτικό σύστημα που ήταν γυναικοκεντρικό, μολονότι έμφυλα ορισμένο» (Kennedy, Davis 1993:230). Τόσο στο επίπεδο του φλερτ, όσο και στο επίπεδο των ερωτικών πρακτικών, κάτι που αναφέρει και η Σ.Μ., μιλώντας για *κολπική ευχαρίστηση*. όπως και στην παρακάτω αφήγηση, η butch, στα πλαίσια του butch- fem ζευγαριού, αναμένεται να είναι αυτή που παίρνει

την ερωτική πρωτοβουλία, τόσο όσον αφορά το φλερτ, όσο και στις ερωτικές πρακτικές. Οι ρόλοι αυτοί προσδιορίζονται από τους χαρακτηρισμούς «τοπ» και «μπότομ».

Φαντάζομαι ότι είναι μόνο θέμα σεξουαλικό το μπότομ. Βέβαια αυτό οπωσδήποτε θα βγαίνει και στον χαρακτήρα και στη συμπεριφορά αλλά πραγματικά δεν έχω συναναστραφεί πολλές μπότομ μπουτς για να ξέρω. Δεν είναι μια κατηγορία για μένα, είναι ένας αστικός μύθος. Αλλά μου φαίνεται πολύ παραπλανητικό απέναντι στην φαμ. Δηλαδή να δει μια φαμ μια μπουτς και να της βγει μπότομ μπουτς. Α.Κ.

Οι αφηγήσεις για τις σεξουαλικές πρακτικές, που διαμορφώνουν μια butch ταυτότητα, από τη μια μοιάζουν να συνδέουν αναπόφευκτα την αρρενωπότητα με την ενεργητικότητα και την θηλυκότητα με την παθητικότητα ή την δεκτικότητα, τόσο όσον αφορά την ερωτική προσέγγιση, όσο και την ερωτική πρακτική. Η κολπική διείσδυση εμφανίζεται να παίζει το ρόλο έμφυλου διερμηνέα και να ορίζει ένα υποκείμενο ως θηλυκό ή αρσενικό. Από την άλλη, ακόμα και μέσα από αυτόν το γενικό κανόνα, εμφανίζονται υποκείμενα που δεν τον ακολουθούν. Αν και αστικός μύθος μια butch μπορεί να νοηθεί ως μπότομ, μην ακολουθώντας τη συνέχεια μεταξύ αρρενωπότητας και ενεργητικότητας, όπως και μια butch μπορεί να μην έλκεται από fem.

Εγώ είχα δυσκολία γιατί ήμουν μια μπουτς που της άρεσαν οι μπουτς, και γαμώ τις εξαιρέσεις. Εκεί ήταν, αφού είσαι μπουτς αυτομάτως σου αρέσουν οι φαμ, το τι φαμ μου κολλάγανε δεν μπορείς να φανταστείς. T.N.

Αν η ταυτότητα των προηγούμενων διαφυλικών αντρών χτίζεται πάνω στην άρνηση και υποβάθμιση της θηλυκότητας και την απόρριψη της λεσβιακότητας, ως μη συμπεριλαμβανόμενη στο λόγο. Και αν το πέος παίζει ουσιαστικό ρόλο στην υλοποίηση τόσο της σεξουαλικής πρακτικής όσο και της ίδιας της ύπαρξης του υποκειμένου, η ταυτότητα της butch μοιάζει να χτίζεται με πιο ελαστικά δομικά υλικά, ικανά να αντιλαμβάνονται τους κραδασμούς της έμφυλης πολυπλοκότητας.

Σύμφωνα με τις S.A. Wieringa και E. Blackwood “η υιοθέτηση μιας ταυτότητας, μια διαδικασία που μπορεί να εμπεριέχει τεράστιο πόνο και πρόκληση, πάντα συνεπάγεται τον αποκλεισμό άλλων επιλογών. Με αυτό τον τρόπο η ταυτότητα παίρνει ένα συγκεκριμένο χαρακτήρα ο οποίος, αν υιοθετηθεί μια φορά, δεν αλλάζει εύκολα... Περισσότερο υιοθετώντας μια «λεσβιακή» ταυτότητα, και τον φυσικοποιητικό λόγο που σχετίζεται με αυτή, πολλοί γκέι και λεσβίες ακτιβίστριες στην Ευρώπη και στην Αμερική αυτήν την εποχή, κουβαλάει μαζί της το ρίσκο της ουσιοκρατίας, μιας ουσιοκρατίας που χρησιμοποιείται επίσης από την ετεροφυλοφιλική κουλτούρα που καμία/ κανείς θέλει να αντικρούσει» (1999:15). Εδώ η ταυτότητα η οποία αποκλείει και αποκλείεται από το αντίθετο της είναι αυτή της γυναίκας η οποία εμπεριέχεται μέσα στη λεσβιακή ταυτότητα.

Εγώ για τίποτα και για κανέναν δεν θα απαρνιόμουνα τη γυναίκα. Τη γυναικεία μου φύση. Δηλαδή είμαι πάρα πολύ καλά μέσα σε αυτό, μου αρέσει πάρα πολύ. Φυσικά για κάποιους δεν είμαι γυναίκα, φυσικά δεν είμαι το πρότυπο της γυναίκας, δεν έχω την θηλυκότητα που.. Αλλά εγώ αυτό δεν το διαπραγματεύομαι. Επίσης από την άλλη εμένα αυτή η ταυτότητα η γυναικεία δεν με εμποδίζει σε τίποτα, δεν είναι περιοριστική στο να εκφράσω οτιδήποτε. Α.Κ.

Από κει και πέρα μπορεί να ζούσαμε σαν δυο πολιτικοποιημένες λεσβίες, μια μπουτς και μια φαμ, που αυτή η θηλυκότητα και η αρρενωπότητα δεν μας ταύτιζε ποτέ με το στρέιτ μέσα στη συνείδηση μας. Δεν είναι ότι εμείς νιώθαμε ένα στρέιτ ζευγάρι . Νιώθαμε και μάχιμες λεσβίες μπορώ να σου πω. Δηλαδή αυτά τα στοιχεία λειάνανε την εμπειρία μας και της δώσανε μια αγάπη και μια γλύκα χωρίς να την προδίδουν. Δεν έχω νιώσει δηλαδή ποτέ να το παίζω άντρας και να προδίδω την εμπειρία μου ως κοινωνικά γυναίκα. Σ.Μ.

Οι παραπάνω αφηγήσεις απηχούν τις Kennedy και Davis οι οποίες ισχυρίζονται πως παρά τον έμφυλο διαχωρισμό ο οποίος λειτουργούσε μεταξύ των butch και fem στο Buffalo των δεκαετιών του '40 και του '50, σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαμε

να μιλάμε για αναπαραγωγή των αντρικών και γυναικείων ρόλων, στο πλαίσιο μιας ετερόφυλης σχέσης, καθώς μιλάμε για σχέσεις μεταξύ γυναικών. Σύμφωνα με τις ίδιες, η λεσβιακή κουλτούρα μπορεί να άντλησε από τα υπάρχοντα ετεροσεξουαλικά μοντέλα αλλά κατάφερε να τα μετατρέψει ώστε «να δημιουργήσει ένα ερωτικό σύστημα το οποίο ήταν έμφυλα ορισμένο αλλά όχι κυριαρχούμενο από το πέος» (Kennedy- Davis 1993:229). Αυτή η θέση έρχεται και ως απάντηση σε φεμινιστικές προσεγγίσεις ομάδων της δεκαετίας του '70 και '80 παρουσιάζονται ως απορριπτικές της αρρενωπότητας, ακόμα και (ή ακόμη περισσότερο) όταν αυτή επιτελείται από ένα υποκείμενο που αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα. Οι φεμινιστικές προσεγγίσεις, κυρίως των ετερόφυλων γυναικών, φαίνονται να βρίσκονται σε απόσταση από τις ανάγκες αρρενωπών γυναικών.

Πήγα, με κοιτάγανε λίγο περίεργα βέβαια και αυτές. Γιατί αυτές ήταν πιο κουλτουριάρες, με το κρασάκι τους, εγώ με τα μπιρόνια και τα αυτά. Γύφτουλας εντελώς, αυτές ήταν κυρίες. Πάλι δεν κόλλαγα αλλά τουλάχιστον μάθαινα, μάθαινα. Για φεμινισμό, για γυναικεία φύση, για τέτοια. Γενικά μεγάλωσα σαν άντρας και με άντρες με όλα τα προνόμια και τις σιχαμάρες που αυτό συνεπάγεται. Όπως καταλαβαίνεις βρέθηκα ανάμεσα σε μεγάλες γυναίκες, ήρεμους ανθρώπους, να συζητάνε, να λένε. Κόλλαγα δεν κόλλαγα αλλά λέω έτσι είναι. Το πάλεψα λίγο. Δεν κατάφερα να γίνω μια κυρία που να άνθρωπος. Δεν το 'χα τι να κάνω; T.N.

Ίσως αυτό επειδή, τώρα σου λέω ασυνείδητα, δεν είχα συνειδητοποιήσει κάτι, δεν ένιωθα και πολύ να είναι ο χώρος μου. Ίσως και ένας λόγος ήταν και αυτός, ότι δεν έβλεπα ότι αυτό που εμένα με είχε ταλαιπωρήσει, με είχε βασανίσει και αυτό που στο κάτω κάτω έβλεπα να υπερισχύει πάνω μου, δεν έβλεπα να έχει κάποια αξία, μάλλον να απαξιώνεται. Οπότε δεν ήμουν και πολύ μέσα σε αυτό. Αλλά βέβαια ήξερα το πως λειτουργεί αυτό το είμαστε γυναίκες και το επαναστατικό γύρω από το είμαστε γυναίκες. Εγώ εκεί ένιωθα μια αμηχανία και τι θα πει αυτό, ας πούμε. Σ.Μ.

Σύμφωνα με τη Halberstam “η θηλυκή αρρενωπότητα γενικά γίνεται αντιληπτή από ετερό- μια ομό- κανονικές κουλτούρες ως ένα παθολογικό σημάδι δυσπροσαρμοστικότητας, σαν μια λαχτάρα να έχει και να είναι μια εξουσία η οποία είναι πάντα απροσέγγιστη. Μέσα σε ένα λεσβιακό πλαίσιο, η θηλυκή αρρενωπότητα έχει τοποθετηθεί στο σημείο όπου δουλεύει η πατριαρχία μέσα στη θηλυκή ψυχολογία και αναπαράγει τον μισογυνισμό μέσα στη θηλυκότητα» (1998:9). Μια ριζοσπαστική φεμινιστική πολιτική στο πλαίσιο της οποίας οποιαδήποτε μορφή αρρενωπότητας ταυτίζεται με εξουσιαστικές και ιεραρχικές πρακτικές η θηλυκή αρρενωπότητα θεωρείται πως αναπαράγει πατριαρχικούς κανόνες. Οι λεσβιακές ομάδες στις οποίες η αρρενωπότητα ήταν πιο απενεχοποιημένη, η κατηγορία «γυναίκα» παίρνει τέτοιο νόημα ώστε η σημασία της να διευρύνεται. Σύμφωνα με την Σ.Μ.

Σήμερα δεν νιώθω το ίδιο και νομίζω και οι φεμινίστριες έχουν αλλάξει σε αυτό.

Η διαφοροποίηση μεταξύ «συμβολικού» και «πραγματικού», συμβολικής και πραγματικής αρρενωπότητας με έναν τρόπο, η οποία εξαρτάται από την ύπαρξη ή όχι πέους, «το προνομιούχο γκάτζετ της αρσενικής αρρενωπότητας»²⁰ επανέρχεται εδώ για να εγκαταστήσει τα όρια μεταξύ της butch γυναικότητας και του τρανς ανδρισμού.

Δεν ξέρω ίσως πάσχουν στο επίπεδο του συμβολισμού. Ψυχαναλυτικά μιλώντας. Δηλαδή αυτό που μας αρκεί εμάς συμβολικά αυτοί δεν μπορούν να το συμβολοποιήσουν και το κάνουνε πραγματικότητα... Βέβαια κάποιος θα έλεγε ότι ακόμα και οι λεσβίες που χρησιμοποιούνε ντίλντο πάσχουν και αυτές στο επίπεδο του συμβολισμού και έπρεπε απλά να τους καλύπτει να το φαντασιώνονται το πέος και όχι να το φοράνε, ας πούμε. Αλλά ναι... Οι τρανς χρειάζονται περισσότερο για να επιβάλλουν την αρρενωπότητα τους και να τη βιώνουν αυτή σαν καθημερινότητα ή θέλουν να το κάνουν με πιο εύκολο

20 “A penis- what we might call the privileged gadget of male masculinity-” (Halberstam, 1998:67)

τρόπο. Θα έλεγε κανείς το να μην επιβάλλεις την αρρενωπότητα σου ως γυναίκα και ως μπουτς και να την επιβάλλεις με ορμόνες πάρα πολύ πιο εμφανώς, είναι ο εύκολος τρόπος. Α.Κ.

Η τρανς αρρενωπότητα, εδώ, «σωματοποιείται» μέσω των ορμονών. Μέσω δηλαδή των δευτερευόντων έμφυλων χαρακτηριστικών. Αν δικαιούμαστε να μιλάμε για δευτερεύοντα και πρωτεύοντα έμφυλα χαρακτηριστικά καθώς ένα πέος (πρωτεύον χαρακτηριστικό) υπονοείται σαφώς, είτε είναι υπαρκτό ως μέλος είτε όχι, από την ύπαρξη των πρώτων. Αυτό που νοείται ως διαχωριστική γραμμή μεταξύ τρανς αντρών και αρρενωπών γυναικών είναι οι σωματικές διαφορές ή καλύτερα η πίστη στην ύπαρξη σωματικών έμφυλων διαφορών που αλληλοσυμπληρώνονται αναπόφευκτα με κοινωνικές έμφυλες διαφορές. Μπορεί το βιολογικό φύλο να διαφοροποιείται από το κοινωνικό στο επίπεδο της έμφυλης έκφρασης, η ταυτότητα του άνδρα και η ταυτότητα της γυναίκας όμως συνεχίζουν να εξαρτώνται από ανατομικές συνισταμένες.

Γιατί η αρρενωπότητα των τρανς είναι πολύ διαφορετική. Τη βιώνουνε σωματικά, άρα δεν χρειάζεται να επίδειξη, να υπερκεράσει τη δικιά σου για να φανεί. Ενώ οι μπουτς δεν τη βιώνουν σωματικά τη δικιά τους αρρενωπότητα. Μόνο μέσω συμπεριφορών μπορεί να βγει η δικιά τους αρρενωπότητα και εκεί γίνεται το έλα να δεις. Α.Κ.

Στις γυναίκες που γίνονται άντρες βλέπουν τριγύρω ποιος έχει την εξουσία, σφετεριστεί κατά τη γνώμη μου, και σου λέει, αλλιώς δεν μπορώ να έχω αυτή την εξουσία, είναι πολύ πιο δύσκολο να την παλέψω ως γυναίκα να την αποκτήσω οπότε, όλα αυτά ενστικτωδώς και υποσυνείδητα. Αυτή είναι μια άποψη πολύ κακιά, κατά τη γνώμη μου, που έχω. Η άλλη άποψη είναι πως αφού έτσι νιώθει η ψυχή, τέλος, έτσι πρέπει να γίνει. Τ.Ν.

«Η αρρενωπότητα σε αυτήν την κοινωνία, αναπόφευκτα, πλαισιώνεται από αντιλήψεις εξουσίας και νομιμότητας και προνομίου. Συχνά συμβολικά αναφέρεται στην εξουσία του κράτους και σε άνιση κατανομή πλούτου. Η αρρενωπότητα μοιάζει

να εκτείνεται από την πατριαρχία στην οικογένεια. Η αρρενωπότητα αναπαριστά την κληρονομική εξουσία, τα αποτελέσματα του εμπορίου γυναικών και την υπόσχεση κοινωνικών προνομίων. Αλλά, προφανώς, πολλές άλλες γραμμές ταυτοποίησης διασχίζουν την περιοχή της αρρενωπότητας, διαχωρίζοντας την εξουσία της σε πολύπλοκες διαφοροποιήσεις τάξης, φυλής, σεξουαλικότητας και φύλου» (Halberstam 1998:2). Ένας ουσιακρατικός διαχωρισμός που αναγνωρίζει αντρικές και γυναικείες ταυτότητες ως τις μόνες δυνατές διόδους διακίνησης εξουσίας, περιορίζει τα υποκείμενα και τις πτυχές των ταυτοτήτων τους στις δυο αυτές αλληλοαποκλειόμενες επιλογές. Επίσης αδυνατεί να προσεγγίσει τους τρόπους με τους οποίους η εξουσία παράγεται και αναπαράγεται από τα ίδια αυτά υποκείμενα που προσπαθούν να την αντικρούσουν. Στο επόμενο κεφάλαιο οι συνομιλητές μου αυτοπροσδιορίζονται ως άντρες, αδιαφορώντας για βιολογικά δεδομένα, είτε δεν αυτοπροσδιορίζονται ως γυναίκες. Με έναν τρόπο οι έννοιες του βιολογικού και κοινωνικού φύλου εμπλέκονται τόσο ώστε τα μεταξύ τους όρια να καθίστανται δυσδιάκριτα.

2.4. Ανορθόγραφες βιολογίες και άλλες χρήσεις της έμφυλης γραμματικής.

Γιατί θεωρείται ότι από την φύση τους υπάρχουν οι άντρες και οι γυναίκες. Ενώ και η ιστορία δείχνει ότι υπάρχουν άνθρωποι διαφορετικοί. Κ.Α.

Αν και οι άντρες και οι γυναίκες των προηγούμενων κεφαλαίων δεν εντάσσονται εύκολα σε αυτές τις κατηγορίες (άντρας- γυναίκα), χωρίς ένα «ναι μεν αλλά», από έναν κυρίαρχο λόγο περί φύλου, οι ίδιες και οι ίδιοι προβάλλουν την μορφολογία του σώματός τους ως τόπο παραγωγής έμφυλης γνώσης, αμφισημίας αλλά και άμβλυνσής της. Το διαχωρισμένο σώμα σε αρσενικό και θηλυκό, αντρικό και γυναικείο αντίστοιχα, με τις αλληλο-αποκλειόμενες επιφάνειες και ποιότητες, μέσα από κάποιες συνεντεύξεις μοιάζει να αποδιοργανώνεται και η ύλη να αποκτάει δυνατότητες εννοιολόγησης πέραν του διπολικού αυτού σχήματος.

Έχοντας σκεφτεί την αλλαγή φύλου σαν εναλλακτική, έχω καταλήξει ότι είμαι ok με το φύλο μου. Δέχομαι το γεγονός ότι είμαι γυναίκα αλλά επίσης δέχομαι το γεγονός ότι το στήθος είναι κάτι πολύ ξένο πάνω στο σώμα μου και έχω αφήσει ανοιχτή την πιθανότητα αφαίρεσης αυτού του μέρους, που εγώ θεωρώ ότι δεν είναι του δικού μου σώματος αλλά χωρίς να θέλω να προχωρήσω σε ένα επόμενο στάδιο. Είμαι γυναίκα δεν θέλω να γίνω άντρας αλλά δεν θέλω να έχω γυναικείο στήθος. Αυτό δεν αλλάζει το φύλο μου όπως η κοινωνία το 'χει στο μυαλό της, απλά δέχομαι ότι μπορεί να έχει στοιχεία πάνω που δεν σ' αρέσουνε και δεν έχει να κάνει με τάσεις ακρωτηριασμού, απλά έχει να κάνει με τάσεις, θέλω να φτιάξω το δικό μου φύλο ή μάλλον θέλω να έχω ένα φύλο που να είναι προσαρμοσμένο στο πως το βλέπω εγώ και του τι είναι οικείο για μένα. B.M.

Μετά σκέφτηκα πολύ καλά γιατί θέλω να αλλάξω φύλο και είπα όχι, βρίσκομαι ενδιάμεσα στα φύλα. Και κάποια χαρακτηριστικά, βιολογικά ας πούμε, έχω υποφέρει που τα είχα. Και σιγά σιγά, όσο περνάνε τα χρόνια και απαλλάχτηκα, ας πούμε, από την μήτρα ένιωθα πολύ καλύτερα. Για να απαλλαγώ από το στήθος πρέπει να πω ότι έχω κάποια αρρώστια, κάποια δικαιολογία. Και επειδή είμαι 50 χρονών δεν μπορώ να κάνω και πολλά. Σ.Χ

Η έννοια της «αλλαγής φύλου» γίνεται κατανοητή ως το πέρασμα από ένα φύλο σε ένα άλλο (ή από το ένα φύλο προς το άλλο). Επιλέγοντας προς κατοίκηση τον χώρο ενδιάμεσα στα φύλα ή το έχειν ένα φύλο προσαρμοσμένο στο πως το βλέπω εγώ το έμφυλο σώμα κινείται πέραν της ιδρυτικής του ανατομίας. Αν η ενσώματη εικόνα του υποκειμένου είναι αυτή η οποία θεμελιώνει την αίσθηση του εαυτού²¹, οι παραπάνω

21 « Ο Λακάν εισάγει το ερώτημα της σεξουαλικότητας στο κέντρο όλων των μοντέλων κοινωνικής και ψυχικής λειτουργίας. Για να υπάρχει ένα υποκείμενο, ένα «Εγώ», το υποκείμενο πρέπει να αναλάβει μια σεξουαλικοποιημένη (εμφυλοποιημένη) θέση, αυτοαναγνωριζόμενο με ιδιότητες κοινωνικά διαμορφωμένες ως κατάλληλες για άντρες ή γυναίκες» (Grosz 1990:148)

αφηγήσεις βρίσκουν τρόπους ώστε να χρησιμοποιούν μεν τα υπάρχοντα συστήματα εννοιολόγησης σωματικών χαρακτηριστικών (*γυναικείο στήθος*) ενώ ταυτόχρονα να συναντιούνται με άλλες διεξόδους του γίνεσθαι. Το ενδιαφέρον κομμάτι των αφηγήσεων αυτών είναι η απομάκρυνση από την έννοια «γυναίκα» ακόμα και τις στιγμές που αυτός ο όρος χρησιμοποιείται ως τρόπος αυτοκαθορισμού.

Θεωρητικά σε αυτή την κοινωνία υπάρχουνε δυο φύλα, ο άντρας και η γυναίκα. Δεν θεωρώ ότι είμαι γυναίκα. Το τονίζω σε φάση, άμα σκεφτόμουν την αλλαγή φύλου. Όπως την έχω εγώ στο μυαλό μου θα σκεφτόμουν πως είμαι άντρας στο σώμα μιας γυναίκας και δεν θέλω αυτό το σώμα και θέλω να το αλλάξω. Το είμαι γυναίκα σημαίνει ότι δεν θέλω να επέμβω σε αυτά τα δυο φύλα, για αυτό το λέω έτσι. Έτσι κι αλλιώς δεν πιστεύω στα φύλα. Πιστεύω ότι υπάρχουν και ενδιάμεσες καταστάσεις ή αυτό που είπα και προηγουμένως, ότι το φύλο είναι ουσιαστικά αυτό που είσαι εσύ και μπορεί να είναι πολύ πολύπλοκο και δεν χρειάζεται να είναι ούτε άντρας ούτε γυναίκα. Απλά χρησιμοποίησα όρους που είναι για κάποιο λόγο κυρίαρχοι. Δεν θεωρώ ότι ανήκω στην ομάδα γυναίκα- άντρας. Απλά εστιάζοντας στην αλλαγή φύλου εκεί εστίασα και τόνισα ότι είμαι γυναίκα. B.M

Ενώ ο δυτικός νεωτερικός λόγος συνδέει το φύλο με τον εαυτό μέσα από ένα φυσικοποιημένο και διπολικό σχήμα το εγώ που διεκδικεί και (συν-)διαμορφώνεται με ένα φύλο διάφορο από αυτό το σχήμα, *πολύ πολύπλοκο*, δίνει την αφορμή για μια άλλη πρόσληψη της ταυτότητας. Ο/η B.M απομακρύνεται από την ταυτότητα της «γυναίκα» προσεγγίζοντας ένα άλλο τρόπο του να είσαι γυναίκα όσο και του να είσαι άντρας.

Ας πούμε θέλω να πω κάτι πάνω σε αυτό, στο να είμαι άντρας. Βρίσκω αρκετή ικανοποίηση στο να με φωνάζουν με αντρικό όνομα οι φίλοι μου και να έχω μια συμπεριφορά που αρμόζει σε αυτό που λέμε, -είναι όλα σε quoting, ότι όρους χρησιμοποιώ είναι σε quote πρώτον γιατί μπορεί να τους

χρησιμοποιώ λάθος και είναι πολύ κοινότυποι και δεν μπορούν να περιγράψουν όλα τα πράγματα-, αλλά ναι είμαι ένα άτομο που και παίζει με τη σεξουαλικότητα του και βρίσκω ιδιαίτερη ικανοποίηση με το να αποκλίνω από τη συμπεριφορά των δυο, γυναίκα- άντρας, αλλά για μένα έχω αποκλείσει την αλλαγή φύλου γιατί δε είμαι, δηλαδή το θεωρώ κάτι ακραίο για να μπορέσω να κάνω εγώ, δηλαδή δεν μου αρμόζει και δεν είναι κοντά σε αυτό που βλέπω εγώ για το ποιος είμαι. Β. Μ.

Αν το «σώμα αποτελεί μια δυναμική διαδικασία σωματοποίησης ορισμένων πολιτισμικών και ιστορικών δυνατοτήτων» (Butler 2006:387) θα μπορούσε το ίδιο αυτό σώμα να ειπωθεί ως μια «ανοιχτή υλικότητα»²²;

Ας πούμε, από τις αλλαγές που έχουμε στο κορμί μας λόγω ηλικίας, η αντιμετώπιση μου είναι καλή. Μια καλύτερευση που πάει προς την αλλαγή φύλου. Σ.Χ.

Έκανα παρέα με μπουτς λεσβίες που όταν βγαίναμε έξω τις πέραναγαν για αγόρια και όταν άνοιξα μια συζήτηση για το τρανς θέμα ήταν πολύ αρνητικές. Με το σκεπτικό ότι το να είσαι τρανς είναι παθολογικό. Δεν μπορεί να είσαι κάτι άλλο από αυτό που δείχνει το σώμα σου. Απλά το να είσαι λεσβία δεν σημαίνει ότι έχεις ένα τρόπο σκέψης διαφορετικό από τον μαϊνστριμ στρέιτ. Κ. Α.

Η εννοιολόγηση του σώματος μπορεί να προσφέρει μόνο ορισμένους τρόπους έμφυλης αναγνώρισης *Δεν μπορεί να είσαι κάτι άλλο από αυτό που δείχνει το σώμα σου*, ή να αφήνει ανοιχτά τα περιθώρια για άλλες διευθετήσεις της υλικότητας.

Ναι, ας πούμε ένα πρόβλημα είναι οι τουαλέτες. Πάω στον ανδρών αλλά στις καθιστές. Στις άλλες που στέκονται όλοι μαζί δεν μπορώ. Κ.Α.

²² «Η Grosz επανεξετάζει το σώμα όχι σαν μια βιολογική παρουσία ούτε ως μια αγνά διαφοροποιητική γραφή, αλλά σαν μια «ανοιχτή υλικότητα»» (Colebrook 2000: 89).,

Η Halberstam στην εισαγωγή του βιβλίου της *Female Masculinity* αναφέρεται στις τουαλέτες ως «εργοστάσιο φύλου» (1998:24). Αναφέρει πως «για τους ftms η αντρική τουαλέτα αντιπροσωπεύει την πιο δύσκολη δοκιμή για την ικανότητα του να περνάει» (Halberstam 1998:25). Χρησιμοποιεί τον όρο «ουρικός διαχωρισμός» (urinary segregation) για να μιλήσει για τον τρόπο με τον οποίο οι ταμπέλες «ladies» και «gentlemen» ονομάζοντας απονέμουν παρά αντικατοπτρίζουν νοήματα. «Παρόλο που τα σήματα στις τουαλέτες μοιάζουν να εξυπηρετούν και να επικυρώνουν διαχωρισμούς που ήδη υπάρχουν, στην πραγματικότητα αυτοί οι σημειωτές παράγουν ταυτοποιήσεις εντός αυτών των κατασκευασμένων κατηγοριών» (Halberstam 1998:25). Εδώ ο Κ.Α. μιλώντας για τις τουαλέτες από την μια εκφράζει ένα υπαρκτό πρόβλημα για αρκετά μη έμφυλα συμβατά με ένα κυρίαρχο μοντέλο (όπως πχ αρρενωπές γυναίκες ή τρανς άντρες και γυναίκες) άτομα. Από την άλλη δηλώνει την απριόρι ένταξη του στην κατηγορία «gentlemen». Δεν επικοινωνεί κάποιον κίνδυνο για αυτόν στις αντρικές τουαλέτες, δεν αμφισβητείται η ικανότητα του να περνάει²³. Περισσότερο επιδιώκει μια διάνοιξη των ορίων του τι συνιστά την ίδια την κατηγορία «άντρας» αφαιρώντας από το «πέος» την ικανότητα του να σημαίνει τον ανδρισμό. Μέσα από αυτό το πρίσμα οι σωματικές μορφολογίες δεν περιορίζονται μέσα από ένα και μόνο πλέγμα νοσηματοδότησης τους. Ο ίδιος ο Κ.Α δεν αναμένει το «πέραςμα» από μια γυναικεία προς μια αντρική υλικότητα ώστε να ταυτοποιηθεί έμφυλα. Όσον αφορά τις προαναφερθείσες εγχειρήσεις

Ζητάνε πάρα πολλά που δεν θέλω. Μου αφαιρείται η δυνατότητα επιλογής. Δεν μπορώ να κάνω πράγματα που υποτίθεται προσδιορίζουν που ανήκω. Κ.Α.

Ας πούμε και σε πολλά κράτη, εκτός από την Ελλάδα, στα περισσότερα δηλαδή, για να πάρεις την ταυτότητα άντρα σε υποχρεώνουν να κάνεις αφαίρεση εσωτερικών γεννητικών οργάνων, ώστε να μην ανατρέπεις κάθε κανονικότητα και κάθε κανόνα, θέλουν να αποτρέψουν αυτήν την περίπτωση (εγκυμοσύνης)²⁴. Κ.Α.

23 «Περνάω» σημαίνει γίνομαι αντιληπτός/ ή ως το έμφυλο υποκείμενο που έχω επιλέξει, από τους γύρω, χωρίς αμφισβήτηση

24 Ο λόγος για τον Thomas Beatie, τρανς άντρα που έμεινε έγκυος με εξωσωματική γονιμοποίηση. Βλ

Οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί κανόνες που θεσμοθετούν ή νομοθετούν συγκεκριμένες εννοιολογήσεις της ύλης, μοιάζουν να αδυνατούν να συμπεριλάβουν στα όρια τους τις πολλαπλές δυνατότητες και ενδεχομενικότητες της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ακόμα και αν αντιλαμβάνεσαι τα σώματα και τους ανθρώπους και την ταυτότητα διαφορετικά στην καθημερινότητα είναι πολύ δύσκολο να το κάνεις κάτι..

Γενικά το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η δουλειά. Τώρα θέλω να δοκιμάσω να δω τι θα γίνει, έτσι πειραματικά. Το κάνω αυτό έχοντας στο μυαλό μου τι έχω να αντιμετωπίσω. Κ.Α.

Στο σχολείο γενικά μ' άρεσαν και γκέι άντρες. Μετά το συνειδητοποίησα ότι ήταν γκέι αυτοί. Ας πούμε όταν είχα σχέση με αυτό το αγόρι ήμασταν δυο γκέι. Με το συγκεκριμένο άνθρωπο.. Νομίζω ότι (όσες/οι μου άρεσαν) πάντα είχαν κάτι φαμ. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απαραίτητα το φαμ σημαίνει ότι κάνουν κάποια πράγματα διαφορετικά. Όχι, μόνο εμφανισιακά.

(Η διείσδυση) δεν είναι απαραίτητη για να υπάρξει σεξ, οπότε αν απορρίπτουμε τον τρόπο της διείσδυσης ποιος είναι ο τρόπος να ορίσεις; Δηλαδή όλοι τα κάνουν όλα. Κ. Α.

Γενικά δεν έχω κάνει σεξ αν δεν είμαι σε κάποιου τύπου σχέση. Δεν έχω πρόβλημα να με πιάνουν αλλά μπορεί να φρικάρω. Μπορεί να κάνω κάποιο πολύ άσχημο συνειρμό. Δεν έχω όμως κάποιο πρόβλημα. Δεν ξέρω γιατί δεν έχω αλλά δεν έχω. Απλά πρέπει να νιώσω πάρα πολύ άνετα. Γ.Η.

Όσον αφορά στις σεξουαλικές πρακτικές, η διαφοροποίηση μεταξύ αρρενωπότητας και θηλυκότητας, στην αφήγηση του Κ.Α, δεν συνδέεται απαραίτητα με τη διείσδυση

ή με την ενεργητικότητα και την παθητικότητα. Τοποθετείται στο επίπεδο της εμφάνισης και όχι των σεξουαλικών πρακτικών, προσέγγιση που απομακρύνεται από αυτές που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Από την άλλη ο Γ.Η ταλαντεύεται όσον αφορά το άγγιγμα του σώματός του. Είναι η αίσθηση εμπιστοσύνης και ασφάλειας που μπορούν να τον κάνουν να αφηθεί σε αυτό, χωρίς να προτάσσει ένα γενικότερο κανόνα που να καθορίζει τους προς επιτέλεση ρόλους.

Αν και μικρός ο αριθμός των πληροφορητών που προτάσσουν άλλους τρόπους εννοιολόγησης του έμφυλου σώματος και της εμπειρίας τους, είναι υπαρκτός και αφήνει περιθώρια ελιγμών όσον αφορά ταυτοτικές κατηγορίες που μοιάζουν παγιωμένες και στατικές.

3ο μέρος

Μια προσπάθεια να κλείσει ένα κείμενο χωρίς τέλος

3.1. Επίλογος.

We are all works in progress,

Leslie Feinberg

*Είμαστε όλοι/ες δουλειές σε διαδικασία*²⁵, σύμφωνα με τον Leslie Feinberg, transgender ακτιβιστή στις Η.Π.Α. Διαδικασίες και όχι στατικές, οριοθετημένες και αλληλοαποκλειόμενες οντότητες. Κάνοντας μόνο αναφορά στις οργανώσεις και ομαδοποιήσεις που ασχολούνται στον αθηναϊκό, κυρίως χώρο, με ζητήματα που άπτονται των έμφυλων και σεξουαλικών ταυτοτήτων (βλ. εισαγωγή) θα ρίξω το βάρος του epilόγου στην ίδια την έννοια της ταυτότητας, της κοινότητας και των κανονιστικών, πολλές φορές, συναρμολογήσεων τους. Ή αλλιώς, για να επαναφέρω το εισαγωγικό ερώτημα, «πως υποκείμενα, που φέρουν το κοινωνικό βάρος της «απόκλισης», επαναδημιουργούν μορφές κανονικότητας, ορίζοντας εκ νέου περιοχές δυσπρόσιτες και οριακά βιώσιμες.»

Οι διαφυλικόι άντρες της πρώτης ενότητας κινούνται προς μια διαδικασία συσπείρωσης και θέτουν ζητήματα προς διεκδίκηση, όπως την ανάγκη τα εγχειρητικά έξοδα να καλύπτονται από τα ασφαλιστικά ταμεία. Κυρίως σε χώρες του εξωτερικού, βόρεια Αμερική και δυτική Ευρώπη, κινήματα διεμφυλικών, έχουν ανοίξει το ζήτημα αυτό και ο προβληματισμός ο οποίος ανακύπτει είναι πως και αν συνδέεται αυτή η διεκδίκηση με το αίτημα της αποψυχιατροποίησης και αποπαθολογικοποίησης. Οι παραπάνω άντρες δείχνουν να αποδέχονται την παθολογικότητα της ύπαρξης τους. *Απλά αυτό που εμείς λέμε, είναι αυτό που δεν είναι φυσιολογικό να το φτιάξουμε.* Η ταυτότητα που χτίζουν βασίζεται πάνω σε πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, συγκεκριμένες επιθυμίες και αναγνώσεις του φυσιολογικού ή «φυσικού». Με την προσδοκία της ένταξης στην ομαλότητα, μια ομαλότητα που σθεναρά κρατάει τα

25 «We are all works in progress», (Feinberg, 1998:1)

τείχη της αλώβητα από επίδοξους εισβολείς, δεν προβληματοποιούνται οι όροι με τους οποίους αυτή διατηρεί την νομιμότητα της. Επικαλούμενοι τα πολιτειακά τους δικαιώματα, *είμαστε κι εμείς έλληνες πολίτες*, με τους όρους με τους οποίους υπερασπίζονται την ύπαρξή τους, αφήνουν αμετακίνητους τους όρους με τους οποίους συγκροτείται ο «έλληνας πολίτης».

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως διεμφυλικά υποκείμενα που δεν προχωράνε σε εγχειρητικές επεμβάσεις στερούνται οποιουδήποτε προνομίου ως πολίτες καθώς τα χαρτιά τους παραμένουν στο φύλο στο οποίο τους κατέγραψαν κατά τη γέννησή τους και όχι της βιωμένης εμπειρία τους. Έχουν τη δυνατότητα να εμφανιστούν και να αναγνωριστούν νομικά μόνο και εφόσον το σώμα τους συνάδει με τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί φύλου. Ο «έλληνας πολίτης» λοιπόν μπορεί να είναι μόνο ή σαφώς άντρας ή σαφώς γυναίκα. Οι εθνικές συνδηλώσεις της πολιτειακότητας εμπεριέχουν, ως σχεδόν αυτονόητο, συστατικό τους την ικανότητα αναπαραγωγής, μέσα από τη δημιουργία μιας οικογένειας, και την εργατικότητα. Όταν στην εκπομπή *Άκουσε με*, του 2002, συζητιέται η έμφυλη ταυτότητα του Γιάννη, προσεγγίζεται με όρους λειτουργικότητας. Λειτουργικότητα αναπαραγωγική και λειτουργικότητα οικονομική, παραγωγική και αναπαραγωγική. Λειτουργική λοιπόν όσον αφορά την ομαλή προσαρμογή σε μια κοινωνική πραγματικότητα, αυτήν της αθηναϊκής (ελληνικής) κοινωνίας της σύγχρονης εποχής. Το γεγονός πως αναφέρεται στην ίδια εκπομπή η έννοια του έθνους δεν είναι προφανώς τυχαία. Κάνει έκδηλη τη σύνδεση της ελληνικότητας, της εθνικής ταυτότητας των υποκειμένων, χαρακτηριστικών δηλαδή που τα απαρτίζουν και τα συγκροτούν ως υποκείμενα, με τη σωματική ικανότητα για συγκεκριμένη δράση (σεξουαλικότητα και εργατικότητα). Εδώ, σε μια εκπομπή που διάκειται θετικά προς τη βιωσιμότητα διαφυλικών ατόμων, προτάσσεται η υιοθέτηση αντί της τεκνοποίησης, ως εναλλακτική στην “απόκτηση” παιδιών. Η ίδια πρόταση εκφέρεται και στη δεύτερη τηλεοπτική εκπομπή, του 2009.

Η αντρική ταυτότητα, στα συγκεκριμένα συμφραζόμενα αποδεικνύεται και νομιμοποιείται μέσα από πολύ συγκεκριμένες διαδρομές. Η κυρίαρχη αφήγηση που θέλει ένα σώμα- ένα φύλο- μια ψυχοσύνθεση προσλαμβάνεται ως ο μόνος πιθανός τρόπος διαβίωσης και επιβίωσης, αποκλείοντας όχι μόνο από την κατηγορία «τρανς» αλλά και από οποιαδήποτε δυνατή ανθρώπινη κατηγορία, σώματα και επιτελέσεις διαφορετικές μιας ετεροκανονικής και αυστηρά ορισμένης υλικότητας.

Όσον αφορά τη λεσβιακή ταυτότητα, μια ταυτότητα αποκλεισμένη από τον ίδιο το λόγο, σχεδόν ανείπωτη ως πιθανότητα, ειδικά όταν αυτή η κατηγορία

περιλαμβάνει υποκείμενα που επιτελούν αρρενωπότητες που δεν συνάδουν με σώματα αρσενικά, όταν χρειάζεται να υπερασπιστεί την ύπαρξη της, η έννοια «γυναίκα» (σαν την έννοια «άντρας») έρχεται να τραβήξει νοερές γραμμές και σύνορα που ορίζουν σαφώς τους πιθανούς σωματικούς και ταυτοτικούς συνδυασμούς. Σύμφωνα με την Iris Marion Young «η επιθυμία για ενότητα και ολότητα στο λόγο ενεργοποιεί σύνορα, διχοτομίες και αποκλεισμούς» (1990:301). Αν η αντρική ετερόφυλη ταυτότητα χρειάζεται την σθεναρή αντίσταση προς οποιαδήποτε υπόνοια θηλυκότητας έτσι και η λεσβιακή ταυτότητα, εδώ συγκροτημένη ως γυναικεία ταυτότητα, χρειάζεται για τη βιωσιμότητα της την οριοθέτηση της ως κάτι ξέχωρο, διαφορετικό και απομακρυσμένο από μια αντρική (διεμφυλική) ταυτότητα. Το σώμα κάθε φορά, και ότι αυτό φέρει ως νοηματικό φορτίο, μπαίνει μπροστά για να διαφυλάξει τα έμφυλα όρια. Το σώμα όμως δεν μπορεί να νοηθεί ως μια παθητική επιφάνεια από την οποία απορρέουν σημασίες. Το ίδιο το σώμα είναι τοποθετημένο μέσα σε αλληλοσυγκρουόμενες, ιστορικά και διαπολιτισμικά διαμορφωμένες, εννοιολογήσεις και χρήσεις. Προσπαθώντας διαρκώς την διαπραγμάτευση της βιωσιμότητας τους (μας), ως υποκείμενα αποκλεισμένα ή τοποθετημένα στα διάκενα της ανθρωπινότητας, αναρωτιέμαι αν είναι πιο εύκολη η διατήρηση και αναπαραγωγή των αλληλοαποκλειόμενων δίπολων άντρας- γυναίκα, ετεροφυλοφιλία-ομοφυλοφιλία από μια διαδικασία προβληματοποίησης τους και κριτικού επαναπροσδιορισμού της σημασίας τους. «Η αναγνώριση ενός άλλου σώματος ενέχει το άνοιγμα του εαυτού προς το διάλογο, τη διαμάχη, τη διαπλοκή με το νόμο του άλλου, την ηθική του άλλου» (Gatens 1996:27), μια διαδικασία την οποία ένας κυρίαρχος κώδικας επικοινωνίας αδυνατεί να επιτελέσει, ορίζοντας ως ιδανικό ένα σώμα αρτιμελές, ομαλοποιημένο, αναπαραγωγικό και λειτουργικό.

Κοινότητες που διαμορφώνονται για την υπεράσπιση της ύπαρξης τους ενάντια ή και μέσα σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνονται ως μια ομάδα «που μοιράζεται συγκεκριμένη κληρονομιά, μια κοινή αυτο- αναγνώριση, μια κοινή κουλτούρα και σύνολο κανόνων» (Young 1990:309). Χρησιμοποιώντας το παράδειγμα των σύγχρονων μεγάλων πόλεων, η Young, προτάσσει αντί του οράματος κοινοτήτων με σαφή όρια τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό τους, μια συσχέτιση μεταξύ ξένων. Ξένων οι οποίοι «είναι εξωτερικά συσχετιζόμενοι, αντιλαμβάνονται ο ένας τον άλλο ως άλλο, διαφορετικό, από διαφορετικές ομάδες, ιστορίες, επαγγέλματα, κουλτούρες τις οποίες δεν καταλαβαίνουν» (Young 1990:316). Αυτή η απουσία κατανόησης δεν έχει ως αποτέλεσμα το φόβο ή την

προσπάθεια αφομοίωσης αλλά «την ανοιχτότητα προς μια μη αφομοιώσιμη διαφορετικότητα» (Young 1990:317). Οι αφηγήσεις των πληροφορητών που δεν δεσμεύουν την υλικότητα των σωμάτων τους με κυρίαρχες, «προσδοκώμενες», έμφυλες επιτελέσεις, ίσως να αφήνουν περισσότερα περιθώρια για αυτήν την εξερεύνηση της *μη αφομοιώσιμης διαφορετικότητας*.

Το ζητούμενο πλέον δεν είναι μόνο οι υπεράσπιση ταυτοτήτων που διώκονται ως άλλες, διαφορετικές ή υποδεέστερες, αλλά μια προσπάθεια προβληματοποίησης των ίδιων των τρόπων με τους οποίους οι ταυτότητες καθίστανται σημαντικές, των διαδικασιών που παράγουν μορφές εξουσίας και αποκλεισμών.

Παράρτημα

Κείμενο 1.

Δελτίο Τύπου

Αθήνα, 5 Νοεμβρίου 2009

Θέμα: Παγκόσμια ημέρα μνήμης για τα trans άτομα

Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα ενάντια στην τρανσφοβία, η Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ) διοργανώνει την Παρασκευή 20 Νοεμβρίου πορεία μνήμης και τιμής για τα trans άτομα που έχουν υπάρξει θύματα ρατσισμού, βίαιων επιθέσεων και εγκλημάτων κατά της ζωής τους.

Τα αιτήματα των trans συνανθρώπων μας έχουν ως εξής:

- Επέκταση και βελτίωση των διατάξεων για τα εγκλήματα μίσους, ώστε να περιλαμβάνουν και την ταυτότητα κοινωνικού φύλου.
- Για την εξάλειψη των εγκλημάτων μίσους και της βίας σε όλες τις μορφές της πρέπει να υπάρξει συνεργασία με την αστυνομία και σχετική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για τα έννοιες όπως, το κοινωνικό φύλο και ο τρανσεξουαλισμός και για το πώς είναι να ζει καμία ή κανείς ως trans.
- Επέκταση του αντιρατσιστικού νόμου 927/1979 ώστε να περιλαμβάνεται και η ταυτότητα κοινωνικού φύλου.
- Αλλαγή του νόμου για τα εκδιδόμενα πρόσωπα, ώστε να διευκολύνονται στην εξάσκηση της πορνείας. Τα περισσότερα εμπόδια που θέτει ο νόμος είναι ανούσια και οδηγούν σε ουσιαστική ποινικοποίηση της πορνείας στην Ελλάδα. Είναι επίσης απαραίτητο να γίνονται δεκτά τα trans εκδιδόμενα πρόσωπα από τους συνδικαλιστικούς φορείς των εκδιδόμενων προσώπων και να αντιμετωπίζονται ισότιμα.
- Είναι απαραίτητη η ύπαρξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης στον ΟΑΕΔ, ώστε όσες και όσοι trans το επιθυμούν να μην εξασκούν το λειτούργημα της πορνείας, καθώς αυτό έχει ημερομηνία λήξης και ακολουθείται συχνά από σημαντικό τίμημα στην προσωπική ευεξία των ανθρώπων που το εξασκούν.
- Κάλυψη από όλα τα ασφαλιστικά ταμεία της διαδικασίας διόρθωσης φύλου που περιλαμβάνει την ορμονοθεραπεία, ψυχοθεραπευτικές μεθόδους και εγχειρήσεις διόρθωσης (female-2-male, male-2-female) και ό,τι άλλο κριθεί απαραίτητο από το ιατρικό προσωπικό.
- Να σταματήσει να θεωρείται ο τρανσεξουαλισμός και η δυσφορία φύλου διαταραχή. Τα όποια ψυχολογικά προβλήματα που μπορεί να εμφανίσουν

trans άτομα είναι απόρροια των πολλές φορές καταπιεστικών κοινωνικών αντιλήψεων για τα φύλα και όχι του ίδιου του γνωρίσματος του τρανσεξουαλισμού. Η ταύτιση βιολογικού και κοινωνικού φύλου, η μη αποδοχή του γεγονότος ότι τα φύλα είναι ρευστά κοινωνικά κατασκευάσματα που υπάρχουν μόνο στο πεδίο της ανθρώπινης αντίληψης και το γεγονός ότι οι κοινωνίες σε μεγάλο βαθμό δεν έχουν ξεπεράσει αυτόν τον τρόπο σκέψης, οδηγεί πολλά άτομα σε συμπεριφορές που όχι μόνο δεν δείχνουν κατανόηση, αλλά

- αντιθέτως δημιουργούν πολλά πρακτικά και ψυχολογικά προβλήματα στα trans πρόσωπα. Επομένως, είναι απαραίτητη η αλλαγή αντιλήψεων και όχι η αντιμετώπιση των trans ως αρρώστων ή διαταραγμένων.
- Ενημέρωση των πολιτών μέσω σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία για ζητήματα που αφορούν τον τρανσεξουαλισμό και την ταυτότητα του κοινωνικού φύλου
- Δυνατότητα αλλαγής ονόματος στα δελτία ταυτότητας και σε όλα τα υπόλοιπα επίσημα έγγραφα για τα trans άτομα ανεξαρτήτως αν έχει προηγηθεί εγχείρηση αλλαγής φύλου.
- Παροχή πολιτικού ασύλου σε trans άτομα των οποίων η ψυχική υγεία, η σωματική ακεραιότητα ή η ζωή απειλείται στις χώρες προέλευσής τους.
- Να περιλαμβάνεται η ταυτότητα κοινωνικού φύλου σε κάθε εθνική ή ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων, ειδικά όσο αφορά την απασχόληση (ν.3304/2005), την εκπαίδευση, την υγειονομική-ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τις κοινωνικές παροχές και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών.
- Γενικότερη διευκόλυνση στις δημόσιες υπηρεσίες και τον κρατικό μηχανισμό των trans πολιτών, όσον αφορά ζητήματα που αφορούν την ταυτότητα του κοινωνικού τους φύλου, ανεξαρτήτως αν και σε ποια φάση της διόρθωσης φύλου βρίσκονται.
- Δραστική βελτίωση των στερεοτυπικών και άδικων αναπαραστάσεων των trans πολιτών στα media.

Η συγκέντρωση θα πραγματοποιηθεί στα Προπύλαια στις 18:30 και θα ακολουθήσει πορεία.

Κεντρικό σύνθημα της εκδήλωσης:

Είμαστε όλες τρανς!

Κείμενο 2.

Η ετεροκανονικότητα μυρίζει θάνατο

Περπατάμε και ακονίζουμε τις σόλες των χιλιοπατημένων παπουτσιών μας στους αλήτικους δρόμους της μητρόπολης. Οι κανονικότητες, που όπως λέμε συχνά-πυκνά μυρίζουν θάνατο, είναι μυρωδιές που έχουν κολλήσει στο δέρμα μας και που, όπως όλα δείχνουν, έχουν έρθει για να μείνουν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Οι ίδιες αυτές κανονικότητες συχνά μας υπόσχονται την ησυχία μας, την τάξη και την ασφάλεια. Μα δεν τη θέλουμε την ησυχία μας. Τη φασαρία μας θέλουμε κι αυτή φέρνουμε μαζί μας. Και είναι τα σώματα μας που συνδιαλέγονται με αυτή τη φασαρία. Σώματα που έχουν διαμορφωθεί μαζί με (και μέσα από) νόμους, αστυνο(ρ)μεύσεις και ιατρικές. Τόσο μέσα από «επίσημες» αντιλήψεις που αναμασούν κάθε τρεις και λίγο μεσημεριανές εκπομπές όσο και μέσα από καθημερινές πρακτικές. Τις νιώθουμε στο λεωφορείο, στο δρόμο, στις σχέσεις με την οικογένεια, τους εραστές και τις ερωμένες μας, στις σχέσεις με τις εαυτές μας τις ίδιες.

Για σώματα, τα φύλα και οι επιθυμίες μας, μοιάζουν με «σφάλματα» αναγκαία, και «αναγκαία» εκτεθειμένα σε καταστολές. Σου 'χω ποτέ πει πόσο δύσκολο μου είναι να «είμαι»; Στο λέω τώρα. Παθολογικοποιητικές διαγνώσεις, ομαλοποιητικές επιστήμες και καθημερινές «φυσικές» και «λογικές» αντιλήψεις νομιμοποιούνται να με στριμώχνουν βίαια σε έναν, από τα πριν αποφασισμένο, ταξινομητικό ορίζοντα. Ή άλλοτε να με φτύνουν με μανία στο

πιο ασφυκτικά μικρό του περιθώριο. Ένα όριο που αν και ασφυκτικά μικρό είναι, ωστόσο, πάντα τόσο πυκνοκατοικημένο.

Αν χρειάζεται να μιλήσουμε με αιτήματα ας μιλήσουμε για από-ψυχιατρικοποίηση, για απαλλαγή από κάθε είδους ψυχίατρο. Από τον κύριο πίσω από το γραφείο που θα πρέπει να πεισθεί για το πόσο «καθώς πρέπει» και «εφοδιασμένες για τη ζωή» είμαστε, ώστε να δώσει την άδεια του για τις αλλαγές που γουστάρουμε στα δικά μας σώματα -σώματα ατομικά και συλλογικά ταυτόχρονα- μέχρι τον καθημερινό ψυχίατρο που κοιτάει περίεργα στο λεωφορείο, που αποφεύγει να στριμωχτεί δίπλα μας παρ' όλο που δεν έχει άλλο χώρο για να κάτσει. Απαλλαγή από τον εσωτερικό μας ψυχίατρο που φροντίζει να περνάνε καλά οι ενοχές και οι αμηχανίες μας.

Κατεβήκαμε στο δρόμο μπουχτισμένες, αν και ταυτόχρονα εμποτισμένες, από τη μυρωδιά της ετερο-κανονικότητας, της ομο-κανονικότητας, της τρανσφοβίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και κάθε είδους άλλο-φοβίας. Ζοφερές μυρωδιές που διαπερνώνται συνδυαστικά από τη σαπίλα ετεροκανονικών, εθνικιστικών και ελληνορθόδοξων συνδηλώσεων. Είμαστε εδώ γιατί δεν είμαστε όλες "άνθρωποι", ούτε και πολίτες. Χρειάζονται πολλοί αποκλεισμοί για να συσταθούν αυτές οι λέξεις. Και είναι τα περιγράμματά μας που ορίζονται από αυτούς τους αποκλεισμούς. Είναι οι ζωές μας που

αποστερούνται νοήματος αν δε συνάδουν με τον κυρίαρχο κανόνα της χαρούμενης παραδοσιακής ελληνικής οικογένειας. Και οι ζωές που χάνονται και που προσ-βάλλονται στο όνομα της διαιώνισης αυτού του κανόνα προσθέτουν άλλη μια χαρακιά πάνω μας και μέσα μας.

Δεν ήρθαμε σήμερα εδώ με πρόθεση να ενισχύσουμε κανένα σύστημα έμφυλης και σεξουαλικής ευταξίας. Ούτε για να φωνάξουμε για αιτήματα που αφορούν «εκείνες τις τρανς», ή για να πούμε πως «είμαστε όλες τρανς» και πως οι εμπειρίες μας είναι αναγκαία ταυτόσημες. Αλλά για να μιλήσουμε για τις ενσώματες και επιθυμητικές μας εμπειρίες, για να επικοινωνήσουμε τις αδικίες της βιοπολιτικής βίας που οργανώνει με ανάλογους τρόπους τις τρανς, λεσβιακές, γκέι, αλλόκοτες επιθυμίες, τις εαυτές και τους εαυτούς μας. Για τη βία που μας εκ-τοπίζει ως τις Άλλες του ανθρώπινου, τους Άλλους του πολιτικού. Δεν είμαστε εδώ για κανένα επετειακό μνημόσυνο αλλά για τις πολιτικές συνδηλώσεις και δυνατότητες που τα τραύματα μας κουβαλούν. Και για να γιορτάσουμε την επανάκαμψη ενός ακόμα πολέμου ενάντια σε όλα αυτά τα σκατά με τα οποία μας έχουν εμποτίσει.



<http://stinpriza.blogspot.com> sthnpriza@gmail.com

Τα δυο παραπάνω κείμενα (κειμ.1, κειμ.2) μοιράστηκαν στη συγκέντρωση για την Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης για τα Τρανς άτομα. Το πρώτο λειτούργησε ως κάλεσμα, το δεύτερο μοιράστηκε στο δρόμο. Στο δεύτερο κείμενο, της ομάδας Στην Πρίζα υπήρξα συν-γράφουσα.

Κείμενο 3.

Τα δικαιώματα σου ως Τρανς άτομο

Έχεις δικαίωμα να διαλέξεις όποιο όνομα σου ταιριάζει. Δεν έχεις την υποχρέωση να κρατήσεις όνομα ή ονόματα με έμφυλα χαρακτηριστικά, που σου έχουν δοθεί.

Έχεις το δικαίωμα να ντύνεσαι με τα ρούχα που θεωρούνται χαρακτηριστικά του προτιμώμενου από εσένα φύλου. Δεν έχεις την υποχρέωση να καταφάσκεις με οποιοσδήποτε υποθέσεις γίνονται περί του φύλου σου ή σε οποιαδήποτε τυραννία επιβάλλεται στη έμφυλη σου έκφραση.

Έχεις το δικαίωμα να επιλέξεις και να επιβάλλεις τις αντωνυμίες με τις οποίες θα σου απευθύνονται. Δεν έχεις υποχρέωση να αποδέχεσαι τις αντωνυμίες που αυθαίρετα οι άλλοι επιλέγουν για να σου απευθυνθούν ή να αποδέχεσαι τις υποθέσεις που κάνουν οι άλλοι σχετικές με το φύλο σου.

Έχεις το δικαίωμα να μην απαντάς σε ερωτήσεις σχετικές με το σώμα σου και την «μετάβαση φύλου» σου. Έχεις το δικαίωμα να ΜΗΝ προσδιορίζεσαι από τον τρόπο με τον οποίο επιθυμείς ή δεν επιθυμείς να αλλάξεις το σώμα σου.

Έχεις το δικαίωμα να μεταβάλλεις ή να τροποποιήσεις το σώμα σου. Το σώμα σου ανήκει σε εσένα και σε κανέναν άλλον. Κανένας δεν δικαιούται να πάρει αποφάσεις σχετικές με το σώμα σου εκτός από εσένα. Έχεις το δικαίωμα να αγαπάς ή να μισείς το σώμα σου και να κάνεις βήματα προς τη κατεύθυνση του να μετατρέψεις το σώμα σου σε αυτό που πιστεύεις ότι θα έπρεπε να είναι.

Έχεις το δικαίωμα να αυτοπροσδιορίζεσαι με δικούς σου όρους . Τόσο για τον εαυτό σου ως σύνολο όσο και για τα μέρη του σώματος σου. Έχεις το δικαίωμα να χρησιμοποιείς την δική σου ορολογία για να περιγράψεις τα γεννητικά σου όργανα ή το στήθος. Κανένας δεν μπορεί να σου υποδείξει πως θα ονοματίζεις τα μέρη του σώματος σου.

Έχεις το δικαίωμα να επιλέγεις ελεύθερα τι είδους γλώσσα θα χρησιμοποιείτε εσύ και η-ο σύντροφος σου όταν μιλάτε για σεξ. Δεν χρειάζεται να περιορίζεστε στους όρους που χρησιμοποιούν οι μη-τρανς άνθρωποι.

Έχεις το δικαίωμα να γνωρίζεις και να εκμεταλλεύεσαι το όποιο νομικό πλαίσιο προστασίας υπάρχει στη χώρα σου. Μάθε ποιό είναι αυτό το πλαίσιο στη χώρα σου (Σημείωση της μεταφράστριας: εδώ, μάλλον δεν έχουμε και ...πολλά να μάθουμε...).

Υπενθύμιζε στις αρχές τους νόμους που δημιούργησαν για να σε προστατεύουν.

Έχεις το δικαίωμα να κρατήσεις την ταυτότητα σου κρυφή. Δεν είναι πάντα ασφαλές για εμάς να είμαστε "out" ως Τρανς άτομα. Έχεις το δικαίωμα να επιλέγεις εσύ το εάν και πότε θεωρείς ασφαλές να αποκαλύπτεις την ταυτότητα σου ως Τρανς άτομο.

Έχεις το δικαίωμα να κτίζεις μια Κοινότητα μαζί με άλλα Τρανς άτομα. Η τρανσφοβία αποτελεί μια ιδιαίτερα βίαιη μορφή καταπίεσης και αυτό αντανακλάται και στις στατιστικές επιβίωσης. Λέγεται ότι ένα στα τρία Τρανς άτομα αυτοκτονεί και ένα στα δέκα δολοφονείται. Το να δημιουργούμε κοινότητα και το να διαθέτουμε ορατότητα ως Τρανς άνθρωποι αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της συλλογικής μας χειραφέτησης και ασφάλειας. Η αλληλεγγύη στα πλαίσια της Τρανς κοινότητας είναι απαραίτητη εάν θέλουμε να ακουστεί η φωνή μας και οι ζωές μας να παραμείνουν ακέραιες.

Έχεις το δικαίωμα να γνωρίζεις την ιστορία της κοινότητας σου. Τρανς άνθρωποι υπήρχαν σε όλους τους ανθρώπινους πολιτισμούς. Έθνη, κράτη και θρησκείες, έχουν υπεξαιρέσει και θάψει την ιστορία μας. Επανακτήστε την ιστορία των ανθρώπων σας, για να την θυμάστε.

ΈΧΕΤΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΤΑ ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΜΕΝΑ ΣΤΟ ΚΡΑΝΙΟ!!!!

Το παραπάνω είναι μετάφραση κειμένου του Αμερικάνικου περιοδικού Pink and Black Attack #3.

Κείμενο 4.

Πριν από 4 με 5 δεκαετίες σχεδόν, οι Τραβεστί Τρανσέξουαλ άρχισαν να κάνουν την εμφάνιση τους, κάτω από δύσκολες και αντίξοες για την εποχή εκείνη συνθήκες. Τα χρόνια δεν ήταν τόσο εύκολα, αλλά με πολλούς αγώνες, πορείες, διαμαρτυρίες, συγκεντρώσεις, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 80 οι συλλήψεις και τα κυνηγητά από την αστυνομία, είχε γίνει καθημερινό φαινόμενο. Κρατητήρια, άθλιες συνθήκες, αυτόφωρα, ολοκλήρωναν την απάνθρωπη στάση της πολιτείας απέναντι στους ανθρώπους που είχαν διαφορετικό γενετήσιο προσανατολισμό παλεύοντας για την επιβίωση τους και το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, διότι δεν τους δόθηκαν ευκαιρίες για κάτι το καλύτερο αντιμετωπίζοντας τον ρατσισμό και την απόρριψη που δυστυχώς επικρατεί ακόμα και σήμερα εκτός ελάχιστων περιπτώσεων, Όλα αυτά και αλλά πολλά γεγονότα διαδραματίστηκαν στα χρόνια που πέρασαν. Μας συσπείρωσαν μας δυνάμωσαν και δημιουργήσαμε το Σωματείο μας, ώστε να υπάρχει φωνή που να πληροφορεί να ενημερώνει, ότι οι άνθρωποι με διαφορετικό γενετήσιο προσανατολισμό μπορούν και αξίζουν καλύτερη αντιμετώπιση και μεταχείριση. Έχουν δικαίωμα στη μόρφωση, στην εργασία, στην ιατρική περίθαλψη, στην πρόνοια στην επιλογή.

Η ιδέα για την ίδρυση του Σωματείου είχε ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν. Κατορθώσαμε με πολύ αγώνα και σκληρή δουλειά και με την βοήθεια των ιδρυτικών μελών όπου στη συνέχεια ακολούθησαν την προσπάθεια και αλλά άτομα και τον Ιανουάριο του 2003 άρχισε να πραγματοποιείτε.

Η συμμετοχή και η συμπαράσταση από την πλειοψηφία μας ενδυνάμωσε και στις 2-4-2003 αναγνωρίστηκε επίσημα με την απόφαση 3343/2003 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και καταχωρήθηκε με αυξ. αριθ. 24633 και με την επωνυμία Σ.Α.Τ.Τ.Ε (ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΤΡΑΒΕΣΤΙ-ΤΡΑΝΣΕΞΟΥΑΛ ΕΛΛΑΔΟΣ).

Η Πρόεδρος

Σουλουκίδη Χριστίνα

Κείμενο 5.**ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΩΝ****ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΙΔΡΥΣΗΣ.****Αθήνα, 15 Μαρτίου 2010**

Σήμερα 15 Μαρτίου 2010, ιδρύεται με την συμφωνία και την υπογραφή των ιδρυτικών μελών του,

Σωματείο με την επωνυμία «Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών» και το ακρωνύμιο Σ.Υ.Δ. (στα αγγλικά: “Greek Transgender Support Association”).

Το Σωματείο είναι οργάνωση εθελοντική και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Σκοποί μας είναι:

- Η προώθηση και υποστήριξη της ισονομίας, ισότητας και της ίσης μεταχείρισης των ευρισκόμενων στην Ελληνική Επικράτεια διεμφυλικών και διεμφυλικών ατόμων (τραβεστί,

παρενδυτικών ανδρών και γυναικών, τρανσέξουαλ, ερμαφρόδιτων και μεσοφυλικών ατόμων).

- Η κατάργηση των διακρίσεων με βάση την ταυτότητα φύλου, σύμφωνα με τις αρχές που

προκύπτουν από το Ελληνικό Σύνταγμα, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις αρχές της Yogyakarta.

- Η ανάπτυξη της αλληλεγγύης μεταξύ των διεμφυλικών ατόμων και η διοργάνωση και υποστήριξη

δράσεων με στόχο τη διάδοση των σκοπών του.

- Οι σκοποί του Σωματείου θα πραγματοποιούνται με έκδοση εντύπου ή ηλεκτρονικού υλικού,

ιστοσελίδα στο διαδίκτυο, δημόσιες εκδηλώσεις και συζητήσεις, σύσταση συμβουλευτικών ή

επιστημονικών επιτροπών, διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων.

- Η δημιουργία υποδομών για την υποστήριξη των διεμφυλικών ατόμων που βρίσκονται σε

αδυναμία λόγω του κοινωνικού αποκλεισμού τους.

- Η διασύνδεση των σχετικών εγχώριων δράσεων με αντίστοιχες του εξωτερικού καθώς και με άλλες μη κυβερνητικές εγχώριες οργανώσεις με δράση για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων αντρών και γυναικών.

Θα ακολουθήσει εντός 15 ημερών η πρώτη μας Γενική Συνέλευση για την ψήφιση προσωρινής

Διοικούσας Επιτροπής, καθώς και για την ψήφιση του Εσωτερικού Κανονισμού που θα διέπει το

Σωματείο.

Όλες μας οι ανακοινώσεις, δελτία τύπου, αλλά και πρακτικά των γενικών συνελεύσεων θα

διατίθενται στην ιστοσελίδα μας:

Μπορείτε να χρησιμοποιείτε για επικοινωνία το e-mail:

transgender.support.association@gmail.com

ΤΑ ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ Σ.Υ.Δ.

Κείμενο 5.

Gender Identity Disorder

Τη δικιά μου «ασθένεια» την ανακάλυψα περίπου πριν ένα χρόνο. Μέχρι τότε ένιωθα «υγιής». Και τώρα βέβαια, αυτή ακριβώς τη στιγμή που γράφω αυτή την εμπειρία μου, υγιής νιώθω. Η επιστήμη της ιατρικής όμως έχει μια τελείως διαφορετική άποψη για τη «κατάστασή» μου, με θέσεις τόσο εδραιωμένες που έστω και για λίγο με έκαναν να σκεφτώ ότι τελικά το 'χω το προβληματάκι μου. Ότι δηλαδή η διαφορετικότητα μου με κατατάσσει στα «μη φυσιολογικά» άτομα τα οποία παρεκκλίνουν από την στερεοτυπική εικόνα που έχει καθοριστεί από τη κοινωνία ως άνδρας. Απόψεις απόλυτες για το «κανονικό» και το «φυσιολογικό» που έστω και για λίγο κλόνισαν την αυτοπεποίθησή μου και τη σιγουριά μου όσο αφορά το πώς αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου και γενικότερα τον άνδρα, τη γυναίκα, τα φύλα. Την «ασθένειά» μου λοιπόν την ανακάλυψα όταν αποφάσισα να επισκεφτώ ένα «ειδικό» για να του μιλήσω έχοντας ήδη μια πλήρη και ξεκάθαρη εικόνα για έμένα και για το τι ακριβώς θέλω να κάνω και αυτό περιελάμβανε αύξηση των επιπέδων τεστοστερόνης στο σώμα μου το οποίο μπορεί να επιτευχθεί με τη λήψη ορμονών (τεστοστερόνης). Κάτι που το γνώριζα και πριν επισκεφτώ τον «ειδικό» και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο τον επισκέφτηκα, γιατί η λήψη ορμονών γίνεται (τουλάχιστον νόμιμα) μόνο με γραπτή έγκριση «ειδικού» ιατρού. Έχοντας επίσης ένα δικό μου τρόπο αντίληψης για έννοιες όπως το φύλο, το σώμα, η σεξουαλικότητα και ο σεξουαλικός προσδιορισμός. Θεωρώντας ότι ο επαναπροσδιορισμός του φύλου μας και η σηματοδότηση του σώματος είναι προσωπική υπόθεση για την καθεμία / καθένα μας και πέρα από κοινωνικά πρότυπα και στάνταρ. Ο τρόπος δηλαδή που αντιλαμβάνομαι τον κόσμο και τους ανθρώπους γύρω μου περιλαμβάνει πολλά διαφορετικά φύλα και σώματα. Κάπου εδώ άρχισαν και τα προβλήματα, γιατί ο δικός μου τρόπος αντίληψης όλων αυτών των εννοιών έρχεται σε σύγκρουση με τον τρόπο που τα ορίζει η ιατρική επιστήμη και κατ' επέκταση καθορίζει έμένα, το σώμα μου, το φύλο μου, τη ζωή μου.

Για την ιατρική λοιπόν είμαι ένας άνθρωπος που *πάσχω από διαφυλική διαταραχή*. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της διαταραχής είναι *η επίμονη δυσφορία και η πεποίθηση ακαταλληλότητας του ατόμου για το ανατομικό του φύλο συνυπάρχουσα με μια επίμονη ενασχόληση, για τουλάχιστον δύο χρόνια, αλλαγής των πρωτογενών χαρακτηριστικών (γεννητικά όργανα) και δευτερογενών χαρακτηριστικών (τριχοφυΐα,*

πάχυνση φωνής) του σωματικού φύλου του με αυτά του αντίθετου φύλου. Δηλαδή ο μόνος τρόπος που μπορείς να επικοινωνήσεις με τον «ειδικό» ιατρό, ψυχίατρο για την ακρίβεια, γιατί αυτή η «ασθένεια» συγκαταλέγεται στα ψυχιατρικά νοσήματα, είναι να δηλώσεις ότι είσαι ένας άνθρωπος «φυλακισμένος» στο σώμα που έχεις και φυσικά δυστυχισμένος με τη παρούσα κατάσταση και το μόνο που θα σε κάνει ευτυχισμένο είναι μια «εγχείρηση αλλαγής φύλου προς το αντίθετο φύλο από αυτό που βρίσκεσαι τώρα»!

Από ότι ξέρω αυτός είναι ο μόνος τρόπος να δηλώσεις τη transgender ταυτότητά σου στην χώρα μας. Δυνατότητες διαφορετικές της «εγχείρηση αλλαγής φύλου» (όπως το να επιλέγεις μόνο να πάρεις ορμόνες για κάποιο χρονικό διάστημα ή να επιλέγεις μόνο κάποια επέμβαση τροποποίησης του σώματός σου) που υπάρχουν σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, δεν ισχύουν για την Ελλάδα. Και φυσικά οι σεξουαλικές σου επιλογές είναι αυτονόητο ότι αφορούν άτομα του «αντίθετου» φύλου από αυτό που νιώθεις ότι «ανήκεις». Δηλώνοντας κάτι διαφορετικό από τα παραπάνω, το πιο πιθανό είναι να μη πάσχεις μόνο από διαφυλική διαταραχή αλλά μάλλον και από κάποια άλλη πνευματική διαταραχή. Βέβαια υπάρχουν και τα transgender άτομα που δεν επιλέγουν να προχωρήσουν σε καμία «ιατρική παρέμβαση», αλλά τουλάχιστον για την ιατρική δεν νομίζω ότι τίθεται θέμα ύπαρξης τέτοιων ατόμων.

Την εμπειρία μου αυτή μάλλον κωμικοτραγική θα τη χαρακτήριζα προσπαθώντας να δω την αστεία πλευρά της κατάστασης για να την πάρω πιο χαλαρά. Το ότι βέβαια πρέπει να προσποιούμαι ένα άνθρωπο που δεν έχει καμία σχέση με μένα, δηλαδή ένα άνθρωπο «φυλακισμένο» σ' ένα σώμα, να μιλάω για ίδια και αντίθετα φύλα και για αλλαγές που δεν έχουν καμία σχέση με αυτά που έχω εγώ στο μυαλό μου δεν είναι και πολύ αστείο... το αστείο βέβαια είναι ότι τους έχω πείσει για το δράμα που ζω! Στις επισκέψεις μου εκεί, ακούω «ειδικούς» να καθορίζουν την ύπαρξή μου και να μιλάνε για ένα κόσμο χωρισμένο αποκλειστικά σε άνδρες και γυναίκες με βάση τα σωματικά τους χαρακτηριστικά και κάθε απόκλιση να χαρακτηρίζεται παθολογική, χωρίς την παραμικρή προθυμία να χωρέσει οτιδήποτε «διαφορετικό» ως υγιές.

«Ειδικούς» που δε μπαίνουν στη διαδικασία να μου μιλάνε στο γένος της επιλογής μου και που περιμένουν να τους διηγηθώ τη ζωή μου και τις εμπειρίες μου για να βρουν «τι φταίει» και να αποφασίσουν με εγκεφαλογραφήματα και ψυχολογικά τεστ ότι δεν έχω τρελαθεί και ότι μπορώ να λάβω τη «θεραπεία» που μου «χρειάζεται» ως «τρανσεξουαλικό» άτομο, όπως με χαρακτηρίζουν. «Ειδικούς» που έχουν τη πεποίθηση ότι οι χιλιάδες διαφορετικότητες που υπάρχουν μπορούν να χωρέσουν σε

δυο φύλα και σε δυο σώματα καθορισμένα «από τη φύση» για τις λειτουργίες και τις επιλογές τους.

Το κείμενο αυτό περιλαμβάνεται στο *queericulum vitae* 3 η νόσος ως μεταφορά.²⁶

26 «Από την πρώτη μας επαφή με τον ... τούτο κόσμο, όταν το πρώτο άγγιγμα, το πρώτο χέρι που μας ακούμπησε, ή ακριβέστερα μας έσπρωξε, ήταν αυτό του γιατρού και του πρώτου Λόγου που μιλάει για μας χωρίς εμάς (το διαχρονικό... «είναι κορίτσι!!»), μέχρι σήμερα, έχουμε αφηθεί πολλές φορές στα χέρια και τις γνώσεις ενός «ειδικού» διαμεσολαβητή, για να μας περιγράψει, να εξηγήσει, να γνωματεύσει και τελικά να πάρει από πάνω μας, από μέσα μας, από κάτω μας, οτιδήποτε μας εμποδίζει να είμαστε «καλά»». QVzine intro, από QVzine, *H νόσος ως μεταφορά*.

Βιβλιογραφία

Αθανασίου Αθηνά, 2004, *Η μελέτη του φύλου ως αναλυτικού εργαλείου στο χώρο της υγείας*, Εκπόνηση μελέτης-Υποστήριξη του έργου ΕΠΕΑΕΚ «ΠΜΣ-Γυναίκες και Φύλα: Ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις».

Αθανασίου Αθηνά (επιμ.), 2006, *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Νήσος

Αθανασίου Αθηνά, 2007, *Ζωή στο όριο*, Εκκρεμές.

Βαρίκα Ελένη , 2005, *Με διαφορετικό πρόσωπο: Φύλο, διαφορά και οικουμενικότητα*, Κατάρτι.

Bolin Anne, 2006, *Διάβαση και διεμφυλικότητα: Από γυναίκες άνδρες διαφυλικοί, διχοτομία και πολυμορφία*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.259-316

Blackwood Evelyn and Wieringa E. Saskia (ed.), 1999, *Female desires: Same sex relations and transgender practices across cultures*, Columbia University Press.

Butler Judith, 2008, *Σώματα με σημασία*, Εκκρεμές.

Butler Judith, 1990, *Gender trouble*, Routledge.

Butler Judith, 2006, *Απομίμηση και έμφυλη ανυπακοή*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.219-258.

Butler Judith, 2006, *Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του φύλου: Δοκίμιο πάνω στη φαινομενολογία και τη φεμινιστική θεωρία*, στο *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθανασίου Αθηνά (επιμ.), Νήσος, σ.381-408

Colebrook Claire, 2000, *From radical representations to corporeal becomings: The feminist philosophy of Lloyd, Grosz, and Gaytens*. *Hypatia* vol 15, no 2.

Γιαννακόπουλος Κώστας (επιμ.), 2006, *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, Αλεξάνδρεια.

Γκέφου- Μαδιανού Δήμητρα (επιμ.), 1998, *Ανθρωπολογική θεωρία και εθνογραφία. Σύγχρονες τάσεις*, Ελληνικά Γράμματα.

Halberstam Judith, 1998, *Female masculinity*, Duke University Press, Durham and London.

Halberstam Judith, 2005, *In a queer time and place. Transgender bodies, subcultural lives*, New York University Press.

Herdt Gilbert (ed.), 1993, *Third sex, Third gender: Beyond Sexual Dimorphism in Culture and History*, ZONE BOOKS.

Fausto- Sterling Anne, 1985, *Myths of Gender: Biological Theories about Women and Men*, Basic Books, Inc., Publishers, New York.

Feinberg Leslie, 1998, *Trans liberation. Beyond pink or blue*. Beacon Press.

Fuss Diana, 2006, *Λεσβιακές και γκέι θεωρίες: Το πρόβλημα της πολιτικής της ταυτότητας*, στο *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθανασίου Αθηνά (επιμ.), Νήσος, σ.543-570.

Gatens Moira, 1996, *Imaginary bodies. Ethics, Power and Corporeality*, Routledge, London and New York..

Grosz Elizabeth, 1990, *Jaques Lacan: A feminist introduction*, Routledge, London and New York..

Καντσά Βενετία, 2009, *Ορατά αόρατες, αόρατα ορατές. Δυο όψεις της λεσβιακής παρουσίας στην Ελλάδα*. εισήγηση από την ημερίδα Σεξουαλικότητες και Φύλα, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Kennedy Lapousky Elizabeth, Davis D. Madeline, 1993, *Boots of leather, slippers of gold: The history of a lesbian community*, Routledge, London and New York.

Laquer Thomas, 2003, *Κατασκευάζοντας το φύλο. Σώμα και κοινωνικό φύλο από τους αρχαίους Έλληνες έως τον Φρόντ*, Πολύτροπον, Αθήνα.

Malvey Laura ,1975, *Visual pleasure and narrative cinema*, Screen 16.3, pp. 6-18.

Mathieu Nicole- Claude, 2006, *Ταυτότητα φυσικού φύλου/ έμφυλη/ τάξης φύλου; Τρεις εννοιολογήσεις της σχέσης βιολογικού και κοινωνικού φύλου*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.317-374.

Rubin Gayle, 2006, *Σκέψεις για τη σεξουαλικότητα: Σημειώσεις για μια ριζοσπαστική θεωρία των πολιτικών της σεξουαλικότητας*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.401-482.

Φουκό Μισέλ, 1991, *Η μικροφυσική της εξουσίας*, Ύψιλον.

Φουκό Μισέλ, 2005, *Ιστορία της σεξουαλικότητας, τ.1 Η δίψα της γνώσης*, Κέδρος.

Vance S. Carole, 2006, *Η ανθρωπολογία ανακαλύπτει εκ νέου τη σεξουαλικότητα: ένα θεωρητικό σχόλιο*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.103-138.

Weeks Jeffrey, 2006, *Ζητήματα ταυτότητας*, στο *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*, επιμ. Γιαννακόπουλος Κώστας, Αλεξάνδρεια, σ.139-168.

Wittig Monique, 2006, *Δεν γεννιέσαι γυναίκα*, στο *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθανασίου Αθηνά (επιμ.), Νήσος, 409-422.

Young Marion Iris, 1990, *The ideal of community and the politics of difference*, στο *Feminism/ Postmodernism.Thinking gender*. ed. Nicholson Linda, Routledge, p.300-321.

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.qvzine.net/>

<http://queertrans.espiv.net/>

<http://www.transgender-association.gr/>

<http://stinpriza.blogspot.com/>

<http://www.ibility.eu/>

<http://www.satte.gr/>

